

OTDK-dolgozat

2023

BUDAPESTI MŰSZAKI ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

**A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSÁNAK
LEHETŐSÉGEI AZ ÉPÍTŐIPARBAN**

**CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OPPORTUNITIES IN
THE CONSTRUCTION SECTOR**

Vajda Péter István

Konzulens: Csigéné Dr. Nagypál Noémi Éva

Kézirat lezárásának dátuma: 2022. 10. 31.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	1
2.	A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA	3
2.1.	AZ ÉRINTETTEK KÖRÉNEK MEGHATÁROZÁSA	4
2.2.	A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSÁNAK MEGKÖZELÍTÉSE	6
2.3.	ÉPÍTŐIPARI HELYZETKÉP	7
2.3.1.	<i>Az építőipar fő problémái</i>	<i>8</i>
2.4.	AZ ÉPÍTŐIPAR HELYZETE HAZÁNKBAN	10
2.4.1.	<i>Történelmi háttér értékelése</i>	<i>10</i>
2.4.2.	<i>Hazánk építőipara napjainkban.....</i>	<i>11</i>
2.4.3.	<i>Kitekintés, építőipari helyzetkép Európában.....</i>	<i>12</i>
2.4.4.	<i>A felújítási hullám és az energiaszegénység, a lakhatási válság problémája.....</i>	<i>14</i>
3.	AZ ÉPÍTŐIPAR ÉS A CSR	17
3.1.	A CSR ÉS AZ ÉPÍTŐIPAR KAPCSOLATA, MOTIVÁLÓ ESZKÖZEI	18
3.2.	A KKV-k CSR-MEGKÖZELÍTÉSÉNEK ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE	19
3.2.1.	<i>A tudatlan CSR-tevékenységek a KKV-k körében.....</i>	<i>20</i>
3.3.	A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSÁNAK TEVÉKENYSÉGEI AZ ÉPÍTŐIPARBAN.....	22
3.3.1.	<i>A CSR környezeti dimenziójában végzett tevékenységek példái az európai és hazai vállalatok viszonylatában, a zászlóvivő nagyvállalatok.....</i>	<i>22</i>
3.3.2.	<i>A vállalatok tevékenységének csoportosítása</i>	<i>27</i>
3.4.	EMPIRIKUS KUTATÁS ÉS EREDMÉNY.....	30
3.4.1.	<i>A vállalatok nyilvánosan elérhető adatain alapuló CSR-tevékenységek megismerése</i>	<i>30</i>
3.5.	A KÉRDŐÍVES MEGKÉRDEZÉSEN ALAPULÓ KUTATÁS EREDMÉNYE A VÁLLALATOK ÉS A CSR KAPCSOLATÁRÓL	39
3.5.1.	<i>A kitöltő vállalatokkal kapcsolatos információk, általános adatok</i>	<i>40</i>
3.5.2.	<i>Az építőipari helyzettel és a fenntarthatósággal kapcsolatos kérdések.....</i>	<i>41</i>
3.5.3.	<i>A vállalatok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatos általános kérdések.....</i>	<i>43</i>
3.5.4.	<i>A vállalatok társadalmi felelősségvállalásának megvalósulása.....</i>	<i>45</i>
3.5.5.	<i>A vállalatok társadalmi felelősségvállalási tevékenységei</i>	<i>47</i>
3.5.6.	<i>A vállalati attitűd és vélemény a fenntarthatósággal, a társadalmi felelősségvállalással és a válsághelyzetekkel kapcsolatosan</i>	<i>48</i>
3.6.	EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE, VÁLLALATI TEVÉKENYSÉGEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA	52
3.6.1.	<i>Hazánk teljesítménye európai kitekintésben</i>	<i>52</i>
3.6.2.	<i>A kérdőíves megkérdezés eredményeinek összegzése</i>	<i>53</i>
4.	ÖSSZEGZÉS	58
	IRODALOMJEGYZÉK.....	60
	MELLÉKLETEK	I
	1. MELLÉKLET: AZ EMPIRIKUS KUTATÁS KÉRDŐÍVE	II
	2. MELLÉKLET: A MEGKÉRDEZÉSBEN RÉSZTVEVŐK LISTÁJA.....	IX

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: A CSR szempontok szerinti legfontosabb elemek a stakeholder-ek tekintetében	6
2. táblázat: Vállalatok besorolása az EU Bizottságának meghatározása alapján	11
3. táblázat: Az építőipari nagyvállalatok által végzett CSR-tevékenységek csoportosítása	29
4. táblázat: A válaszadó vállalatok társadalmi felelősségvállalási tevékenységei	47
5. táblázat: A 34 és 35. kérdések állításainak listája	49
1. ábra: Stakeholder, avagy érintett-térkép	5
2. ábra: Vállalatok csoportosítása és CSR-t végzők száma	39
3. ábra: Az építőipar fő problématerületei relevanciájukat tekintve	42
4. ábra: Mitől felelős egy vállalat? – kérdőívre válaszadók szerint	43
5. ábra: Miért fontos, hogy a vállalat CSR-tevékenységeket valósítson meg? – kérdőívre válaszadók szerint	44
6. ábra: Motiváló erők a CSR-koncepció alkalmazása során – kérdőívre válaszadók szerint.....	45
7. ábra Vállalatok válaszainak Likert-skála-ábrázolása.....	50

1. BEVEZETÉS

A világ legégetőbb problémái napjainkban a szegénység, a klímaváltozás, az élelmiszerhiány és ellátási bizonytalanság, a koronavírus okozta világjárvány és következményei, a menekültválság, az egészségügyet és a mentális egészséget érintő problémák, az emberi jogok megsértése, az adósságválságok, a korrupció, a kiberbiztonsági problémák és a globális együttműködés hiánya. A 2020-as évekről biztosággal jelenthetjük ki, hogy viharos évek voltak eddig, és az emberiség jövőbeli pályája azokon a döntéseken múlik, amelyeket a következő években meghozunk.

Nagyon valószínű azonban, hogy a jelenlegi tendenciák folytatódnak, például a globális hőmérsékletnövekedés közel 2 Celsius-fok (IPCC, 2022), a fejlődő világban milliók kényszerülnek elhagyni otthonaikat a szárazság és élelmiszerhiány miatt (Soken-Huberty, 2021; FSIN, 2022), sok ember még mindig éhbérért végez kizsákmányoló munkákat, a lakás és bérleti árak tovább növekednek és a lakhatási válság nem javul (Triveno & Nielson, 2021). Ezen utóbbi problémát pedig számos kutatás és elemzés vizsgálja, és úgy tűnik, hogy a bizonyítékok alapján a legtöbb társadalmi-gazdasági környezeti problémához köze van (UN, 2021; Jones & W. Richardson, 2014). A lakásárak és bérleti díjak távolról sem elfogadható szint felé szárnyalnak, ami a nagy recesszió óta a házépítések meredek visszaesésének köszönhető (Statista Research Department, 2021; LGA, 2022).

Ezekkel a kihívásokkal szemben a fenntartható fejlődés megközelítése válik elengedhetlenné, melynek eléréséhez minden nemzetközi szervezet, kormánysszövetség, vállalat és állampolgár elkötelezettsége szükséges. Mindenki érintett benne, *de mit tehet a gyakorlatban egy cég?* Hogyan lehet a gazdasági haladás mellett a *társadalmi igazságosságot biztosítani és ötvözni a környezet megőrzésével?*

Az építőipari vállalatok jelentős hatást gyakorolnak a természetre és az emberekre: hatalmas mennyiségű erőforrást fogyasztanak, szennyező anyagokat bocsátanak ki, nagy mennyiségű hulladékot termelnek, veszély- és munkahelyi balesetek helyszínei. Azonban az ipari folyamatok környezeti, társadalmi hatásaikkal kapcsolatos aggodalmak valószínűleg a jövőben is tovább fognak növekedni, mivel a világ népessége növekszik, a kereslet a mérnöki termékek és szolgáltatások iránt bővül, a lakhatási válság pedig tovább mélyül.

A vállalatok társadalmi felelősségvállalásával biztosítható, hogy minden érdekelt fél, a beszállítók, az alkalmazottak, a vásárlók és a helyi közösségek igényeinek

figyelembevételével, további gazdasági, társadalmi és környezeti előnyhöz jussanak a vállalatok. Hogyan valósítható ez meg? Hogyan járulhatnak hozzá a vállalatok a *fenntartható fejlődéshez* a megfelelő üzleti gyakorlatok révén? Az általános cél: *a gazdasági haladásnak, a társadalmi igazságosságnak és a környezet megóvásának összekapcsolása, hozzájárulva a fenntartható fejlődéshez.*

Az építőipari szektorra – a nemzetgazdaság egészéhez hasonlóan – a kis- és középvállalatok számbeli túlsúlya jellemző hazánkban, azonban világszerte a KKV-k adják a vállalkozások túlnyomó többségét. A nagyvállalatok az elmúlt évtizedekben globálisan egyre kiemelkedőbb CSR-tevékenységeket valósítanak meg. Miben különbözik a *CSR-hoz való hozzáállás* a nagyvállalatok és KKV-k között? Milyen *értékeket rendelnek a KKV-k a CSR-hoz*, milyen tényezők nehezítik a tevékenységek megvalósítását és *hogyan kerülnek kivitelezésre* a megvalósítás esetén?

A dolgozatomban a feltett kérdésekre keresem és igyekszem megtalálni a válaszokat. A dolgozat első részében áttekintésre kerül a társadalmi felelősségvállalás, mint koncepció, továbbá meghatározásra kerül az érintettek köre, a stakeholder-ek és ismertetésre kerül a dolgozat alapját képező társadalmi felelősségvállalás definíciója, értelmezése. Ezt követően az építőipari helyzetkép keretén belül átfogó áttekintésre kerül az építőipar helyzete és a fő problémái. Bemutatásra kerül a hazánk építőiparát alakító történelmi háttér, illetve napjaink építőipara és az építőszektorhoz kapcsolható, növekvő jelentőségű és problémájában mélyülő lakhatási válság, az energiaszegénység és az ezekhez kapcsolódó felújítási hullám. A dolgozat második része a társadalmi felelősségvállalást és építőipart kapcsolatát ismerteti és vizsgálja. Bemutatásra kerülnek az építőiparban motivátoroknak számító társadalmi felelősségvállalás koncepciójának alkalmazását elősegítő eszközök. A vállalatok tevékenységének bemutatása két féle módon történik: internetes adatgyűjtés és feldolgozás, illetve kérdőíves megkérdezés. A vállalatok tevékenységei a tudattalan CSR-tevékenységeknek nevezhető tevékenységektől, a „zászlóvivő” nagyvállalatok tevékenységén át egészen a legkisebbektől (mikro és kis méretű vállalatok) a nagyobb (közép és nagy méretű) vállalatokig bemutatásra kerül példákkal együtt. Az empirikus kutatás során a vállalati tevékenységeken túl többek között például a vállalatok CSR-ral és fenntarthatósággal kapcsolatos attitűdjéről és motiváló eszközeiről átfogó kép került megalkotásra, illetve az eredmények összehasonlításra kerültek az európai szintén, elsősorban az osztrák vállalatok teljesítményével.

2. A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA

A fenntarthatóság, a fenntartható fejlődés napjaink egyik legaktuálisabb globális kihívása: a nemzeti és a globális szintű erős verseny arra kényszeríti a szervezeteket, hogy folyamatosan fejlesszék a tevékenységeiket. A fejlesztés érdekében a vállalatok nagy számban kezdték el alkalmazni a társadalmi felelősségvállalás koncepcióját, mely által a tevékenységük hozzájárul a társadalom jólétéhez, a környezetünk megóvásához és a fenntarthatóbb fejlődés megvalósításához (Barthorpe, 2010).

Az évtizedek során a vállalati társadalmi felelősségvállalás (angolul: Corporate Social Responsibility, rövidítve és a továbbiakban: CSR) fogalmának jelentősége tovább és tovább nőtt. Jelentős vita, kommentár és kutatás tárgya napjainkig. A folyamatos fejlődéssel párhuzamosan a jelentése és kiterjedése is nőtt. Azonban az az elképzelés, mely szerint az üzleti vállalkozásoknak a részvényesek profitszerzésén túl is vannak felelősségei a társadalom felé évszázadok óta él (Caroll & Shabana, 2010). Csáfor (2009) megfogalmazása szerint a CSR *nem csak arról* szól, hogy a vállalatok zöld programokat (otthon-és irodafejlesztés, kötvények, hitelek, egészségügyi intézmények-és sportesemények támogatása) finanszíroznak, hanem a vállalati tevékenységükön keresztül is felelős magatartást tanúsítanak, a vállalati források bevonásával önkéntesen elköteleződnek.

Fontos, hogy *önkéntesen*, hiszen a CSR tevékenységek nem valamilyen szabálynak való megfelelést jelentenek. Ezt bizonyítja, hogy a világ legnagyobb önkéntes nemzetközi szabványok kidolgozója is, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (angolul: International Organization for Standardization, röviden: ISO), a CSR-re kidolgozott 26 000-es szabványát *útmutatásnak szánja*, nem pedig tanúsítási vagy szabályozási, szerződéses felhasználásra. Az önkéntes szabvány felvázolja azon keretrendszert, amit követve a szervezet hatékonyan és eredményesen valósíthatja meg a CSR-t. A szabvány koncentráltan *a felelősségvállalás összefüggéseivel és alkalmazhatóságával kapcsolatos ismeretek elsajátítására összpontosít*, nem pedig a szakértelem megszerzésére.

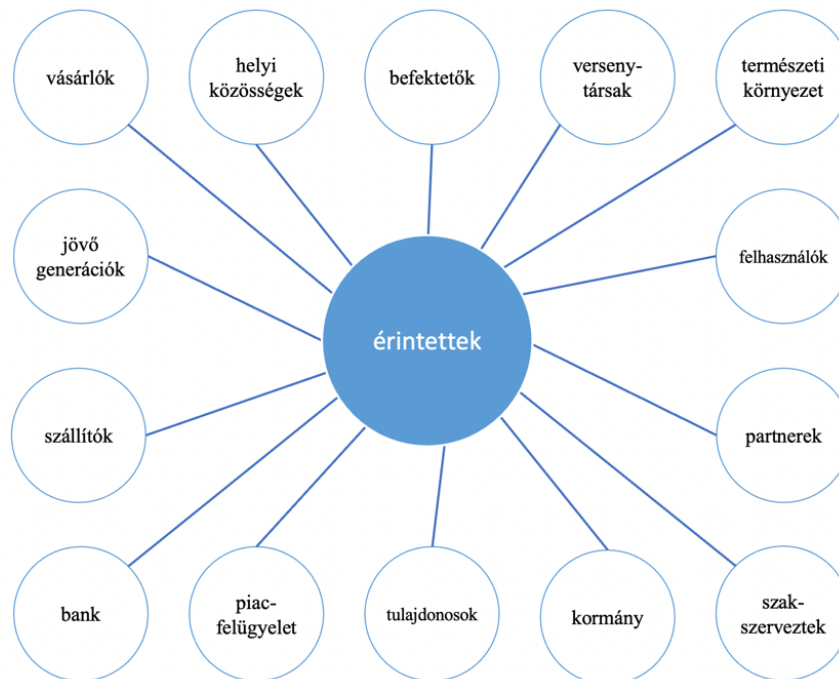
Az Európai Unió megfogalmazásában is fontos, hogy *önkéntes alapon, társadalmi és környezetvédelmi szempontok érvényesüljenek*. Az üzleti koncepciót a vállalatok a tevékenységük során, illetve a partnereikkel fenntartott kapcsolataikban is alkalmazzák.

Bár a CSR-nak nincs általánosan elfogadott definíciója, kezdetben a vállalatok által önkéntesen végzett filantróp tevékenységnek tekintették (Carroll, 1999). Az ISO 26 000-ben megfogalmazottak szerint a vállalat felelőssége kiterjed a döntéseinek és

tevékenységeinek a társadalomra és a környezetre kifejtett hatására, átlátható és etikus magatartáson keresztül, továbbá: hozzájárul a fenntartható fejlődéshez, beleértve az egészséget és a társadalmi jólétet; az érintettek elvárásait (üzletfelek, beszállítók, dolgozók) figyelembe veszi; megfelel a nemzetközi magatartási normáknak és az alkalmazandó jognak; ezek összességében pedig a szervezetbe integráltak és azok kapcsolataiban is gyakorlottak.

2.1. AZ ÉRINTETTEK KÖRÉNEK MEGHATÁROZÁSA

1983-ban jelent meg R. Edward Freeman nevéhez köthető stakeholder-elmélet, ami a vállalat és a társadalom viszonyrendszerét bemutató paradigma (Freeman et al., 2010). A CSR koncepciójának fejlődésére is nagy hatással volt, és kimondja, hogy *a vállalat működésének színterén sok, eltérő értékrendszerrel rendelkező egyén, társadalmi csoport és szervezet elvárásainak kell megfelelniük. A szerző idegen szóval stakeholder-eknek, érdekelt vagy érintett csoportoknak nevezte őket összegzően. A definiálás során szorítkozhatunk a szűk értelemben vett érintettekre, akik a vállalat működésének szempontjából elengedhetetlenek, vagy tágabb értelemben stakeholder lehet mindenki, akit valamilyen lehetséges módon érint (Csigéné Nagypál, 2008). Ide sorolja többek között a fogyasztókat, alkalmazottakat, beszállítókat, tulajdonosokat, államot, hitelezőket, szervezeteket, vetélytársakat, és a koncepció a vállalatot az érintett csoportok középpontjában levő szervezatként tekinti, illetve értékeli érintettjeivel való kapcsolatában. Az elmélet a CSR koncepciójába Csáfor szerint úgy épül be, hogy a vállalati felelősség prioritása a vállalati tevékenység érintettjeire gyakorolt hatásának nyomon követése és tevékenységüket a gazdasági, társadalmi és környezeti jólét javításával végzik (Csáfor, 2009).*

1. ábra: Stakeholder, avagy érintett-térkép

Forrás: saját szerkesztés

Az érintettek azok az egyének és csoportok, akik befolyásolhatják vagy hatással lehetnek a célmegvalósításra. Az elmélet népszerűségének legfőbb oka lehet az, hogy a vállalatok számára az elvont, nehezen azonosítható (vállalati szemszögből) társadalmi problémák érzékelése nem hatékony, az érintettek jól artikulált érdekeire azonban megfelelően, stratégiai és operatív folyamatokba illeszthetően figyelni és reagálni tud (Csáfor, 2009; Győri, 2010). A hagyományos üzleti keretek nem segítettek a menedzsereknek új stratégiai irányokat kidolgozni és abban sem, hogy megértsék, hogy hogyan ismerjenek fel és éljenek az új lehetőségekkel a sok változás közepette. Az elmélet segítségével váltak beazonosíthatóvá és kezelhetővé az érdekelt csoportok igényei.

Freeman és McVea (2001) abból indulnak ki, hogy egy cég csak akkor tud létezni és önfenntartó lenni, ha olyan megoldásokat kínál, melyek *egyensúlyban tartják az érdekelt felek érdekeit az idő múlásával*. Ez a CSR esetében azt jelenti, hogy az érintettek közötti integrációra és a gyakorlati vezetői megoldásokra kell összpontosítani, melyek értéket teremtenek szűk és tág érintettségi körben is.

Az 1. számú táblázat a vállalati társadalmi felelősségvállalás elemeit mutatja be a legfontosabb érintettek szempontjából.

1. táblázat: A CSR szempontok szerinti legfontosabb elemek a stakeholder-ek tekintetében

szempont	érdekelte felek	elemek
<i>VÁLLALATI társadalmi felelősségvállalás</i>	tulajdonosok, részvényesek, befektetők	legfontosabb a profit
<i>vállalati TÁRSADALMI felelősségvállalás</i>	munkavállalók, fogyasztóvédelmi szervezetek, szakszervezetek	legfontosabb a társadalom felé irányuló hatás
<i>vállalati társadalmi FELELŐSSÉGVÁLLALÁS</i>	NGO-k, zöld szervezetek	legfontosabb a vállalatok felelőssége és felelősségre vonhatósága
<i>VÁLLALATI TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS</i>	Nemzeti kormány, Európai Bizottság	minden CSR elem lényeges

Forrás: Csigéné Nagypál, 2008

2.2. A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSÁNAK MEGKÖZELÍTÉSE

A dolgozatot alapját képező CSR definíciót, a sok hasonló megfogalmazás közül végül Szlávik és Csáfor megfogalmazása adta, mely olyan üzleti magatartást jelent: „...*amely során olyan juttatásokhoz és előnyökhöz juttatja a vállalat a dolgozóit, ill. a szűkebb és tágabb környezetét – a természeti környezetet is ideértve –, amelyekkel azok jólétét pozitív irányba befolyásolja.*” Hozzáteszik továbbá, hogy ez a jólét pozitív irányú eltolódása nem kizárólag pénzben fejezhető ki, nem csak az érintettek materiális támogatását jelenti (Szlávik, 2005, old.: 132; Csáfor, 2009).

Rogers (2012) szerint a CSR megvalósítása mást és mást jelent a különböző szektorokban. A bankszektortól a feldolgozóiparon át egészen az építőiparig azonosításra kerül. A felelősségvállalás feldolgozóipari adaptációjának motiváló elemei például az üzleti hatékonyságjavítás, az ügyfelek elégedettségének növelése. Környezeti problémák közül a szektorban legjelentősebb probléma az üvegházhatású gázok kibocsátása. A CSR tevékenységek révén a termelés során keletkező hulladék- és szennyezőanyag-kibocsátás kezelése, az erőforrások hatékonyabb felhasználása valósul meg. Handayani és társainak (2017) tanulmánya alapján a megvalósuló CSR gyakorlatok, mint a zöld innováció, javítja a környezeti fenntarthatóságot, a vevők társadalmi jólétét, sok vállalat pedig reagálva a környezetvédelmi aggályokra gyártóeszközeit energia- és üzemanyag-hatékonyabbá tette.

A dolgozat fókuszba az *építőiparban megvalósuló CSR tevékenységek*, melyek az elmúlt években szinte napirendi témává váltak a szektorban főként két, paradox okból (Xia et al., 2018). Egyrészt az építőipar „felelőtlen”, széles skálán helyezhetők el a végzett tevékenységek, melyek például: nyersanyagok kitermelése, feldolgozása, szállítása, épített

termékek tervezése, építése, bontása – ezek pedig túlzott erőforrás- és energiafelhasználás igényesek, továbbá az épületek üzemeltetése, fenntartása és hasznosítása is jelentős erőforráshasználatra támaszkodik (Lu et al., 2015; Zhao et al., 2012). Ez rendkívül kedvezőtlenül hat a fizikai környezetre és az ökoszisztémára: üvegházhatású gázok és por kibocsátása, a hulladék és általános légszennyezés formájában (Barthorpe, 2010; Ozorhon, 2013; Zou & Couani, 2012). Másrészt pedig a szektor tevékenységei munkaigényesek és magas a balesetnek való kitettség aránya, így az építkezés kevésbé biztonságos vállalkozás a munkások számára (Close & Loosemore, 2014; Jiang & Wong, 2016). Az Egyesült Királyságban 2016 és 2017 között az építőiparban munkavállalókat ért halálos sérülések aránya éves szinten magasabb, mint más ágazatokban (gyártás, hulladékgazdálkodás, mezőgazdaság), illetve sok építőszektorban tevékenykedő vállalat folytat világszerte elítélt gyakorlatot, gyermekmunkát (Olanipekun et al., 2020; Jiang & Wong, 2016; Lu et al., 2015).

Lu és szerzőtársai (2015) véleménye szerint *az építőipar nem vállal megfelelő felelősséget és a társadalmi felelősségvállalás terén is rossz megítélésű.*

2.3. ÉPÍTŐIPARI HELYZETKÉP

Az építőipar a modern gazdasági ágazat struktúrájában általában nem a húzóágazati funkciót tölti be, mégis a modern gazdaságoknak az egyik legfontosabb ágazataként tartják számon. A fejlett országokban a hozzá szorosan kapcsolódó iparágakkal és tevékenységekkel (építőanyag-gyártás, építési rendszerek, tervezés, ingatlanhasznosítás) az adott ország gazdasági teljesítményének közel 15%-át adja (Lukovics, 2006). 2020-ban az építőipar bruttó hozzáadott értéke az Európai Unióban a GDP körülbelül 6%-a volt (Eurostat, 2020) és több mint 25 millió embert foglalkoztat évente (Bourdeau, 1999), több mint 5 milliót közvetve (Statista, 2019), míg az építéssel kapcsolatos kiadások a világ GDP-jének 13%-át teszik ki (McKinsey&Company, 2017). Magyarországon is az építőipar az egyik meghatározó, a gazdaságot alakító ágazat.

Az infrastruktúrába való beruházás az építés esetén azonnali munkaerőigényt jelent és magával hozza a jövőbeli eredményesség ígérését is. A fejlettebb infrastruktúra, a jobb közművek ösztönzően hatnak a lakásépítésre és a kereskedelem fejlesztésére. A gazdasági potenciálon túl az építésügynek és építésgazdaságnak a társadalmi elvárásoknak, céloknak is meg kell felelniük, biztosítaniuk kell a vonzó, költségtakarékos és hatékony, egészséges, jól megtervezett és megfizethető otthont és munkahelyi környezetet, vagyis a minőségi, fenntartható és élhető környezet kialakítását (Boros, 2019). Az ágazatnak tehát *mikroszinten*

a vállalatok, és makroszinten a hazai gazdaság versenyképességének növelése mellett az a stratégiai célkitűzése, hogy olyan működési, szabályozási mechanizmusokat és eszközrendszert dolgozzon ki, amely a megfelelő épített környezetet eredményezi, amiben jó élni és dolgozni is (Boros, 2019).

Az építőipari stakeholder-eket történelmileg inkább az ár vezérli, mintsem a társadalmilag felelősségteljesnek tartott elvárások szerint megtervezett és megépített épületek igénye. A fenntarthatósági kezdeményezések, a fenntartható fejlődés megvalósítására és a felelős üzleti gyakorlatok alkalmazására fokozódó elvárások miatt hamarosan a társadalmi felelősségvállalásnak prioritássá kell válnia az építőiparban.

Az építőipar gyűjtőfogalomként használható az üzleti típusok széles skálájára, beleértve az *építőipari vállalkozókat* (építő és építész vállalkozók, épületgépészet, közművek), *anyagszállítókat és az anyagkitermelő vállalatokat* (kőfejtők, fatermelők, adalékanyag-újrahasznosítók, cementgyártók, betongyártók), *a mérnöki* (építészek, tervezők) és *tanácsadói szolgáltatásokat* (vállalatok a hulladék- és erőforrásgazdálkodás területén, környezetvédelmi gyakorlatok és mélyépítés terén) (Brown J., 2012).

2.3.1. Az építőipar fő problémái

Az Építőipari Vállalkozók Országos Szakszervezetének elnöke szerint *a fő probléma a szakképzett munkaerő* hiánya, mivel egyre több munkavállaló külföldön vállal munkát. A munkaerőhiány következtében romlik az építés minősége, az építőipari árak nem fedezik a tényleges költségeket. Egyes vállalatok a pályázatok elnyerésének érdekében annyira alacsony áron vállalják a megvalósítást, mely nem elegendő a teljes projekt vagy egyes alvállalkozók fedezésére. Az európai munkaerőpiac szinte vákuumként szívja el az építőmunkásokat és ennek hatása az oktatásra is kiterjed. *A tapasztalt munkások elvándorlása* miatt a fiatalabb generációk számára szinte lehetetlen elsajátítani bizonyos készségeket, így hatalmas szakadék alakul ki a kezdő és idősebb munkavállalók között (Flanders Investment & Trade Market Survey, 2017; Boros, 2019).

A minőség és jövedelmezőség problémájának komplexitását adja továbbá nemcsak a tapasztalat hiánya, hanem az **építőipari árak növekedése** is. Az EU által vezetett projektek is elakadnak a magasodó árak miatt. A Központi Statisztikai Hivatal (röviden és a továbbiakban: KSH) adatai alapján az építőipar 2008-ban 312 ezer főt számlált az ágazatban, azonban 2012 végéhez közeledve már csak 264 ezret. 2014-től újra növekedésnek indult és a 2016-os termeléseszköken sem állította meg, így 2018-ban az építőiparban foglalkoztatottak száma 332,6 ezer fő, a nemzetgazdaság egészében

foglalkoztatottak 7,4%-át tette ki. A versenyszférában az építőipar megelőzve csak a feldolgozóiparban és kereskedelemben dolgoznak többen (KSH, 2018).

Az ENSZ klímaváltozással foglalkozó kormányközi testülete (angolul: United Nations Intergovernmental Panel on Climate Change, röviden: IPCC) szerint az emberi tevékenység okozta hőmérséklet-emelkedés 1 Celsius fok az iparosodás előtti korszakhoz képest. Ha a jelenlegi emelkedési ütem folytatódik, akkor az átlaghőmérséklet 1,5 °C-kal emelkedik 2030 és 2052 között (IPCC, 2018). Az építőipar szén-dioxid-kibocsátása az *üvegházhatású gázok egyik legnagyobb forrása* és statisztikák szerint az épületek építéséből és üzemeltetéséből származó energiafogyasztás és CO₂-kibocsátás *a globális energiafogyasztás 35%-át, a teljes CO₂-kibocsátás 29%-át teszi ki* (Röck et al., 2020; IEA, 2019).

A *hatalmas mennyiségű hulladék generálódása* kétségtelenül az építőipar egyik legnagyobb problémája, ami közvetlenül befolyásolja a termelékenységet, az anyagvesztéseket és a projekt költségeit, befejezése idejét. Egy tanulmány szerint a hozzáadott hulladék mennyisége a projekt termelési költségének nagyjából 30-35%-a és a telephelyen elpazarolt építési anyagok mennyisége is magas (Forsberg & Saukkoriipi, 2007). A tanulmány azt is kimutatta, hogy a házanként átlagosan generálódó hulladék mennyisége 6860 kg volt, amely körülbelül 4480 kg építési törmelékből és 2380 kg egyéb szilárd hulladékból áll (Bossink & Brouwers, 1996). Az építőipar rohamos fejlődésének következtében növekedett az építési hulladék mennyisége (Nasaruddin et al., 2008), melynek jelentős hatása illegális lerakást okozott. Az illegális lerakás kockázatot jelent az emberi egészségre és a környezetre is (Azis et al., 2012).

Az épített környezet jelentős hatással van az erőforráshasználatra és -gazdálkodásra. *A világ édesvíz-kivételének egyhatodát, a fakitermelés egynegyedét, valamint az anyag- és energiaáramlásnak a kétötödét teszi ki.* Az épületeknek, építményeknek a közvetlen helyükön túl is vannak hatásterületei, befolyásolják a vízgyűjtőket, a levegő minőségét, a közösségek közlekedési szokásait (Roodman & Lenssen, 1994). Az energia, a környezeti hatás és a természeti erőforrások megőrzésének kellő figyelembevétele nélkül épült épületek káros, nagymértékű pazarlást eredményezhetnek, ami befolyásolja az ökológiai integritásunkat (Shen & Tam, 2002). Az erőforrások és az energia túlzott felhasználása és a nyersanyagok iránti növekvő kereslet nagymértékben felelősek a természeti erőforrások világszintű kimerüléséért és a globális felmelegedés felgyorsulásáért (Azis et al., 2012; Roodman & Lenssen, 1994). Egyes források szerint *a világszerte megtermelt energia 45%-át és a globálisan felhasznált erőforrások több, mint felét az épületek fűtésére,*

szellőztetésére, világítására használjuk, illetve az építmények karbantartására (Edwards, 2010). Becslések szerint az Európai Unióban az épületek adják *a teljes energiafelhasználás több mint 40%-át*, és az összes ember által *keletkező hulladék hozzávetőlegesen 40%-ért* az építőipar felel (Bourdeau, 1999).

2.4. AZ ÉPÍTŐIPAR HELYZETE HAZÁNKBAN

2.4.1. Történelmi háttér értékelése

A szocializmus és annak bukása erőteljes hatással volt az ország szinte minden területére és szintjére, a gazdaságtól a politikán át a társadalomig. A rendszerváltás lényegében alapjaiban változtatta meg a különböző ágazatokat, szektorokat: a tervgazdaságról piacgazdaságra történő áttérés általános gazdasági visszaeséssel járt, az exportpiacok beszűkültek, romlott a költségvetés helyzete és a pénzügyi mérlegek is. Az államilag finanszírozott építési beruházások visszaestek, az állami lakásépítés szinte teljesen megszűnt, ennek következtében csökkent a foglalkoztatás és az építőipari termelés nagyon érzékenyen reagált a rendszerváltás okozta kihívásokra. A frissen létrejövő vállalkozói szféra kereslete is visszafogott volt (Lukovics, 2006).

Az 1989-es rendszerváltással járó drasztikus visszaesést követően az építőipari termelés volumene 1996-tól indult dinamikus növekedésnek a radikális és megszorító, Bokros-csomag néven elhíresült program által. A növekedés ellenére a 2004-es érték még mindig csak a 94%-át érte el az 1989-es termelési volumennek (Lukovics, 2006). Az Európai Unióhoz való csatlakozás – ahogyan a CSR tekintetében is – új kihívások elé állította a hazai építőipart is. A jelentős EU-s támogatások révén nagy horderejű beruházások indultak meg, azonban az összegek hatékony felhasználásához az építőipari vállalatoknak megfelelő versenyképességi szint elérése volt szükséges. Helyt kellett ugyanis állniuk a külföldi vállalatok által gyakorolt nyomásnak és a környezet fenntartható fejlődésével összhangban az ingatlanállomány magas szintű és minőségű fejlesztésének is. A 2008-2009-es világválság szintén érzékenyen érintette az építőipart, a megelőző években ugyanis javulás volt tapasztalható. A globális gazdasági visszaesés, a csökkenő export, az alacsony hazai fogyasztás és állóeszköz-felhalmozás jellemezték a válságot. Négy évvel a válságot követően, 2013-ban mind az épületek, mind az egyéb építmények építése újabb növekedést mutatott. A gyorsulást elsősorban a Kormány közmunkaprogramja hozta meg, az út-és vasútépítések dominanciájával, és egyéb: infrastrukturális, sportlétesítmények és egészségügyi projektek uniós forrásból való megvalósításával (Lukovics, 2006). A magánszektorra illetően a vállalatok piaca szűkült, a lakásfelújítás és -építés történelmi

mélyponton állt, a lakásipari vállalatok 2014-re piacuk 80%-át elvesztették 2006-hoz képest.

A termelés növekedésének és az újonnan indulók dinamikus gyarapodásának köszönhetően az építőipari vállalatok száma 2016 óta növekszik, ahogyan a beruházások is egészen 2020-ig növekvő tendenciát mutattak. Az építőipari termelés a koronavírus okozta járvány következtében 17,4%-kal visszaesett, csak a legnagyobb vállalkozások termelése emelkedett főként az út- és vasútépítéssel foglalkozó nagyvállalatok esetében (Flanders Investment & Trade Market Survey, 2017; KSH, 2020).

2.4.2. Hazánk építőipara napjainkban

A nemzetgazdaságon belüli súlyát az építőiparnak, mint gazdasági ágazatnak több módon lehet megítélni: a bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulás mértékén keresztül, az iparban foglalkoztatottak összes foglalkoztatotton belüli arányával és az ágazatban megvalósuló beruházásokon keresztül (Lukovics, 2006).

Magyarországon a regisztrált építőipari vállalatok száma 2017 óta *növekszik* és 125 ezer vállalkozás volt regisztrálva 2020-ban az építőiparban. Az építőipart is a kis- és középvállalkozások számbeli túlsúlya jellemzi. 2020-ban több mint 110 ezer darab legfeljebb 5 főt foglalkoztató építőipari vállalat volt. A legalább 5 főt foglalkoztató vállalatoknál 157,1 ezren dolgoztak. A 250 főnél több embert foglalkoztató vállalatok növelték csak meg a termelésüket 2020-ban, az építőipari kibocsátás jelentős részét adó 50-249 fős szervezetek termelése majdnem 13%-kal csökkent (KSH, 2020).

A kis- és középvállalkozások azok a vállalkozások, *amelyek „kis” vagy „közepes” méretűek egy adott küszöbértéken belül*, ami országonként változhat. A dolgozat az Európai Bizottság meghatározása szerint alkalmazza a KKV-k megnevezését, besorolását (Európai Bizottság, 2017).

2. táblázat: Vállalatok besorolása az EU Bizottságának meghatározása alapján

vállalkozási kategória	létszám: éves munkaerő-egységben (ÉME)	éves nettó árbevétel vagy mérlegfőösszeg
mikrovállalkozás	<10	≤ 2 millió euró vagy ≤ 2 millió euró
kisvállalkozás	<50	≤ 10 millió euró vagy ≤ 10 millió euró
középvállalkozás	<250	≤ 50 millió euró vagy ≤ 43 millió euró
nagyvállalkozás	251 <	50 millió < vagy 43 millió euró <

Forrás: Európai Bizottság, 2017

Hazánkban a lakó célú épületépítés területén 2021-ben közel 30%-os *csökkenés* történt, és a kiadott lakásépítési engedélyek és egyszerű nyilatkozatok alapján 33%-kal, 29941-re *nőtt* a megépítésre váró lakások száma 2020-hoz képest. A szegmens számos specifikációjában *csökkenés* mondható el a magyarországi vonatkozásban, például csökkent a használatba vett lakások átlagos alapterülete (7,3 nm²-rel 90,7 nm²-re), de csökkent a tulajdonosi használatú lakások aránya is (45%-ról 34%-ra). Pozitívumként mondható el, hogy a Budapesten kívüli összes megyében *nőtt* az építendő lakások száma az előző évekhez képest.

A 2021-es évben hazánkban az épületek építése 17,1%-kal, a mélyépítés 9,1%-kal *nőtt* a 2020-as évhez képest, azonban az építésnövekedés ellenére 29%-kal kevesebb lakóépület épült, mely értelmében a kiadott lakásépítési engedélyek és egyszerű nyilatkozatok alapján 33%-kal *nőtt* az építendő lakások száma 2020-hoz képest.

2.4.3. Kitekintés, építőipari helyzetkép Európában

A koronavírus okozta járvány egy példátlan gazdasági válságot váltott ki, az Európai Unió (röviden és a továbbiakban: EU) GDP-je (angolul: Gross Domestic Product, magyarul: bruttó hazai termék) közel 6 százaléktéttel zsugorodott 2021-ben a megelőző évhez képest. A válság hatásából az európai gazdaságok 2021-ben kezdtek kilábalni, a belföldi kereslet-növekedés érezhetően növelte az EU GDP-jét, 5,3%-kal. Összességében azonban elmondható, hogy a problémák ellenére az építőipari tevékenység Európa-szerte fellendülésnek indult 2021-ben, a posztcovid időszakban (FIEC, FIEC 2021 Statistical Report European Union, 2021a). Néhány országban (például Franciaországban) az építőipari tevékenység volumenének növekedése megfigyelhető, azonban számos országban, köztük Ausztriában is a 2020-as visszaesést a 2021-es növekedés kompenzálta (FIEC, FIEC 2021 Statistical Report Austria, 2021b). *A hirtelen csökkenéseket a 2021-es év hirtelen növekedéseivel „kompenzálta” az unión belül, azonban várhatóan a 2022-es évre a növekedések mérséklődnek, csökkennek.* A közelmúltbeli világjárvány tovább mélyítette a lakásválság problémáját és bizonytalan időre növelte megoldásának idejét is (FIEC, FIEC 2021 Statistical Report European Union, 2021a).

A felújítási beruházások az összes építőipari beruházás valamivel kevesebb, mint egyharmadát teszik ki (FIEC, 2021a), azonban hosszú távon a szegmens *potenciálisan az építőipari növekedés motorjává válhat*, mivel az épületek felújítása az európai és a nemzeti klímapolitikák középpontjába kerül, különösen a felújítási hullámnak (angolul: renovation

wave) köszönhetően, melyet az Európai Bizottság 2020 októberében mutatott be. A Bizottság szerint évente körülbelül 275 milliárd eurós beruházásra van szükség a meglévő épületállomány felújításához és szén-dioxid-mentesítéséhez, mely továbbá közel 160 ezer új munkahely teremtéséhez vezet (Európai Bizottság, 2020b). Az Építési Vállalkozók Országos Szakszövetségének (ÉVOSZ) elnöke elmondta, hogy *Magyarországon a lakóingatlanok a legnagyobb „energiafalók”, például a budapesti 960 ezer lakás 60 százalékához az elmúlt 30 évben senki sem nyúlt hozzá, felújítások nem történtek. A főváros kerületeiben közel 10 ezer üresen álló lakás van, melynek több mint 80%-a szorul felújításra* (Sztranyák, 2020; Magyar Építők, 2019).

Ahogy már látható volt, a felújítások szegmense is alacsony részét adja az építőipari beruházásoknak, azonban az új ház-építés a teljes építési beruházás mintegy ötödét teszi ki. *Kis mérete ellenére az egyik fő motorja volt az építőipari beruházások általános növekedésének és az előrejelzések szerint 2022-ben a piacok a legtöbb országban növekedni fognak* (FIEC, 2021a). A növekedés számos országban a lakáshiánnyal és a kedvező finanszírozási feltételekkel magyarázható, például várhatóan a szegmensben a spanyol, a francia és az olasz piac lesz a növekedés fő motorja, de a legnagyobb mértékű emelkedést Szlovéniában (15,7%) és Írországból (15%) várják. Az uniós példák alapján érthető tehát, hogy Ausztriában a koronavírus-járvány 2020-as idején a szegmens az egyik legstabilabb volt, vélhetően a járvány idején tapasztalható bizonytalanságok lendületet is adhattak a lakóépítkezéseknek, ami az ingatlanárak jelentős emelkedése mellett az építési engedélyek magas növekedését eredményezte (FIEC, 2021b). Összességében elmondható az ausztriai progresszió alapján, hogy az alacsony népességdinamika ellenére továbbra is magas az ingatlanigény az osztrák lakóépületekben és az igényben egyelőre nem látszik érdemi fordulat, amit az építési engedélyek legfrissebb adatai is hűen tükröznek. Az igények növekedése mellett megfigyelhető, hogy a felújítási szektor is egyre fontosabbá válik például a politikai keretfeltételek miatt (EU klímacél, országos CO₂ ár), de egyelőre elemzők szerint nem várható mérséklődés az új ház építési igényekben (FIEC, 2021a).

Az építőiparon belül *a mélyépítés bizonyul a legerősebbnek* a 2021-es adatok alapján, a beruházások több, mint 10 százalékponttal nőttek, és Európa-szerte erős növekedési ütem figyelhető meg, kiemelve a dán (12%), a spanyol (78%) és az olasz (15%)-os növekedést, de hazánkban is 9,1%-kal nőtt a szegmens beruházása a 2020-as évhez képest. Ausztriában is erőteljesebb beruházási aktivitás figyelhető meg, közel 6%-os reálnövekedéssel 2021-ben, melynek gerincét a közlekedési infrastruktúra adta korábban, azonban a következő évek szélessáv és környezetvédelem területén jelentkező kihívások következtében valószínűleg

a távközlési és az energiaszektor jelentősége felértékelődik. Ennek okán várhatóan a mélyépítés gerince is megváltozik, mely körülményt a szövetségi pénzügyi keret és figyelembe veszi és osztrák kormány további pénzügyi forrásokat biztosít a terület fejlesztésére.

2.4.4. A felújítási hullám és az energiaszegénység, a lakhatási válság problémája

A felújítási hullám mind a köz-, mind a magánépületek szempontjából fontos, mivel a felújításuk alapvető fontosságú intézkedés és az európai zöld megállapodás kiemelt kezdeményezéseként szerepel az ágazat energiahatékonyságának növelése és a célok elérése érdekében (Európai Bizottság, 2019). A Bizottság véleménye szerint továbbá tekintettel arra, hogy a nagyrészt helyi vállalkozások által uralt építőipar munkaigényes jellegében fontos, döntő szerepet játszik az épületek felújítása a pandémiát követően az európai gazdaság fellendítésében.

- *a felújítási hullám*

A felújítási hullám három fókuszterületet határoz meg, melyek: *(1) az energiaszegénység leküzdése és a legrosszabbul teljesítő épületek kezelése (2) a középületek renoválása, felújítása (3) a fűtés és hűtés szén-dioxid-mentesítése.* Első helyen áll az energiaszegénység leküzdése, mely azért kiemelten fontos, mert közel 34 millió európai nem engedheti meg például az otthona megfelelő fűtését, de az energiaszegénység az alapvető szükségletek hiányára is utal, emellett pedig utal még a mélyreható egyenlőtlenségre és a gazdasági stagnálásra is (Európai Bizottság, 2020a). Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság 2017. novemberében közösen kihirdette, hogy a szociális jogok európai pillére az energiára egy alapvető szolgáltatásként tekint, melyhez mindenkinek joga van hozzáférni (Európai Parlament, Európai Tanács, Európai Bizottság, 2017). Ennek értelmében és a Covid-19 válságot követően más megvilágításba került az energiaszegénység kihívásának kérdése, mivel sürgősen megoldást kell találni rá ahhoz, hogy egy olyan szociális Európa működhessen, amely kivétel nélkül gondoskodik valamennyi lakosa igényéről.

- *az energiaválság*

Az energiaválság és az energia kérdése napjainkban rendkívül aktuális világszerte, szinte az egyik legnépszerűbb téma. A Bizottsága 2020-ban kiadott ajánlása (az energiaszegénységről) alapján az energiaszegénység az alacsony jövedelem, a magas energiakiadások és az otthonok alacsony energiahatékonyságának együtteséből fakad (Európai Bizottság, 2020a). Az ingadozó energiapiaci árak és a nem megfelelő

energihatékonyság, különös tekintettel az épületek alacsony energiateljesítményének következményei és az egyéb, társadalmi-gazdasági tényezők rendkívül bonyolulttá teszik a problémát. Azonban az ajánlás 2018-as méréseket is tartalmaz, mely szerint az EU-ban magánháztartásban élők 6,5%-a képtelen kiegyenlíteni a közüzemi számláit (ideértve az energiaszámlákat), és az unió lakosságának 7,3%-a nem tud kellemes hőmérsékletet teremteni az otthonában. Napjainkban egy jelentős probléma az energiaválság és kiemelten fontos a felújítás, a felújítási hullám és az építőipar szerepe a probléma megoldásában (Európai Bizottság, 2020a; Európai Bizottság, 2020b).

- *a lakhatási válság*

A lakásszektor messzemenő hatással van globális gazdaságunkra, mivel összekapcsolja a beszállítókat a gazdasági ágazatokkal, a termékek- és szolgáltatások biztosítóival, valamint a finanszírozás és a lakástulajdon keresleti oldalával a lakásértéklánc egészében. A lakhatási rés betöltésére szolgáló fenntartható piac megteremtése *ökoszisztematikus paradigmaváltást* igényel (Lin & Gallagher, 2020).

Pósfai és társai (2018) tanulmányukban számszerűsítik a magyarországi lakhatási válság problémáit: másfélmillióan élnek olyan lakásban, melynek súlyos lakásminőségi problémái vannak; a 4,4 millió magyarországi lakóingatlan körülbelül 20%-a, amely megfelel a korszerű műszaki és energetikai szempontoknak; minden harmadik háztartásnak problémát okoz a háztartás fenntartása (rezsi, bérleti díj, lakáshitel). A tanulmányban szerint országosan 2-3 millió ember él lakásszegénységben (akik megfizethetőségi, lakásminőségi és energiahatékonysági, területi és jogi szempontból átlagosan rosszabb helyzetben élnek) (Pósfai, Jelinek, & Czirfusz, 2018). A probléma kezelése jelentős társadalmi, gazdasági, környezeti és kormányzati előnyökkel járhat, függetlenül az új építésű házak építésének mértékétől. A lakáshiány problémájának enyhítésére a számos program és kormányzati ösztönző ellenére is nehézségek állnak fent így a jelenlegi lakáshiány enyhítését segítő egyik stratégiaként érdemes megfontolni az üres lakások újra használatba vételét is fenntartható felújítással, ugyanakkor a környezeti problémák megoldását is szem előtt tartva CO₂-kibocsátás csökkentésével megvalósítva. Emellett kézzel fogható *társadalmi-gazdasági és városrehabilitációs előnyökkel* jár az üresen álló lakások felújítása, valamint csökkenti a zöldmezős fejlesztésekre is nehezedő nyomást (Sztranyák, 2020; Pósfai, Jelinek, & Czirfusz, 2018).

A bemutatott problémák felszámolásában és a megoldás hatékony kivitelezésében *kulcsfontosságú* az építőipar és tevékenysége. Az építőszektori problémák azonban további jelentős akadályt gördítenek a megoldás útjára. Az építőipar problémái és a szektor által

okozott problémák kiküszöbölése tehát nagyon fontos ahhoz, hogy további károkozás nélkül megvalósítható legyen a lakhatási válság és az ahhoz kapcsolódó lakásszegénység, energiaszegénység felszámolása.

3. AZ ÉPÍTŐIPAR ÉS A CSR

Eltérő vélemények léteznek az építőipari vállalatok társadalmi felelősségvállalási tevékenységeit illetően. Egyesek szerint a CSR-tevékenységek felvállalásának indoklása lehet a *legitimitáselmélet*, mely egy olyan mechanizmus, amely támogatja a szervezeteket az önkéntes társadalmi és környezeti nyilvánosságra hozatal megvalósításában és kidolgozásában a társadalmi szerződéseik teljesítése érdekében, amely lehetővé teszi céljaik felismerését és fennmaradásukat e változékony, turbulens környezetben (Bernaciak, Bernaciak, & Halaburda, 2021). Mások szerint a szervezet tevékenységének társadalmi megítélése a társadalom elvárásainak megfelelően jelenik meg, ugyanakkor számos bizonyíték támasztja alá, hogy a CSR és más vállalatirányítási elveknek való megfelelés és ezek nyilvánosság felé történő kommunikációja tükröződik a szervezet megítélésében és imázsának javításában (Bernaciak, Bernaciak, & Halaburda, 2021).

A nagyon nagy cégek vállalják a főbb polgári, kereskedelmi és lakossági projekteket. Ezek a cégek nagyságukból adódóan hatékonyan tudják megszervezni a felelősségvállalási kezdeményezéseket. A CSR gyakorlatok végrehajtásával és a jelentések készítéséből az érdekelt felek és a szervezetek tájékoztatást kapnak.

A magyar szakirodalomban kevés olyan publikáció létezik, amely azzal foglalkozna, hogy a vállalatok számára mi nehezíti, akadályozza, hogy a CSR-ban aktívak legyenek hazánkban. Hiányoznak a tanulmányok, melyek rávilágítanak, hogy maguk a vállalatok milyen hatásokat várnának el a társadalmilag felelős tevékenységek megvalósításától; a CSR-elvek megvalósítása melletti döntések meghozatalakor milyen motivációk vezérlik a vállalatokat; milyen tevékenységeket valósítanak meg döntően a vállalatok. Ezekre a tanulmányokra nagyon nagy szükség volna, főként külön-külön vizsgálva a nagyvállalati és a kis- és középvállalati megvalósítást Magyarországon, ugyanis Jenkins (2004) nyomán a KKV-kat a CSR-ba bevonó motiváció *nem azonos* a nagyvállalati motivációval, amely a megvalósítást alapjaiban meghatározhatja.

Míg a nagyvállalatok az imázsuk növelésére vagy globális láthatóságuk és hatásuk kiterjesztésére használják a CSR-t, addig a KKV-k esetében a vállalatok továbbra is „láthatatlanok” a nagyvállalatokhoz képest, így nem valószínű, hogy a CSR-t a márka imázsára vagy hírnevére gyakorolt kockázatként vagy épp serkentőként fognák fel. A KKV-k is rendelkeznek azonban méretükből, működésükből fakadó előnyökkel a CSR területén, ugyanis nagyrészüket *magas alkalmazkodóképességgel rendelkezik, így könnyen alkalmazkodhatnak a változó piaci lehetőségekhez és így képesek kihasználni a piaci rések*

előnyeit (Buamann-Pauly, Wickert, Spence, & Scherer, 2013). A probléma azonban Baker és Jenkins nyomán onnan eredeztethető, hogy a KKV-k közel 60%-ának elegendő a túlélés és a CSR koncepcióban végzett tevékenységük főként etikai kérdésekben kimerül és formális eszközöket (például magatartási kódexeket) kevésbé hajlandók alkalmazni. Brown (2012) tanulmányával kiegészítve továbbá a KKV-k nincsenek azon lehetőségek birtokában, hogy a fennmaradás helyett előrébb helyezhessék a felelősségvállalásukat, míg a nagyvállalatok viszont igen.

3.1. A CSR ÉS AZ ÉPÍTŐIPAR KAPCSOLATA, MOTIVÁLÓ ESZKÖZEI

A CSR megvalósítása *integrálja* az építőipari vállalkozások *céljait*, például versenyelőnyök elérésére irányuló törekvéseit és a társadalmi felelősségvállalásukat. A Constructing Excellence (2004) szerint a hatékony CSR-gyakorlatok további stratégiai előnyökhöz is juttatják a vállalatokat, mint a helyi közösségekkel való jó kapcsolatok kialakítása és az építési engedélyek megszerzésének megkönnyítése, a hírnév javulása, a költségek csökkenése például a termelékenység növelésével a közösségi csoportokkal való konfliktusok elkerülése miatt fontos, minimalizálhatja a kockázatokat a vállalati arculattal vagy projektekkel kapcsolatban. Egyes tanulmányok szerint a vállalat növelheti a forgalmát, az alkalmazottak lojalitását, vonzhatja a tehetséges munkaerőt, és ezáltal jobb szervezeti teljesítményt érhet el (Lim & Loosemore, 2017). A társadalmilag felelős gyakorlatok önkéntes alkalmazása a legtöbb kormány által támogatott és ösztönzően hat a vállalatokra, hiszen törvényi kényszerítés helyett az *ön szabályozáson* alapulva valósul meg (Murray & Dainty, 2009).

Számos elemzés az építőipari vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról arra mutat rá, hogy az építőiparban a CSR-kezdemenyzéseket a *vállalati kultúra vezérli* és továbbra is elsősorban *üzleti szempontok alapján* kerülnek megítélésre, nem pedig a kedvezményezettek, stakeholder-ek szemszögéből, akiket szolgálni szándékoznak (Green, 2009; Ness, 2010; Loosemore & Phua, 2010). A CSR koncepciója az építőiparban nagyrészt kategorizálatlan és széttagolt, ugyanakkor pozitív, hogy a CSR kutatás a szektorban sokféle területen halad előre (közösségi szerepvállalás, vállalati etika, felelős beszerzés, környezet és fenttarthatóság és egyéb), azonban bizonyos vélemények szerint úgy tűnik, hogy a megvalósított CSR tevékenységek feltérképezése nem elégséges (Murray & Dainty, 2009).

A CSR-t az építőiparban a *társadalmat károsító felelőtlen gyakorlatainak visszaszorítása* vagy *megszüntetésének* érdekében is népszerűsítik. Ezek a felelőtlen gyakorlatok például a gyermekek alkalmazása, a nem megfelelő munkahelyi biztonság. A

CSR fejlesztések előmozdítására azonban számos elmaradó probléma ad okot. A megfelelő szabályozások hiánya az építési hulladékok újrahasznosítását illetően például korlátozza az építőipar hozzájárulását a fenntarthatósághoz. Vannak olyan vállalatok is, melyek „baljós” célok érdekében alkalmaznak CSR-gyakorlatokat, kizárólag a pénzügyi előnyök megszerzéséért (Lu et al., 2015; Xia et al., 2018).

- **építőipar-specifikus CSR-motivátorok**

Az egészségügy területéről származó mozgatórugók: a balesetek csökkentése, a munkavállalói bejelentési kötelezettség, az érintettek és a potenciális alkalmazottak biztonságának javítása.

A környezeti teljesítmény és erőforrás-hatékonyság területéről motivátorok: a fokozott környezetvédelmi jogszabályok, a megnövekedett környezetvédelmi követelmények az ügyfelek és más érintettek részéről, az építési tevékenységhez kapcsolódó negatív környezeti kép, a környezetvédelmi aggályok növekedése a nyilvánosság részéről (például konzultációk által) és a nagyobb kereslet az erőforrás-hatékonyabb termékek és tevékenységek iránt.

A munkavállalók képzésének és fejlesztésének területéről érkező motiváló tényezők az új diplomások és szakképzett munkaerő megszerzésére és megtartására irányuló erőfeszítések fokozása és az elvégzett munka minőségének javítása (Brown J. , 2012).

3.2. A KKV-K CSR-MEGKÖZELÍTÉSÉNEK ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

A KKV-k alkotják jellemzően az Európai Unió országainak, de a tengerentúlon Amerikának, Kanadának és sok más országnak a vállalkozásainak többségét, és számosságuk miatt az üzleti tevékenységekben és helyi emberek foglalkoztatásán keresztül a gazdaság „gerincévé” válnak. Ebből következik, hogy az egyes vállalatok méretének ellenére a KKV-k kumulatív környezeti és társadalmi hatása jelentős (OECD, 2013), tehát figyelmet kell fordítani a sajátosságaik, hozzájárulások megértésére a CSR-al kapcsolatban (Jamali, Lund-Thomsen, & Jeppesen, 2017; Uzhegova, Saarenketo, & Torkkeli, 2019).

A kis- és középvállalkozások körében a társadalmi felelősségvállalást a szakirodalom gyakran strukturálatlan, informális és ad hoc diszkrecionális jótékonyági tevékenységként jellemzi. A KKV-k CSR-jának megértéséhez fontos megjegyezni, hogy sok KKV-t az alapítói és tulajdonosai irányítanak. Tehát, a CSR-al kapcsolatos döntéshozatal nagy része az ő kezükben van (Morsing & Perrini, 2009) és ez hatással van a megvalósulásra. A KKV-k több figyelmet fordítanak a közvetlen érintettekre (Lepoutre & Heene, 2006) és egy kiemelt terület a munkavállalók jóléte (Coppa & Sriramesh, 2013). Ezt követik a helyi

közösségek a vállalati szoros kapcsolatok miatt (Lepoutre & Heene, 2006). A szoros kapcsolatoknak köszönhetően jellemzően szívesebben vesznek részt a vállalatok a jótékonyági tevékenységekben (Coppa & Sriramesh, 2013). Egyes KKV-k elkötelezettebbek a CSR-ban, mivel egy olyan ellátási lánc részesei, amely megkövetel tőlük bizonyos kötelezettségek vállalását ahhoz, hogy növeljék ügyfelek elégedettségét, valamint meglévő üzleti kapcsolataikat fenntartsák (Jamali, Zanhour, & Keshishian, 2009).

A KKV-k körében kevésbé prioritást élvező kérdés a környezetvédelem (Idemudia, Amaeshi, Adegbite, & Ogbechi, 2015). Kevésbé foglalkoznak a civil szervezetek nyomásával, mivel ez utóbbiak inkább a nagyobb vállalatokra összpontosítják a figyelmüket. Emellett a KKV-k gyakran nem rendelkeznek olyan márkával, amelyet védeniük kellene (Demuijnck & Ngnodjom, 2013; Coppa & Sriramesh, 2013). Valószínűtlen a KKV-k esetében, hogy CSR-t vezetőket alkalmaznak, vagy, hogy irányelveket alkalmaznak és részt vesznek társadalmi és környezeti jelentésekben, aláírnak CSR-megállapodásokat (Spence, 2007). A nem elegendő humán tőke, forrás- és időhiány következtében a már említett, ad hoc jellegű tevékenységekben való részvétel jellemzi a KKV-kat, továbbá Spence és társai (2007) kutatása arra mutat rá, hogy a vállalatoknak nincs elég idejük a stratégiák kidolgozására és a hosszú távú lehetőségeik vagy pályájuk mérlegelésére a különféle problémák és folyamatosan változó környezet miatt.

3.2.1. A tudattalan CSR-tevékenységek a KKV-k körében

Looser és Wehrmeyer (2014) kutatása alapján a KKV-k a nagyvállalatokkal és a multinacionális vállalatokkal ellentétben gyakran nem ismerik a vállalati társadalmi felelősségvállalást, mint tudományos vagy szakkifejezést, ennek következtében általában nem folytatnak formalizált programokat a CSR kezelésére és nem jellemző a jelentések írása és kiadása sem. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a KKV-k ne lennének aktívak a CSR területén, azonban eltérnek tevékenységeik és azok kommunikációja a szokásos megvalósítástól. Egy 2011-ben végzett kutatás Lengyelországban is tovább erősíti ezt a tényt, a lengyel KKV-k gyakran a CSR elveinek megfelelően cselekszenek, azonban a vállalatok kétharmada nem ismeri a vállalati társadalmi felelősségvállalás kifejezés jelentését (Skibińska, Sukiennik, & Szczepanik, 2015). Problémát jelenthet a kifejezés ismeretlensége, ugyanis eredményezheti a CSR-előnyök felismerésének képtelenségét, ennek következtében pedig az innováció szintjének növekedése gátolt.

Looser, Clark és Wehrmeyer (2017) Svájcban végzett kutatása is megerősíti ezt, akik KKV-k vállalatvezetőit kérdeztek a CSR-ról. A vállalatvezetők vélekedése szerint egy

jelentés nem bizonyítja, hogy a CSR beágyazódott a vállalati kultúrába vagy értékekbe, továbbá jelentéseket írni minden vállalat tud, így nem tetten érhető a koncepció alkalmazása ezekben. A vállalatok tehát nem stratégiai okokból vagy szisztematikusan vesznek részt a CSR-ban, hanem szeretnének „visszaadni valamit a társadalomnak”, ami jelentheti a családi hagyomány mantráját, vagy tulajdonosi értékrendet, közösségi beágyazottságát. Előfordulhat, de szokatlan, hogy hiányzik egy egyértelmű rendszer vagy stratégia a CSR megközelítése felé, ugyanakkor egyértelmű bizonyítékok vannak arra, hogy a KKV-k nagyon is aktívak és elkötelezettek a CSR-ban.

A formális rendszereken túlmutató CSR-gyakorlat példái a KKV-k esetében például: *formális szerződések helyett kézfogás a vevőkkel, alkalmazottakkal, beszállítókkal; jövőbe mutató célok az instrumentális célok helyett; a vállalatvezető közösen dolgozik az alkalmazottakkal; ingyenes biztosított étkezések, személyvédelmi eszközök biztosítása; alkalmazottak bevonása a döntéshozatali folyamatokba; a helyi szegényebbek vagy munkanélküli emberek segítése; gyakorlati hely biztosítása a helyi iskolák számára; víziókon alapuló innováció a vagyónmaximalizálási stratégiák helyett; regionális ellátási láncokban való részvétel, fair trade termelőktől beszerzés; megbízható, ismert vállalkozói hálózaton belüli üzleti tevékenység; környezetvédelmi intézkedések és tevékenységek végzése, illetve munkavállalók ösztönzése (hulladék szortírozás és csökkentés, energia- és vízfogyasztás csökkentése); adományozás, önkéntesmunka, ajándékok, térítés mentes szolgáltatások nyújtása, felszerelések kölcsönzése; törekvés a munka és az otthon egyensúlyának megőrzésére.*

A példák alapján látható, hogy a KKV-k tevékenységei is megfelelnek a CSR-tevékenységeknek, azonban a CSR-t elsősorban a nagyvállalatok területeként kezelik, ennek oka pedig az, hogy a KKV-k ritkán választják a stratégiák kidolgozását, és a kutatások alapján is látszik, hogy tevékenységeik nagy része többnyire spontán cselekvés és minden előzetes terv nélkül kerülnek végrehajtásra. Továbbá a KKV-k tevékenységeiket nem „verik nagy dobra”, ennek oka elsősorban a jelenséggel kapcsolatos ismeretek hiánya, ami miatt a vállalatok valójában ’öntudatlanul’ CSR-tevékenységeket hajtanak végre. Ezen tevékenységeknek a hatásai azonban a vállalat számos szintjén pozitív hatással lehetnek: innovatív termékek és szolgáltatások fejlesztése, az elért nyereség szintjének növelésére és piaci pozíciójának erősítésére, valamint a vállalat jobb megítélésére ügyfelei körében.

Az öntudatlan CSR-tevékenységekkel, vagy a CSR-tevékenységnek nevezhető, de nem tudatosan végzett tevékenységekkel felmerül az a probléma, hogy a vállalatok nem tudják a CSR előnyeit egyesíteni konkrét tevékenységekkel. A CSR keretében végrehajtott

intézkedések a vállalat és a helyi közösségek lehetséges előnyeinek tudatos figyelembevétele nélkül történik. A CSR-tevékenységek kivitelezéséhez elengedhetetlen, hogy a vállalat megfogalmazza céljait és azok elérésének stratégiáját.

Tekintettel tehát arra, hogy a KKV-szektor a CSR-ban rejlő nagy innovációs potenciál jellemzi, és a leírt előnyök és pozitív hatások érhetők el, a KKV szektor vállalatai számára továbbra is elsődleges a vállalati társadalmi felelősségvállalás jobb megértése és ezáltal használata. A következőkben az építőipari szektorban megvalósuló CSR-tevékenységek példái kerülnek bemutatásra.

3.3. A VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSÁNAK TEVÉKENYSÉGEI AZ ÉPÍTŐIPARBAN

Az építőipari vállalatok által végrehajtott CSR tevékenységek az iparágon belül jelentősen eltérőek, és noha léteznek gyakorlatok melyekkel költség nélkül vagy alacsony költségekkel megvalósíthatók a tevékenységek, valószínűleg jelentős költségekkel jár az iparon belül a nagy átszervezések következtében (Brown J., 2012). A tényleges tevékenységek, amelyekkel a vállalkozás a CSR-t gyakorolhatja, pont annyira sokrétű és széleskörű, mint a vállalatok által kínált szolgáltatások és termékek.

Az előzőekben volt szó a CSR három dimenziójáról, a dimenziókban alkalmazható eszközökről, a CSR alkalmazásának motiváló eszközeiről. A következő fejezetek az építőipari társadalmi felelősségvállalás kezdeményezéseinek részeként végzett tevékenységei közül néhány példát emel ki, a következő alfejezetek pedig a környezeti dimenzióban megvalósítható CSR tevékenységeket fejt ki. A gyakorlatok sokféle módon megvalósulhatnak, helyben a vállalatoknál vagy együttműködve a beszállítókkal, az iparág más szervezeteivel. Ennek következtében a különböző gyakorlatok különböző bonyolultságúak és az együttműködések megvalósítása is különböző költségekkel jár. Történelmileg a környezetvédelmi tevékenységek kerültek előtérbe az építőiparon belül, mivel ez volt az szektor legszigorúbban szabályozott területe. A CSR profiljának növekedésével a gazdasági és társadalmi hatások is egyre hangsúlyosabbá váltak és egyre nagyobb problémát jelentenek számos építőipari vállalat számára.

3.3.1. A CSR környezeti dimenziójában végzett tevékenységek példái az európai és hazai vállalatok viszonylatában, a zászlóvivő nagyvállalatok

Az építőipari vállalatok többféle módon is beépíthetik tevékenységükbe a CSR-t. A továbbiakban Európa, majd Magyarország legnagyobb építőipari vállalatainak társadalmi

felelősségvállalási kezdeményezéseik részeként végzett környezeti dimenzióban megvalósuló tevékenységek áttekintése következik.

- *Vinci Csoport*

Európa vezető építőipari vállalata, a 2021-ben 43,5 milliárd eurós bevételű francia székhelyű Vinci Csoport, mely évente közel 30 000 projektből álló portfólióval rendelkezik. A Vinci Construction a nagy projektjeihez különböző, fenntartható kezdeményezéseket, környezetvédelmi intézkedéseket tett, mint például a hongkongi metró felújítása során a fúró és robbantási technikák alkalmazásának csökkentése: az egyes szakaszokon csökkentette a törmelék mennyiségét, a teherautók tisztításához szükséges energia- és vízfogyasztást, összességében pedig csökkentette a költségeket és az ÜHG-kibocsátást. A hongkongi metróon továbbá az angliai Crossrail-hez hasonlóan fenntarthatóbb, ultraalacsony kéntartalmú gázolajat használnak. A katar metró egyik bővítése során az építési helyszín közelébe telepítették a betongyártó üzemet, mellyel csökkentették a távolságot, emissziót és hatékonyabb munkát tettek lehetővé. „Zöld útvonal” néven egy kezdeményezést is közzétett a vállalat, mellyel a telekocsi használatát, a kerékpározást népszerűsíti, és ismerteti az ebből eredő környezeti előnyöket. A vállalat projektjei a megvalósítása során népszerűsítik a környezettudatos közlekedést, a gondos karbantartást és járműflottáját gondosan, az üzemanyag-fogyasztás alapján választja (Vinci Construction, 2021).

- *ACS Csoport*

A spanyolországi székhelyű ACS Group globálisan tevékenykedik mind az építőipar, mind pedig az infrastruktúra-fejlesztés területén. Az energiahatékonyság előmozdítását és a károsanyag-kibocsátás csökkentését a vállalat beépítette tevékenységének globális célkitűzései közé. Összpontosítanak a tevékenységek, termékek és szolgáltatások éghajlatváltozásra gyakorolt hatásainak értékelésére és mérlegelésére, az energiafogyasztás terén törekszenek a keletkező üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére, a környezetbarát termékek és szolgáltatások lehetőségének népszerűsítésére. A sydney-i metró felújítása során az üzemeltetők elkötelezettek és nagy hangsúlyt fektetnek az erőforrás-hatékonyságra, az anyagok hatékonyságára és a hulladékhasznosításra, az újrafelhasználásra és újrahasznosításra. A projektet végrehajtó vállalatok, a CPB Contractors és az UGL támogatják a megrendelőt a célok elérésében. A projekt a felhasznált anyagok környezeti lábnyomának csökkentését kívánja elérni, a hasonló felújításokhoz képest a csökkentését legalább 15%-kal. Az újrahasznosítható építési és bontási hulladék 90%-át kívánja újrahasznosítani vagy felhasználni és a hasznos törmelék teljes egészét újrafelhasználni, az acélmerevítések több mint felét a gyártás során energiacsökkentett

eljárásokkal megvalósítani és a fa használatot teljes egészében újrahasználható, újrahasznosított fenntartható fával kivitelezni (KPMG, 2022).

- *Bouygues csoport*

A Bouygues csoport évek óta dolgozik azon, hogy korlátozza infrastrukturális projektjeinek negatív hatásait, amelyeket a biológiai sokféleségre gyakorol, az ökoszisztémák védelme és a zöldmezős területek elvesztése elleni küzdelem érdekében. Kutatási és fejlesztési programokat indít városi környezetben (például zöldtetőkön) levő infrastruktúra vizsgálatára, de az ökoszisztémákat támogató és védelmét szolgáló munkák kivitelezését is támogatja. Ilyen a vízi utak újjáépítése, helyreállítása, vagy az olyan címkék létrehozása, mint a BiodiverCity, mely elismeri az új építésű vagy felújítási projekteket, amik figyelembe veszik a biológiai sokféleséget megvalósításuk során. Közel 9000 lakóegység kapta meg a címkét 2021-ben és a Bouygues Immobilier alvállalat célul tűzte ki, hogy 2025-re projektjeinek 25%-át biodiverzitás-pozitívvá teszi. A kifejezés olyan helyszínt jelöl, mely a fejlesztések elvégzése után több természetet támogató teret és megvalósítást tartalmaz, mint eredeti állapotában. A BiodiverCity címke létrehozásában a Bouygues Construction segített, mely az első nemzetközi címke, ami a biológiai sokféleséget figyelembe vevő építési és felújítási projekteknak ítélnek oda. A kezdeményezés összehozza az építőket, fejlesztőket, felhasználókat és más iparági partnereket. 2014 óta 15 projekt viseli a címkét, ami 8774 lakóegységet képvisel (Bouygues, 2021).

- *Strabag csoport*

Az építőipar kulcsszerepet játszik az elsődleges nyersanyagok hatékony felhasználásának jövőbeli fejlesztésében és a Strabag csoport igyekszik az építőanyagok, például aszfalt újrafeldolgozásával és újrahasznosításával hozzájárulni a fejlesztéshez. A használt anyagok újrahasznosítása csökkenti az ÜHG-kibocsátást és emellett a vállalatcsoport értékes elsődleges nyersanyagot takarít meg és aszfaltszükségletük 83%-át újrahasznosítással maguknak fedezik (KPMG, 2021b). A vállalat az energia és károsanyag-kibocsátás rögzítése és elemzése mellett is elkötelezett. A vállalaton belül került kifejlesztése egy szoftver és segítségével koncepciókat fejlesztenek a fosszilis energiaforrások használatának csökkentésére, az ebből eredő ÜHG-kibocsátás hosszú távú csökkentésére a hatékonyabb gépek révén. A szoftver képes a vállalatcsoport személy- és haszongépjármű-flotta üzemanyag-felhasználásának elemzését is elvégezni, mellyel a csoport legfontosabb energiaforrását, az üzemanyagot tudják figyelni és kontrollálni. 2017-ben a csoporton belül villamosenergia- és gázipari adatkezelési rendszer fokozatos

bevezetését kezdték meg az álló üzemek és adminisztrációs épületek terhelési profilelemzéseinek elvégzésére. Ennek segítségével felismerik és csökkentik a teljesítménycsúcsokat és a túlzott alapterhelést (KPMG, 2021b).

- *Eiffage Csoport*

Az Eiffage Route kutatóintézet által kifejlesztett új eljárással az Eiffage Csoport bitumenmentes utak építését tudja kivitelezni. Az új eljárás alacsony szén-dioxid-kibocsátású innovációt képvisel. Először is a növényi alapú kötőanyag, amit az erdészet, valamint a cellulóz- és papíripar melléktermékeiből származó szurok emulzióiból készül, felváltja a hagyományos, olajalapú bitumen emulziót, másodszor pedig a mobil újrahasznosítási folyamat, ami a helyszínen regenerálja az útfelületeket nagymértékben csökkenti a hulladéktermeléssel és az anyagok szállításának logisztikájával kapcsolatos károsanyag-kibocsátást. Mérések szerint az új eljárással a meleg aszfaltkeveréket alkalmazó hagyományos útkarbantartási eljárásokhoz képest a költségeket körülbelül 10%-kal csökkentik. (Eiffage, 2020).

Az Eiffage a régi beton nagyszabású újrahasznosítását kívánja megvalósítani, hogy csökkentse az ásványi erőforrásokra nehezedő nyomást és akár a szén-dioxid-leválasztás és -tárolás folyamatának végső tárolóiként is funkcionálhatnak. A LaVallée környezetbarát telephelyén a bontási munkálatokból származó 90 ezer tonna beton 98%-át a zúzás után újra felhasználják a helyszínen. Kétharmadát akár utak és különféle ellátási hálózatok építése, fejlesztése céljára, egyharmadát pedig új épületek építésére. A szigorú újrahasznosítási célkitűzések mellett a CO₂ bontási betonba való nyomás alatti befecskendezésének kísérleti eljárást is elkezdtek alkalmazni, ezt a „régibeton rekarbonizációnak” nevezik. A technika jövőbiztos folyamat, mivel lehetővé teszi a szén-dioxid leválasztását, és maximalizálja a régi sóder visszanyerését, ezáltal csökkentve az új sóderek iránti igényt olyan környezetben, ahol a kőbányák készletei fogynak, és a homok kitermelése a jelenlegi ütemben már nem fenntartható (Eiffage, 2020).

- *Swietelsky Csoport*

A Swietelsky csoport társadalmi felelősségvállalásának számos kezdeményezése nyert el komoly elismeréseket, díjakat. Ausztriában a harmadik legjobb és az építőiparban legjobb munkaadó díjat nyerte el a csoport, míg a Financial Times Európa legsokszínűbb építőipari vállalataként ismerte el a Swietelsky csoportot, és ebben az évben átvehették a munkahelyi egészségvédelem védjegyét is, a fa- és hibrid szerkezetek terén folytatott fejlesztésekkel.

A vállalat igyekszik magát egyre inkább az építőanyag-semleges tanácsadóként pozicionálni, ugyanakkor a fát, mint építőanyagot kulcsfontosságúnak tartja a fenntarthatóságban, hiszen az alapanyag természetesen és károsanyag-kibocsátásmentesen növekszik, míg kitermelik. Továbbá vannak a fával való építésnek egyértelmű környezetvédelmi előnyei az ásványi anyagokkal megvalósuló építéshez képest, nem marad el a hagyományos konstrukcióktól a stabilitás és rugalmasság terén, és a páratartalom szabályzása is jó hatással van (Swietelsky AG, 2021).

- *Duna Aszfalt Kft.*

Magyarország egyik vezető nagyvállalata, a Duna Aszfalt Kft. társadalmi felelősségvállalásának részeként támogatja a tehetséggondozást, a sport- és közlekedésbiztonságot és az egészséggondozást. Olyan területekre is nyújt támogatást, amelyekre a vállalat alaptevékenysége nem terjed ki. A vállalat minden évben hozzájárul valamilyen kezdeményezéshez. Kórházak felújításához, átépítéséhez és műteti eszközök beszerzéséhez járul hozzá, balesetmegelőző programot indít, és pályázatot ír ki iskolákba, táborokat és rehabilitációs táborokat is szervez hazánkban és a határon túl. Előadásokat, sportterem fejlesztést, hangeszközök megvásárlását támogatja, szponzorálja a diákok fejlődését, előrehaladását a világ bajnokságok költségeihez történő hozzájárulással és egyetemi mérnökképzési jegyzetek megvalósításának támogatásával (Duna Aszfalt Kft., 2019).

- *West Hungária Bau Kft.*

A West Hungária Bau Kft. már a megalakulása óta fontosnak tartja a társadalmi felelősségvállalást és ebben kiemelt szerepet kapnak az intézmények és szervezetek, melyek beteg vagy hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkoznak (WHB, 2021). A határon túlra is terjed szponzorálási tevékenysége, a horvátországi földrengés károsultjainak lakókonténerek biztosítására a cég anyagi támogatást nyújtott. Az oktatás tekintetében az anyagi támogatáson túl gyakorlati képzésekkel szeretnének a jövő szakembereinek segítséget nyújtani, nyári gyakornoki programot hoztak létre és az egyetemmel közösen megvalósított duális képzési programot. 2020 után 2021-ben a KÖVET Egyesült kampányához csatlakozva folytatták a mobil visszagyűjtő akciójukat, mely minden fajta elem és hordozható akkumulátor gyűjtésére irányult, ezzel is elkerülve a nehézfémek alkotóelemeinek környezetbe kerülését. A szegedi Pick Arénánál a vízzáró jettfal kivitelezése és a rá épített mobil árvízvédelmi fal építése közben a természet megóvására különös figyelemmel és körültekintéssel a környezetvédelmi szempontokat szem előtt tartva, fakivágást minimalizálva és a vízdoldali töltés rézsút is rekultiválta a WHB. A

védművel Szeged város árvízvédelmének hatékonyságát lokálisan növelték (WHB, 2022; WHB, 2021).

- *Merkbau Építőipari és Kereskedelmi Zrt.*

A Merkbau Építőipari és Kereskedelmi Zrt. faültetéssel kívánja kompenzálni karbonlábnyomát, több mint 800 darab gyümölcsfát vett és adott át munkavállalóinak, illetve iskolák, óvodák számára. A Merkbau 2020-as CSR stratégiáját a fenntarthatóság és a környezetvédelem határozta meg. Fókuszba került a hulladékgazdálkodás (gyűjtés, szállítás, felhasználás), a vállalati nyomtatás visszaszorítása, tisztítószeres és a munkavállalók számára fenntartott konyhai beszerzések zöldítése, műanyaghasználat visszaszorítása. A szénlábnyom csökkentésének érdekében napelemes infrastruktúrájukat is bővítik, minden kereskedés és üzem teteje napelemekkel felszerelt és napelem parkokat is létesítettek. Kórházakat is támogat és bevonja a munkavállalókat is a Merkbau a környezetvédelembe, például kihívásokat is kezdeményeznek, ösztönözve egymást a hulladékmentességre, a tudatos fogyasztóvá válásra (Kalácska-Nagy, 2021).

- *Weinberg 93 Kft.*

A Weinberg 93 Kft. építőipari vállalkozás a társadalmi felelősségvállalásának részeként az alakulási helyén, a zempléni térségben végez tevékenységeket. A tevékenységek főként a társadalmi és gazdasági dimenzióban valósulnak meg, mint iskola felújításában való részvétel, futóverseny alapítása, sportcsapatok utánpótlás-nevelésének támogatása, helyi kulturális események, fesztiválok támogatása, sportok népszerűsítése és egyesületek alapítása és további, felújítási projektek. A vállalat ökológiai lábnyomának csökkentésére az irodaházukban geotermikus energiával biztosítják a megfelelő hőmérsékletet és csarnokának szellőztetését és fűtését központi épületautomatika szabályozza. A villamosenergia felhasználási igényüket továbbá napelemekkel is csökkentik. 2018-ban a környezetvédelmi törekvéseket értékelve Energiatudatos vállalati díjat nyert (Weinberg 93, 2021).

3.3.2. A vállalatok tevékenységének csoportosítása

Az előzőekben 10 különböző méretű vállalat környezeti CSR-tevékenysége került bemutatásra, a tevékenységek három fő csoportba sorolhatók: *a csökkentést célzó, a fejlesztést megvalósító és a káros hatásokat ellensúlyozók.*

A csökkentést célzó tevékenységek lehetnek a károsanyag-kibocsátásra vonatkozó tevékenységek, a vízfogyasztás és hulladékkibocsátás csökkentése, a fosszilis energiaforrások használatának redukálása, stb.

A fejlesztést megvalósító tevékenységek többek között a megújuló energiaforrások használata, erőforrás-felhasználás javítása, a környezeti elemek védelmét szolgáló tevékenységek növelése, díjak, elismerések és címkék alapítása, a stakeholder-ek zöld céljai elérésének segítése.

A káros hatásokat ellensúlyozó tevékenységek keretében például a természeti katasztrófák hatásainak ellensúlyozása, korszerűsítések, felújítások, új szolgáltatások és programok bevezetése a kompenzálásra.

A következő táblázat a vállalatok CSR-tevékenységeinek megvalósulását mutatja be a csoportokon belül.

3. táblázat: Az építőipari nagyvállalatok által végzett CSR-tevékenységek csoportosítása

	Vinci	ACS	Bouygues	Strabag	Eiffage	Swietelsky	Duna Aszfalt	WHB	Merkbau	Weinberg93
Csökkentés										
üvegházhatású gázok kibocsátása	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓
vízfogyasztás	✓	✓						✓		
fosszilis energiahordozók használata	✓	✓		✓					✓	✓
hulladékkibocsátás	✓	✓		✓	✓	✓				
egyéb szennyezések (hang, rezgés stb.)	✓					✓				
költségek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Fejlesztés										
megújuló energia hasznosítása	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
erőforrás-felhasználás	✓	✓		✓	✓					
hulladékgyártóködés	✓	✓		✓	✓	✓		✓		
környezeti elemek védelmét szolgáló tevékenységek (biológiai sokféleségek, ökoszisztémák védelme)	✓	✓	✓		✓			✓		
díjak, elismerések, címkék	✓		✓		✓	✓				
alapanyagok minősítése		✓				✓				
talajvédelem		✓			✓					
működési hatékonyság	✓	✓		✓						✓
zöld célok elérése	✓	✓			✓				✓	
Ellensúlyozás										
természeti katasztrófák hatásai		✓						✓	✓	
kutatási és fejlesztési programok	✓	✓	✓							
korszerűsítés, adományozás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
bioszféra elemeket támogató tevékenységek	✓	✓						✓	✓	
új szolgáltatások, programok		✓	✓	✓	✓					

Forrás: saját szerkesztés

3.4. EMPIRIKUS KUTATÁS ÉS EREDMÉNY

A vállalati társadalmi felelősségvállalás koncepciójának magyarországi kis- és középvállalatok körében való népszerűségét, fejlődését, előrehaladottságát kérdőíves megkérdezéssel tártam fel kutatómunkám során. A kérdőív a mellékletekben található. Számos feltételezésem és kérdésem volt, amelyet a kérdőív kitöltésének következtében összegyűjtött adatok megerősítenek, cáfolnak és megválaszolnak. A kérdőívben a következők kerültek vizsgálatra: az építőipar fő problématerületei és a fenntarthatósági kihívásai; írott vállalati szabályzatok; fenntarthatóság és annak jegyében végzett cselekvések; a vállalati társadalmi felelősségvállalás ismertsége, meghatározása, alkalmazása; a CSR keretében végzett vállalati tevékenységek gazdasági, társadalmi, környezeti aspektusban; a CSR felelőskör és stratégiaalkotás lehatárolása; irányelvek, iránymutatások, szabványok alkalmazása; jelentéskészítés; célkitűzések; stakeholder-ek.

A következőkben a kérdőív kitöltésére kiválasztott vállalatok bemutatása és a kitöltő vállalatok válaszainak összesítésére és ismertetésére kerül sor.

A 239 vállalat közül 40 vállalat mikro-, 104 kis-, 79 közép-, és 16 nagyvállalat, melyek az építőszektoron belül mintegy 40 vállalkozás típust fednek le (az építés szervezésétől, az építésen át egészen az értékesítésig).

3.4.1. A vállalatok nyilvánosan elérhető adatain alapuló CSR-tevékenységek megismerése

A kérdőíves felmérésben résztvevő vállalatok weboldalai, továbbá a vállalatokról nyilvánosan elérhető adatok is részletesen átvizsgálásra kerültek, főként a társadalmi felelősségvállalási tevékenységeiket keresve. Általánosságban elmondható, hogy a társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos információk csekély számban jelennek meg a vállalatok internetes elérhetőségén. A CSR-tevékenységek közé sorolható tevékenységek közül jórészt adományozást, önkéntességet valósítanak meg a vizsgált vállalatok. Jellemzően ISO-szabványok (ISO 9001, 14001 főként) tanúsítványait töltik fel oldalaikra, pár vállalat önálló minőségbiztosítási politikát is megfogalmaz.

- *a mikroméretű vállalatok*

A vizsgált 40 mikroméretű vállalat közül egy vállalat rendelkezik a weboldalán a vállalati társadalmi felelősségvállalásnak dedikált oldallal és további egy vállalat publikál energiatakarékossággal, fenntarthatósággal kapcsolatos dokumentumot. Utóbbi egy multinacionális vállalat magyar leányvállalata. 32 vállalat oldalán egyáltalán nem található

semmilyen információ sem a társadalmi felelősségvállalással, sem pedig a fenntarthatósággal kapcsolatosan.

A többi vállalat a korábban már ismertetett, „nem tudatos CSR-nak” is nevezhető információkat oszt meg, például: vállalati értékrendjükbe foglalják a környezet és az azzal való kapcsolat fontosságát, a természetes anyagok használata prioritás számukra; beszállítókat illetően elvárásokat fogalmaznak meg; alvállalkozókra és alkalmazottakra irányuló kezdeményezések (rugalmas munkavégzés, továbbképzések). Néhány vállalat minőségpolitikát is megfogalmaz az ISO minőségbiztosítási tanúsítványa mellé. Összeségében a vizsgált mikro vállalatok között a CSR egyáltalán nem elterjedt, nyilvánosan az online térben ezzel kapcsolatosan rendkívül csekély mértékben található információ.

- *a kisméretű vállalatok*

A kisvállalkozásokat adó 104 vállalkozásról elmondható, hogy összességében jobban teljesítenek a társadalmi felelősségvállalás terén, mint a mikro vállalatok. Öt vállalat weboldalán szerepel a társadalmi felelősségvállalás külön megjelenítve és további két vállalat ismerteti jótékonyági tevékenységének keretében megvalósuló sportot támogató szponzorációját. A mikrovállalatokhoz hasonlóan a minőségbiztosítást igazoló ISO szabványok tanúsítványait büszkén teszik közzé a vállalatok, emellett célkitűzéseket is megfogalmaznak, önálló minőségpolitikákat. Olyan vállalat is található a vizsgált kisvállalatok között, amely már megalapulásakor tudatosan környezetvédelmi értékrenddel rendelkezett, és ismertetőik alapján több vállalat tartja kiemelten fontosnak a környezetvédelmet, munkáltatóinak szakmai fejlődését, a megfelelő és biztonságos munkakörülményeket és környeztet.

A CSR-tevékenységeket megvalósító kisvállalatok tevékenységei közül a *Royal Nexus Építő Kft.* 2021 júniusában a cég telephelyének városában, Esztergomban az orvosok, ápolók és önkéntesek COVID19-járvány alatt tanúsított példaértékű munkájának megköszönéseként az esztergomi Vaszary Kolos Kórház két helyiségét kifestették (RNE, 2021).

Az *Archibona Kft.* is főként szponzorációt és jótékonykodást hajt végre CSR-tevékenységének keretén belül: vizsgáló ágy és vérvételi székek, légtisztító gépek és rajzeszközök, élelmiszercsomagok, ajándékcsomagok és játéksomagok, technikai eszközök adományozásával. A vállalat a Gólyahír Alapítvánnyal együttesen rászoruló családokat támogat élelmiszerutalvánnyal, illetve a Mahajana Alapítvánnyal további élelmiszerutalványokat osztottak ki vitaminokkal együtt (Archibona, 2022).

A *Szimetrik Építőipari Kft.* tervekből a valóságot hozza létre: rendezvények támogatása nyereményekkel, felajánlásokkal például a VII. Jubileumi Tündér Tó Party vagy a Hild József Építőipari Szakközépiskola diákönkormányzata által szervezett diáknapijának támogatása. A sport terén való támogatásból sem marad ki a Szimetrik, többször járult hozzá a Győrszentiváni Sportegyesület működéséhez, az egyesület tevékenységeinek megvalósításához (sportnap, szakosztály működtetés), de a Győrszentiváni Judo Sportegyesületet is támogatják működési színvonaluk megőrzésében (Szimetrik, 2022). A Széchényi Egyetem sportolói számára közel 2 millió forintnyi társasági adó felajánlást tett a vállalat, a Váczi Mihály Általános Iskola részére pedig majdnem egymillió forint összeget biztosított kosárpalánk beszerzésére. A Győri Perinatális Intenzív Centrum részére 495.300 forintot adományozott, hogy monitoros műszerek vásárlásával intenzív koraszülött gyermekek szállítása még ellenőrzöttebb, biztonságosabb keretek között történhessen. A vállalat az állatok védelmére is figyelmet és pénzt fordít, a Győri Állatmenhely részére is tettek felajánlásokat (Szimetrik, 2022).

A *HSBC-Bau Kft.* öt részre bontja társadalmi szerepvállalását: egészségügy támogatása (nővérszoba kialakítása és számos, egyéb helyiség kifestése a Szent Margit Kórházban), oktatás támogatása (tantermek és tangazdaság egyes részeinek felújítása a Soós István Borászati és Élelmiszeripari Szakgimnázium és Szakközépiskolában), sporttámogatások (Magyar Muaythai Szövetség fejlődésének támogatása), beteg gyerekekkel foglalkozó alapítványok támogatása (Gyógyító Energia Alapítvány, SMA-s gyermekekért szervezett gyűjtésekben való részvétel) és az állatok, állatvédelem támogatása (Elveszett Állatok Alapítvány és kisállatrendelő támogatása) (HSBC, 2022).

A *Triman Kft.* oldalán is feltűnik a társadalmi felelősségvállalás, de szüksézáván nyilatkoznak tevékenységükről: hosszú távon támogatnak társadalmi, kulturális és sportprojekteket, magas minőségű építési munkát biztosítanak modern technológiák alkalmazásával és fenntartható és társadalmilag felelős üzleti szemlélettel, számos tanúsítvánnyal biztosítják a minőségi kivitelezést, a környezetvédelmet és a munkavállalók biztonságát (Triman, 2022).

A CSR-tevékenységeket kiemelő vállalatok mellett további két vállalat ismerteti az önkéntesség keretében megvalósuló tevékenységét, a *Hungarian Project Kft.* (kecskeméti sportegyesület és kosárlabda klub támogatása mellett békéscsabai tornaklub támogatása) (Project, 2022), illetve a *Sza-Bi Qualit Kft.* (a Győri Vízicsillag, városnéző vízitúra szponzorálása) (Sza-Bi Qualit, 2022). A minőségpolitikák megfogalmazása mellett egy vállalat egyedi módon, szakmai tizparancsolatot fogalmaz meg, de több olyan vállalat is

megjelenik, akik a tudatos fogyasztói magatartás elősegítésének érdekében blogot vezetnek, cikkeket írnak, híreket közölnek.

- a közepes méretű vállalatok

A vizsgált 79 közepes nagyságú vállalat közül mindössze nyolc vállalat tesz említést online a társadalmi felelősségvállalásról. Az egyik CSR-t alkalmazó vállalat a *Colas Hungária Zrt.* és az Innotéka magazinnak 2022 áprilisában interjút is adott a vállalat két dolgozója, Bellaagh Mátyás integrált irányítási rendszerigazgató és Nyiri Szabolcs technológiai igazgatóságvezető a társadalmi felelősségvállalásról (S.I.K., 2022). Elmondásuk alapján a CSR koncepció hamarosan az üzleti intelligencia szerves részévé fog válni és profitjukat úgy fogják optimalizálni, hogy az egyes termelési vagy kivitelezési folyamatokat társadalmi, környezeti szempontból is elfogadhatónak tekintsék, emellett pedig még gazdasági szempontból is eredményt nyújtson a vállalatoknak (S.I.K., 2022). A Colas 2020-ban nemzetközileg adta ki a CSR irányelveit és az üzleti tervezés részévé tette a vállalati fenntarthatóságot. A vállalat belső iránytűjeként szolgál az irányelv egy gyakorlati lépése, az ACT (Act & Commit Together) program, ami számos irányelvet és célt határoz meg a vállalat számára. Az említett program 8 kötelezettségvállalást határoz meg és inkább keretrendszert biztosít, hogy a multinacionális cég működésének országaiban a lehető legnagyobb mértékben adaptálni tudják a szabályozásokat, irányelveket. A két megkérdezett vezető szerint a Colas jó úton jár, de további terveik között szerepel a közvetlenül termeléshez kapcsolódó és anyagi-, illetve energiamegtakarítással járó feladatok teljesítése, továbbá kiemelten fontos a továbbiakban a tudatformálás és a jó megoldások népszerűsítése a vállalat dolgozói és partnercégek között is (S.I.K., 2022). A társadalmi felelősségvállalás jótékonyági keretei között a vállalat számos sportegyesületnek nyújt működési támogatást, illetve több egyesületnek adományozott sportfelszerelést és kiegészítőt, a Sárospataki Torna Club Kézilabda Szakosztályának pedig a sportpadló felújítását támogatta. Környezetvédelmi követelményeket is állít a vállalat, de a CSR-on belül számos egyéb szabályzatot is fenntart a vállalat: korrupcióellenességi megfelelési program, etikai kódex, versenyjogi és összeférhetetlenségi szabályokra megfelelési program és a beszállítókra és alvállalkozókra vonatkozó CSR szabályzat (Colas, 2022).

A *Lindab Kft.* négy területet céloz társadalmi szerepvállalással összefüggő szemléletmódjában: az üzlet, a környezetvédelem, a munkavállalók és a társadalom területeit. Tevékenységének egyik fontos mozzanata a biatorbágyi üzemükbe telepített két

új levegőkompresszor, melynek segítségével energiahasználatát 30%-kal csökkentheti a hazai leányvállalat (Lindab, 2019).

A *HBM a Vinci csoport tagja*, mely korábban került bemutatásra és látható, hogy tevékenységei a CSR-ban kiemelkedőek és jelentősek az egész építőiparra nézve. A HBM is elkötelezett a társadalmi felelősségvállalás területén, fontos célként tűzték ki a 2020-as évek végére a szén-dioxid kibocsátás 40%-kal való csökkentését, melyet anyagtakarékos, kis környezetterhelésű megoldások tervezésével, alternatív és alacsony környezetterhelésű építőanyagok használatával, korszerű és hibrid munkagépek alkalmazásával és vízfogyasztásuk csökkentésével kívánnak elérni. További gyakorlataik közé tartozik az irodáik energiafelhasználásának fejlesztése, a járműveik üzemanyagfelhasználásának csökkentése és hulladékkezelési gyakorlatuk optimalizálása (HBM, 2022).

A *Knauf csoport*hoz tartozó *Knauf Insulation* és leányvállalatai (köztük a magyar is) a világ legnagyobb és leggyorsabban fejlődő építőipari szektorban szigetelést gyártó vállalata. A vállalat társadalmi, kulturális, tudományos és sporttal kapcsolatos projekteket és eseményeket is támogat, emellett pedig a fenntartható fejlődés és környezetvédelem nagyon fontos a vállalat számára. A cég megvalósításai között számottevő az üzemek környezetszennyezésének csökkentése, a termékek elkészítésének legalacsonyabb szén-dioxid kibocsátási szintjének elérése és biztosítása, magas színvonalú csomagolási technikán keresztül a szállításkor felhasznált üzemanyag mennyiségét célozzák redukálni, továbbá a szállítmányozás terén a vasúti szállítást preferálják, amennyiben lehetséges. Lehetőségeikhez mérten növelik az újrahasznosított alapanyagok arányát is, és nem hagyják figyelmen kívül vállalati ökológiai lábnyomuk csökkentését sem: csökkentik szén-dioxid kibocsátásukat, vízfelhasználásukat és a lerakókra kerülő hulladékok mennyiségét is (Tóth, 2016).

Az *Óbuda Group* is elkötelezett a társadalmi felelősségvállalás iránt, számos építőipari-mérnöki kezdeményezés és szervezetek mellett támogatja a művészeteket, sportot és egészségügyet is. Kiemelt támogatója a segítő egyesületeknek (Oltalom Karitatív Egyesület, Vesebetegek Egyesületeinek Országos Szövetsége, Down Egyesület – Csodavár Játsszóház és Korai Fejlesztőközpont), a sportot is támogatja (Óbudai Sport és Nonprofit Kft., Mészöly Focisuli, Vasas Sport Club röplabda csapata), de nem feledkezik a gondolkodókról sem (Közlekedéstudományi-, és Építéstudomány Egyesületek), de támogat konferenciákat („Budapest új dimenziói”), kiállításokat („Kreatív Magyarország-Mérnöki Tudás), jótékonysági futást (BUD: Runway Run) és az Autistic Art Alapítványt (Óbuda Group, 2022).

A *Horváth Építőmester Zrt.* (HÉP Zrt.) társadalmi felelősségvállalásában kiemelt szereplő Kecskemét város. Az építőipari tevékenységük mellett a sport támogatásával és a közterületek, zöld területek növelésével igyekeznek visszaadni a városnak, a helyieknek. A vállalat több mint 1000 cserjét adományozott a kecskeméti Centrum áruház környékének megújulásához, továbbá a Kecskemét „Oscar-gálájaként” is ismert „Együtt a művészetért!” Gála egyik fő támogatója a vállalat (HÉP, 2022).

A *Xella vállalat* társadalmi felelősségvállalási tevékenysége is kiemelten célozza a termelés környezeti ökolábnyomának csökkentését, az energiahatékonyság növelését és az újrahasznosított termékek széleskörű alkalmazását. Kulcsfontosságúnak tartják a felelős energiafelhasználás biztosítását, a tiszta energia népszerűsítését, a saját szén-dioxid-kibocsátásuk csökkentését, az újrahasznosítható anyagok felhasználását a termékek előállításakor és a termelési hulladékok visszaforgatását (Xella, 2022). A CO₂ kibocsátás csökkentése mellett napelemes erőműveket telepítenek, raklapokat gyűjtenek vissza gyáraikba újrahasznosításra, beton törmeléket forgatnak vissza a termelési folyamatba, csökkentve így a nyersanyagok igénybevételét. A környezeti aspektus mellett kiemelten fontos a társadalom is, a munkavállalók számára munkavédelmi képzéseket biztosítanak, apasági szabadságot vezettek be és növelik a női vezetők arányát a vállalaton belül. Magatartási kódexet is elfogadtak és kiterjesztették a beszállítókra is. 2021-ben a beszállítók 100%-ka megfelelt a kódexnek, továbbá visszaélés-bejelentő rendszert hoztak létre és külön ESG osztályt, mely az operatív tevékenységek megerősítésére, végzésére szolgál (Xella, 2022).

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei *Épszer Zrt.* a környéken kiemelkedik az építőipari vállalatok körében végzett társadalmi felelősségvállalási tevékenységeivel. A tevékenységek között helyi rendezvények, fesztiválok és családi napok támogatása is szerepel, továbbá sportegyesületeket is támogat, egészségügyi intézmények, kórházak, mentőállomások és légi mentő rendszeres támogatása akár eszközbeszerzéssel is, továbbá a Zemplén térség történelmi egyházainak támogatása is része a CSR-koncepció részeként végzett tevékenységének (Épszer, 2022).

A *PERI Csoportnál* is a vállalati és menedzsmentkultúra szerves alkotóeleme a társadalmi felelősségvállalás. A beszállítókra vonatkozóan magatartási kódexet alkalmaznak. A vállalat 2021 óta klímasemleges, évente épít egy iskolát valamely fejlődő országban a saját, erre a célra kialakított betonból (PERI, 2022).

A *Pharos95 Kft.* és az *Aquaprofit Tervező és Építő Zrt.* innovatív kezdeményezésekkel célozza a környezeti aspektusban fenntarthatósági célok

megvalósítását. Előbbi esetében a parafa innovatív műfüves pályák telepítése és pellet fűtés megvalósítása szolgálná a környezetvédelem céljait. A pellet fűtés számos előnyét részletezik oldalukon és kiemelik, hogy a megmaradt végtermékek pelletté alapításával hulladékcsökkentést, kivágott fák teljes felhasználását, költségek csökkentését és üvegházhatás további növelésének mérséklését képesek elérni. A parafa pályák pedig teljes mértékben környezettudatosak és teljes mértékben természetesek, melyek elhasználódást követően 100%-ban lebomló végtermékké alakulnak, továbbá az ökológiai lábnyoma is csekély. A környezeti előnyök mellett a felhasználók testi épségét is megelőzöbben óvja, mint a gumi alapú műfüvek, továbbá költségmegtakarítást is jelent (Pharos95, 2022). Az Aquaprofit egyedülálló a hazai víziparban, az elmúlt évek ivóvízminőség-javító és komplex felszíni vízgazdálkodási programjainak, valamint az ivó- és ásványvizek minőségének megőrzését célzó kutatási projekteken szerzett szaktudásnak és innovatív megoldásainak köszönhetően. Víz tisztító berendezésekkel, vízrendszer-fertőtlenítőkkel, szennyvíztisztító technológiákkal és berendezés fejlesztésével kívánnak hozzájárulni a fenntarthatósághoz (Aquaprofit, 2022).

A kisvállalatokhoz hasonlóan, a nagyvállalatok többsége az ISO tanúsítványaik mellé önálló minőségpolitikát fogalmaz meg, azonban a kisvállalatokhoz hasonlóan alacsonyabb azon vállalatok aránya, akik nem rendelkeznek ISO tanúsítványokkal. Azok a vállalatok, amelyek nem rendelkeznek semmilyen online fellelhető társadalmi felelősségvállalási tevékenységgel még nagyrészt jótékonyságot, adakozást valósítanak meg. Ezek a „nem tudatos CSR-tevékenységek” körébe sorolhatók, 13 vállalat végez ilyen filantropikus tevékenységeket. Sajnos azonban számos vállalat sorolható azok közé, akik semmilyen társadalmi felelősségvállalási vagy fenntarthatósági programot nem valósítanak meg, továbbá minőségbiztosítási tanúsítványaik és hozzá kapcsolódó önálló minőségpolitikáikat sem osztják meg. 28 ilyen vállalat van a vizsgált közép vállalatok között, nagyrésztük vidéki vállalat, azonban 7 főváros és körzetébe bejegyzett vállalat is található közöttük.

- *a nagyméretű vállalatok*

A vizsgált vállalatok közül 16 vállalat sorolható a nagyvállalatok közé. A nagyvállalati szektorban – jellemzően világszerte – kerülnek megvalósításra az akár grandiózusnak is nevezhető CSR-tevékenységek, melyek kiterjednek a koncepció minden aspektusára és valóban komoly erőfeszítéseket tesznek a társadalmi felelősségvállalásért. A vállalatok közül kizárólag egy vállalatról nem találtam a dolgozat írásakor fellelhető társadalmi felelősségvállaláshoz köthető információt. Az összes többi vállalat végez CSR-tevékenységeket, egy részük dedikált saját weboldalt is a felelősségvállalás számára,

azonban a vállalatok között akad olyan is, aki saját oldalán nem, vagy csak részben közli a koncepcióban végzett tevékenységeit. A következőkben a vállalatok társadalmi felelősségvállalási tevékenységeinek spektruma kerül bemutatásra, melyen keresztül látható, hogy a nagyvállalatok a már kis-, és középvállalatoknál is látott méretű tevékenységektől egészen a „zászlóvivő” vállalatok tevékenységeihez hasonlókat valósítanak meg és ezen tevékenységek a társadalmi felelősségvállalás minden aspektusára kiterjednek.

A *Soltút Kft.* Dunaföldváron önálló telephellyel rendelkezik és mondhatni egyike, a legjobban adózó helyi vállalatoknak. A település működőképességéhez, feladatának sikeres ellátásához nagyban hozzájárul a vállalat és támogatása is (más vállalatokkal karöltve), foglalkoztatják az ottélőket és felelősséget viselnek a közösségért, környezetért (Kolinek, 2022). A vállalat támogatta a 2021-es horvátországi földrengés károsultjait, más vállalatokkal együtt összesen 120 teljesen felszerelt és bútorozott lakókonténert adományoztak azoknak a károsultaknak, akik háza életveszélyessé vált vagy súlyosan megrongálódott. A vállalat saját internetes elérési címén nem fellelhető a társadalmi felelősségvállalás, csak az alkalmazott minőségbiztosítási és környezetvédelmi rendszerről tesznek közzé információt (Szabó, 2021).

A *Kész Csoport* kiemelt figyelmet szentel mind a fenntarthatóság témakörének, mind pedig a társadalmi felelősségvállalásnak. 2022 nyarán új fenntarthatósági stratégiát alakítottak ki, melynek elkészítésében részt vett minden érintett vezető, munkatárs és közös céljuk a hosszútávú értékteremtés, stakeholder-ek bizalmának növelése és a vállalatcsoport ellenállóképességének növelése. A KPMG közreműködésével alakította ki a Kész Csoport az ESG stratégiáját és készítette el első professzionális fenntarthatósági jelentését (Kész Csoport, 2022a). A fenntarthatósági programban a vállalat meghatározza az építőipari felhasználás nagyságát, mely az Európai Unióban az energia és nyersanyagok 50%-nak felhasználásáért felelős, valamint a teljes vízfelhasználás és keletkező hulladék 33%-ért. A felmerülő legjelentősebb problémákat, melyek az építőipari tevékenységeket nehezítik a Csoport bevallása szerint az alacsony hatékonyság, az elavult képzési rendszer, a szakmunkás- és mérnökhány, a feketefoglalkoztatás problémája, a nemek arányának magas eltolódása (férfiak közel 90%-ban a foglalkoztatottak). A fenntarthatósági törekvések 9 terület köré épülnek: hatékonyság (a hatékonyság és termelékenység növelése minden területen), innováció (új, fenntartható innovatív szolgáltatás-fejlesztés), környezettudatosság (a természeti környezet figyelembevételének kiemelt fontossága), körforgásos gazdálkodás (az újrahasznosítás maximalizálása), digitalizáció (folyamatok

digitalizálása), képzés (építőiparban elkötelezettek oktatása), partnerség (hosszútávú és stabil partnerségek, együttműködések), szemléletváltás (vállalati kultúra építése), sokszínűség (befogadó közösségek kialakítása). Céljuk továbbá a munkafolyamataik átalakítása, illetve a fenntarthatósági kérdések üzleti stratégiába való átültetése, a vállalati kultúra szoros részévé váljak (Kész Csoport, 2022a).

A Kész Csoport vállalásai között szerepel 2030-ra 34%-kal csökkenteni ökológiai lábnyomukat (2019-es adataikhoz képest). A cél eléréséhez a vállalat a kitűzött időpontig vállalati gépjárműveinek kétharmadát hibrid üzeműre cseréli; igyekszik az ellátási láncokat Magyarországon belül tartani (kiemelten fontos, hogy a helyi beszállítókat előnyben részesíti); a beépíthető és alkalmas tetőfelületek teljes egészét napelemekkel látja el, amely az üzemek szén-dioxid kibocsátását csökkenti, illetve a felvonulási épületek energiaigényének felét megújuló energiával fedezi 2030-ra; az építésből és bontási tevékenységből visszamaradó hulladék 75%-át hasznosításra adja, a fémhulladék keletkezését visszaszorítja, de összességében a fémhulladék keletkezésének arányát 15% alá célozza redukálni (olyan gépek alkalmazásával, melyek képesek például az alumínium eltávolítására és ezáltal lehetőség nyílik az újrafelhasználásra); a világítási korszerűsítés üzemekben már megtörtént, az irodaházak esetén a céldátum idejére valósul meg a LED-izzókra való átállás, továbbá jelentős cél a papírmentes működés, melyet 80%-os megvalósításra terveznek az okoseszközök és applikációk használatával (Kész Csoport, 2021). A „Tiszta kezek” névre hallgat a vállalat által indított korrupció elleni küzdelmet és vállalati etikát tartalmazó program. A vállalatnál dolgozók anonim bejelentést tehetnek visszaélés, vesztegetés, gyanús tevékenység esetén és a vállalat kivétel nélkül kivizsgálja és a megfelelő módon kezeli. Annak érdekében, hogy a vállalat érintettjei a fogalmakat és társadalmi jelenségeket egyformán értelmezzék, etikai kódex készült. A Kész Csoport elkötelezett a fenntarthatóság és társadalmi felelősségvállalás terén (Kész Csoport, 2022b).

A ZÁÉV Építőipari Zrt. társadalmi felelősségvállalásának külön oldalt dedikál az internetes elérhetőségén, megfogalmazásuk szerint alapelveiknek tekintik a törvény és emberi jogok tisztelését, a környezet- és munkavédelmet, továbbá alapelveik maguk is a társadalmi felelősségvállaláson és a nemzeti, nemzetközi elvárásokon alapulnak. A munkavállalókra kiemelten nagy figyelmet fordítanak: egészségükre, környezetükre és életminőségükre, hozzájárulnak képzésükhöz és fejlődésükhöz, illetve támogatásokban részesítik őket. Fontos továbbá a vállalat számára, hogy értékeit az egészségügy, kultúra és a sport támogatásán keresztül is tovább adhassa. A vállalat fókuszba az oktatás tekintetében

is hangsúlyos, oktató tanműhelyek működtetésével és gyakorlati képzések szervezésével biztosítják az minőségi munkavállaló „utánpótlást” az építőiparban (ZÁÉV, 2022).

A vállalatokról nyilvánosan elérhető információk megismerésén alapuló kutatás eredménye tehát, hogy a vizsgált: 40 mikro vállalatok közül 1, a 104 kisvállalat közül 5, a 79 középvállalat közül 8, míg a 16 nagyvállalat közül 15 közöl információt a CSR-ral kapcsolatban. A számok láttán nagyon alacsonynak bizonyul a KKV-k körében a CSR elterjedése, ismeretsége. A vállalatok online térben közölt információinak áttekintése a kérdőíves kitöltés eredményeinek megértéséhez segítségül szolgál.

2. ábra: Vállalatok csoportosítása és CSR-t végzők száma

Forrás: saját szerkesztés

Összesen tehát a vizsgált 239 vállalat közül 29 vállalat közli nyilvánosan a társadalmi felelősségvállalási tevékenységének pusztá létezését, így a kérdőívet kitöltők száma, a 16, kifejezetten jónak tekinthető arányaiban.

3.5. A KÉRDŐÍVES MEGKÉRDEZÉSEN ALAPULÓ KUTATÁS EREDMÉNYE A VÁLLALATOK ÉS A CSR KAPCSOLATÁRÓL

A következő pontban a kérdőív ismertetésére és a felmérés eredményeinek bemutatására kerül sor. Az online kérdőív kiküldésére 2022.09.27-én került sor és a megkérdezettek 2022.10.16-ig tölthették ki válaszaikkal. A kérdőív 239 magyarországi vállalat részére került megküldésre, 16 vállalat töltötte ki, 1 vállalta a kitöltést, azonban a határidőig nem töltötte ki, és további 1 vállalat jelezte a kérdőív kitöltésének megtagadását. A kérdőív a

Google Forms felmérési eszközén keresztül valósult meg. A válaszadók közül 3-an anonimek szerettek volna maradni, továbbá 2 mikro méretű vállalat, 6 kis méretű vállalat, 2 közepes méretű vállalat és 3 nagyvállalat válaszolt a kérdőív kérdéseire. A kérdőív eredményeinek ismertetése során abban az esetben, ha egy bizonyos kérdésre nem az összes kitöltő válaszolt külön jelölésre került.

A várakozásom az előző pontban foglaltak alapján az volt, hogy a kitöltők száma 5 és 15 között lesz, főként a nagyvállalatok részéről és olyan vállalatok részéről, akik online megismerésük alapján végeznek a társadalmi felelősségvállalásban tevékenységeket. A kitöltések számát illetően a várakozásom bebizonyosodott, 16 vállalat tisztelt meg kitöltéssel, azonban a kitöltők 56,3%-nak bevallása alapján nem alkalmazza a CSR koncepciót, de nyitott felé. Így tehát a feltételezésem a kitöltőket illetően nem igazolódott, úgy tűnik, hogy annak ellenére, hogy 29 vállalat valósít meg CSR-tevékenységeket és további 22 vállalat „tudattalan CSR-nak” tekinthető tevékenységeket (ez így is a vizsgált vállalatok mindössze 21%-a), érzékelhető érdeklődést élvez a társadalmi felelősségvállalás területe. A válaszadók közül egy vállalat nyilatkozott arról, hogy nem áll szándékukban a CSR-koncepció alkalmazása: öt számos területen, és egy pedig néhány területen valósít meg tevékenységeket.

3.5.1. A kitöltő vállalatokkal kapcsolatos információk, általános adatok

A válaszadók közül 13-an válaszoltak a vállalat alapításának évére, ennek alapján a vállalatok közül *3-an a rendszerváltás előtt vagy a rendszerváltás idején (1989)-ben* alapultak, ezt követően *2000-ig 3 válaszadó vállalat alapult*, majd a *millenniumot követően 7 vállalat* alakult.

A megkérdezettek közel 70%-a *lakó és nem lakó épületek építésével* foglalkozik (11), de a kitöltők között előfordult fő tevékenységként *közműépítést* (6), *út- és vasútépítést* (3), *más egyéb építmény építését* (5) vagy éppen *akkreditált laborvizsgálatokat* (1) megvalósító vállalat is.

A vállalatok működésének színtere egy vállalat esetében *globális*, 6-6 vállalat jelölte *az országos és regionális* szintet, további 5-5 vállalat jelölte, hogy a *telephely településén vagy helyi szinten* (működési terület közelében, az adott megyében) végez tevékenységeket. A vállalatok telephelyének elhelyezkedésére 10 vállalat válaszolt, 60%-uk *vidéken* rendelkezik telephellyel (Budapesttől távolabb, például Sátorajáújhely, Nagykanizsa, Kiskunhalas és Nyíregyháza), a további 40% *budapesti telephellyel* rendelkezik.

Az évente lebonyolított projektek száma széles skálán mozog, 13 vállalat válasza alapján *0-10 projekt* között 4 vállalat, *10-40 projekt* között szintén 4 vállalat, *40-150 projekt* között 4 vállalat. Egy vállalat „változó” számú projektet bonyolít le évente.

A kitöltők bevallása alapján *10 vállalat profitábilis*, *2 vállalat* jelölte, hogy *magas profitabilitású*, további *2, hogy túlélésért küzd* és szintén *2 vállalat átmenetileg veszteséges*.

A kitöltők vállalatnál betöltött pozíciója 6 esetben a *vállalatvezető személye*, 3-an nem válaszoltak és a következő pozíciók kerültek megjelölésre még: *környezetvédelmi vezető* (1), *pénzügyi előadó* (1), *építésvezető* (1), *minőség- és környezetirányítási mérnök* (1), *osztályvezető* (1) és *adminisztrátor* (1).

A vállalatok 43,8%-a nem fogalmaz meg sem *vállalati víziót*, sem pedig *magatartási kódexet*. Csak vállalati víziót 12,5%-a, míg csak magatartási kódexet 6,3%-uk. Mindkettőt csak a vállalatok 37,5%-a.

6 kitöltő válasza alapján vállalatok 83,3%-a nem rendelkezik az *üzleti etikára vonatkozó szabályzattal*, ugyanakkor ugyanezen kitöltő szám mellett ugyanúgy 83,3%-uk rendelkezik *hivatalos környezetvédelmi politikával*, mely magába foglalja a jogszabályi megfelelést, folyamatos mérést és a környezeti teljesítmény folyamatos javítása iránti elkötelezettséget.

3.5.2. Az építőipari helyzettel és a fenntarthatósággal kapcsolatos kérdések

A megkérdezés első részében az építőipar fő problématerületeinek relevanciája és az építőipar fenntarthatósági kihívásainak vállalati megközelítése volt a kérdés. Az építőipar fő problématerületi között *17 megállapítás található*, a vállalatok válaszai alapján relevanciájukat tekintve:

3. ábra: Az építőipar fő problématerületei relevanciájukat tekintve

Forrás: saját szerkesztés

A fenntarthatósági kihívások közül legtöbbször a *károsanyag kibocsátást* jelölték, ezt követi a *vizek szennyezése*, a *biodiverzitás csökkenése* és az *erdőirtás*. Számos vállalat választotta az egyéni válasz megadását is, így kihívásnak tekintik még a *fejlesztések elmaradását*, a *szükségtelen beruházásokat*, a *bontási hulladékok újrahasznosítását* és a *fenntartható építőanyagok alkalmazását* is.

A vállalatok válasza alapján 81,3%-uk rendelkezik *hivatalos fenntarthatósági programmal*, mindössze 3-an jelölték, hogy nem rendelkeznek vele.

A fenntarthatóság vállalati értelmezésére mindössze két válasz érkezett, az egyik vállalat úgy tekint a fenntarthatóságra, úgy definiálja, hogy: „*Törekszünk olyan projekteket megvalósítani, amelyek megfelelnek a fogyasztók igényeinek, a minőségi elvárásoknak*”. A másik válasz szerint „*A társadalmi felelősségvállalás, a nemzetközileg elismert emberi jogok, illetve az érvényben levő munkajoggal kapcsolatos törvények, jogszabályok, és előírások betartásának folyamatát szabályoztuk. Az előírás a Társaság tevékenységeinek ellátásával megbízott összes alkalmazottra vonatkozik. Ebbe beleértendő a fenntarthatósági kérdések is*”. Előbbi definíció azonban *nem összeegyeztethető a fenntarthatóság definíciójával*, téves értelmezés és a bevont értelmezési szempontok csak *egy részét fedik* le annak a komplex megközelítésnek, mely figyelembe veszi a környezeti ügyek elvárásait, a társadalmi és gazdasági fejlődés igényeit. Utóbbi definíció pedig a társadalmi felelősségvállalás definíciója, mely szintén nem a fenntarthatóság fogalmkörét definiálja, hiszen jogosan gondolhatjuk, hogy a CSR a fenntarthatóság társadalmi vonatkozásaira utal, azonban ez nincs így. *A CSR-t sem a fenntarthatósággal, sem pedig a*

vállalati fenntarthatósággal (vagy annak társadalmi vonatkozásával) *nem cserélhetjük fel, más a jelentésük.* A fenntarthatóság egy bizonyos ütemben vagy szinten tartandó, míg a felelősség az elszámoltathatóság állapota vagy ténye.

Arra a kérdésre, hogy milyen megújuló energiaforrások hasznosítanak a vállalatok a legtöbben a *napelemek, napkollektorokat választották* (9 vállalat), továbbá 1 vállalat hasznosítja a *biodízelt, bioetanolt.* A válaszok alapján egy vállalat sem hasznosít *biogázt, biomasszát, geotermikus energiát.*

3.5.3. A vállalatok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatos általános kérdések

A vállalatok arra kérdésre adott válaszát, hogy mennyire ismerik a társadalmi felelősségvállalásnak a koncepcióját az alábbiak szerint alakult: 1 vállalat választotta, hogy *nem hallott a CSR-ról* a kérdőív kitöltéséig; 6 vállalat jelölte, hogy *hallott már róla, azonban nem ismeri igazán;* 4-en, hogy *ismerik a CSR-t és el is tudnák magyarázni valakinek, aki sosem hallott róla;* és 5-en választották, hogy *ismerik a koncepciót és a vállalat alkalmaz társadalmi felelősségvállalási tevékenységeket.* Senki nem választotta azt a válaszlehetőséget, hogy ismeri a koncepciót, azonban nem tudja, hogyan alkalmazhatná a vállalat azt.

Az alábbi ábrán látható, hogy a vállalatok válaszai alapján mi tesz egy vállalatot felelős vállalattá.

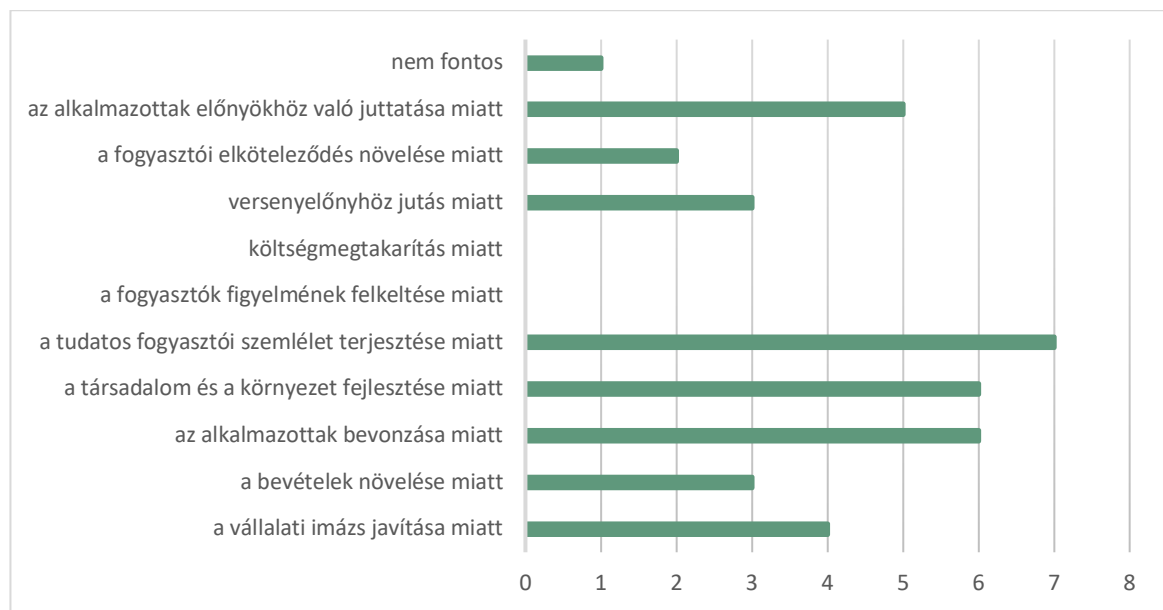

4. ábra: Mitől felelős egy vállalat? – kérdőívre válaszadók szerint

Forrás: saját szerkesztés

A vállalatok 75%-a szerint a CSR közösségi szerepvállalást is jelent, 4 vállalat szerint csak közösségi szerepvállalás, 2 vállalat szerint csak környezetvédelem és 1 vállalat szerint csak jótékonykodás. 3 vállalat szerint környezetvédelem és közösségi szerepvállalás, 6 vállalat pedig a következőket kapcsolta a CSR-hoz: jótékonykodás és közösségi szerepvállalás; ügymarketing és közösségi szerepvállalás; PR fogás és közösségi szerepvállalás; ügymarketing, környezetvédelem és közösségi szerepvállalás; PR fogás, jótékonykodás és környezetvédelem; PR fogás, ügymarketing, jótékonykodás, környezetvédelem és közösségi szerepvállalás.

A 3. számú ábra szemlélteti, hogy a vállalatok véleménye szerint miért fontos, hogy CSR tevékenységeket valósítson meg egy vállalat.

**5. ábra: Miért fontos, hogy a vállalat CSR-tevékenységeket valósítson meg? –
kérdőívre válaszadók szerint**

Forrás: saját szerkesztés

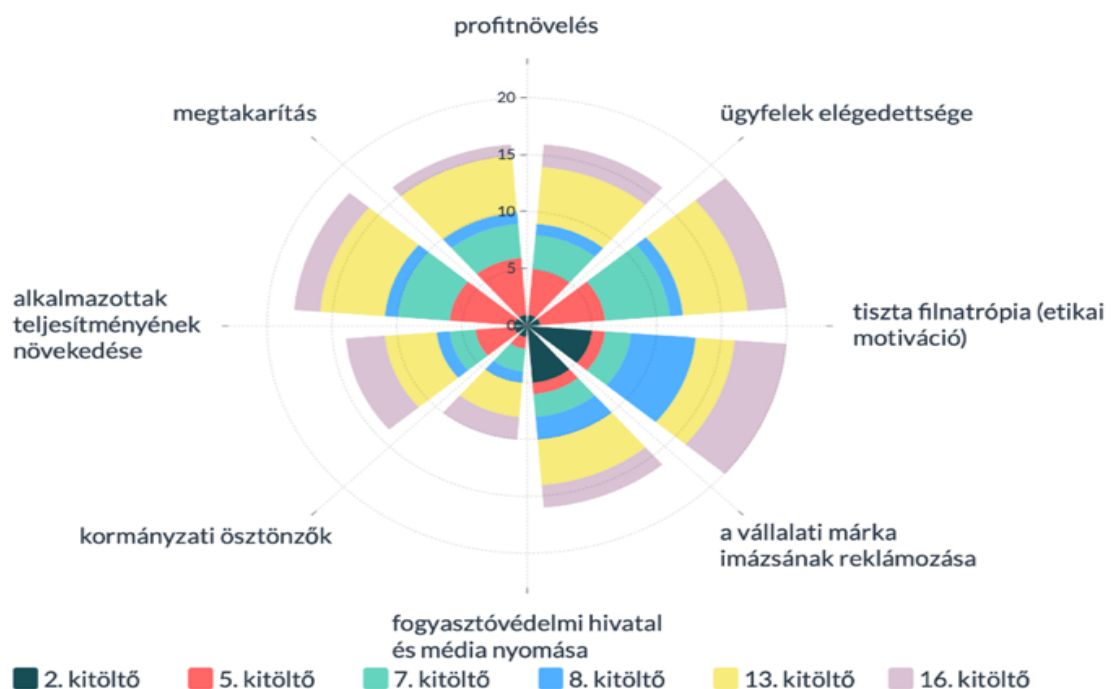
Az összesített eredményektől azonban a vállalatok mérete szerinti eredmények eltérnek. A mikro méretű vállalatok egyetértésben a *társadalom és környezet fejlesztése miatt* tartják kiemelten fontosnak a CSR tevékenységek végzését. A hat válaszadó kisvállalat számára az *alkalmazottak bevonása és az alkalmazottak előnyökhöz juttatása miatt* volt kiemelten fontos a CSR tevékenységek végzése. A középméretű vállalatok számára eltérőek a CSR tevékenységek végzésében fontos tényezők, megtalálható közöttük a kisvállalatoknál látott *alkalmazottak bevonása és alkalmazottak előnyökhöz juttatása*, ugyanakkor a nagyvállalatoknál megjelenő *vállalati imázs és tudatos fogyasztói szemlélet*

is. A nagyvállalatok kiemelten fontosnak jelölték *a tudatos fogyasztói szemléletet miatti CSR-tevékenységek végzését, illetve a versenyelőny, a társadalom és környezet fejlesztése miatt* is fontosnak tartják a társadalmi felelősségvállalási megvalósításokat.

3.5.4. A vállalatok társadalmi felelősségvállalásának megvalósulása

Ahogy az már korábban ismertetésre került, a kérdőívet kitöltő 16 vállalat közül 9 vállalat *nem alkalmazza* a CSR-koncepciót, de nyitott a CSR felé; 5 vállalat *alkalmazza* a koncepciót *néhány* területen, míg 1 vállalat *számos* területen. 1 vállalat *nem alkalmazza* a CSR-t és *nem is tervezi* azt. A következő kérdések megválaszolására azon vállalatok számára volt lehetőség a kitöltők közül, akik korábban nyilatkoztak arról, hogy valóban valósul meg a vállalati tevékenység részeként társadalmi felelősségvállalási tevékenység. Erre 6 vállalat válaszolt megerősítőlegesen, így az általuk megadott válaszok alapján készül el a kérdőív ezen részének ismertetése és eredményeinek közzlése. *A továbbiakban a vállalatok: 2. kitöltő – nagyvállalat; 5. kitöltő – mikrovállalat; 7. kitöltő – nem besorolható; 8. kitöltő – nagyvállalat; 13. kitöltő – nagyvállalat; 16. kitöltő – nem besorolható.*

A vállalatok fontossági sorrendet állítottak fel a CSR-stratégia alkalmazás ösztönzőinek szempontjából, melynek eredménye a következő ábrán látható:

6. ábra: Motiváló erők a CSR-koncepció alkalmazása során – kérdőívre válaszadók szerint

Forrás: saját szerkesztés

Úgy tűnik a válaszok alapján, hogy a leginkább motiváló erővel bíró megállapítások *a tiszta filantrópia (etikai motiváció), az ügyfelek elégedettsége, a vállalati márka imázsának reklámozása és az alkalmazottak teljesítményének növelése. Ezekhez mérten a profitnövelés és megtakarítás, mint motiváció alacsony.* A 3.1-es alfejezetben már ismertetésre kerültek a CSR alkalmazását motiváló eszközök, ezzel összhangban kiemelten fontosnak tartják a válaszadók is az alkalmazottak teljesítményének növelését, mely kapcsolódik a munkavállalók képzésének és fejlesztésének területéről érkező motiváló tényezőkhöz, illetve az egészségügy területéről származó mozgatórugókhöz is. A motiváló eszközök a vizsgált *vállalatok méretétől függően változnak*: a nagyvállalatok esetében a tiszta filantrópia, a vállalati márka imázs és az alkalmazottak teljesítményének növelése bizonyult legfontosabbnak a CSR motiváló eszközei közül. A mikro nagyságú vállalat nyilatkozata alapján a legkevésbé fontos számukra a tiszta filantrópia és legfontosabb az alkalmazottak teljesítményének növelése, a megtakarítás és az ügyfelek elégedettsége. A két, nem besorolható vállalat nyilatkozata alapján pedig a legkevésbé motiváló eszköz a vállalati márka imázsának reklámozása, míg a legfontosabbak a tiszta filantrópia, az alkalmazottak teljesítményének növelése és az ügyfelek elégedettsége. Úgy tűnik tehát, hogy *a különböző méretű vállalatok különbözőképp értékelik a motiváló eszközöket.* Látható tehát, hogy míg a nagyvállalatok az ügyfélelégedettségen túlmenően, más *stakeholder-ek igényeit és várakozásait igyekeznek kielégíteni* figyelembe véve a társadalmi felelősségvállalás további aspektusait, addig a kisebbek elsődlegesnek tartják az ügyfeleket és munkavállalókat, továbbá kiemelten fontos számukra a megtakarítás és a profitnövelés.

Arra a kérdésre, hogy ki a felelős a CSR vezetéséért és felügyeletéért a vállalatnál 2 vállalat azt válaszolta, hogy *CSR igazgató/menedzser* és további 2 vállalatnál *nincs rögzítve a felelős* és felügyelő, évente változik. A másik három vállalat esetében az *adminisztráció* vagy a *HR osztály* vagy a *minőség- és környezetirányítási mérnök* felelőssége a CSR vezetése és felügyelete.

A kezdeményezések megvalósítása a válaszok alapján 66,7%-ban közvetlenül *a közösség anyagi támogatásával* történik meg, vagy / kiegészítve a *vállalat saját CSR projektmenedzsmentjén keresztül*, évente szervezett *jótékonysági rendezvényekkel, civil szervezetek anyagi támogatásával*, esetleg a *tulajdonosi támogatással, alapítvány működtetésével és szponzorációval.*

A CSR-kezdeményezések célcsoportjai a következőképp kerültek megállapításra: (1) *a vállalat telephelyének közelében élő emberek*, (2) *civil szervezetekkel együttműködve kerültek kiválasztásra* (3) *a terület vagy közösség véletlenszerű módon kerül kiválasztásra*

(4) átlagtól alacsonyabb életszínvonalú csoportok. A 6 kitöltő vállalat közül 5 jelölte az (1) megállapítást, 1 jelölte a (2) megállapítást, 2 jelölte a (3) megállapítást és 4 jelölte meg a (4) megállapítást.

A vállalatok közül 4-en működnek az ISO 26 000 szabvánnyal megfelelően, koherens módon, és egy vállalat rendelkezik ILO MNE Declaration-nel. A válaszadó vállalatok 90%-a nem publikál CSR/fenntarthatósági jelentést és nem rendelkezik üzleti etikára vonatkozó szabállyal, 40%-uk pedig nem fogalmaz meg éves célkitűzéseket a környezetvédelmi politikában. 60%-uk nem rendelkezik tanúsított energiagazdálkodási rendszerrel, azonban végeznek energiahatékonysági auditokat, 2 vállalat rendelkezik ISO 50 001 tanúsítvánnyal. A vállalatok fele támaszt CSR/fenntarthatósági követelményeket a beszállítói felé és mindössze 2 vállalat rendelkezik szabállyal a felelős alapanyag-beszerzést illetően.

3.5.5. A vállalatok társadalmi felelősségvállalási tevékenységei

A vállalatok arról nyilatkoztak, hogy a környezeti, gazdasági és társadalmi aspektusban: (✓) valósítanak meg tevékenységet, (+) tervben van a tevékenységek megvalósítása, (X) nem valósítanak meg tevékenységeket.

4. táblázat: A válaszadó vállalatok társadalmi felelősségvállalási tevékenységei

terület	megvalósított tevékenység	2. kiöltő	5. kiöltő	7. kiöltő	8. kiöltő	13. kiöltő	16. kiöltő
környezetet támogató CSR tevékenységek	biodiverzitás-gazdálkodási programok	X	+	X	X	X	X
	szennyezőanyag kibocsátás monitoring	✓	X	✓	✓	✓	+
	veszélyes anyagok kibocsátásán csökkentés	✓	+	✓	✓	+	+
	hulladékminimalizálási és újrahasznosítási kezdeményezések	✓	+	✓	✓	✓	✓
	zöldenergia-felhasználási és energiahatékonysági kezdeményezések	X	✓	✓	+	+	+
	tisztább termelés előmozdítása	X	X	+	✓	✓	+
	környezetvédelmi programokba való részvétel	X	+	+	✓	✓	✓
	életminőséget és jólétet javító tervezések, kivitelezések	X	+	+	✓	+	X
	erőforrás-használat optimalizálása	✓	✓	+	✓	+	✓
	fosszilis energiahordozók használatának csökkentése	✓	✓	+	✓	+	X
	alapanyagok minősítése	✓	✓	+	✓	✓	X
	talajvédelem	✓	✓	+	✓	+	X
	természeti katasztrófák mérséklését célzó tevékenységek	X	X	+	✓	+	X

	bioszféra elemeket támogató tevékenységek	✓	X	+	X	+	X
	környezetirányítási rendszerek alkalmazása	✓	✓	+	✓	✓	✓
	ökocímkék létrehozása	X	X	X	X	+	+
gazdasági aspektusban végzett CSR tevékenységek	társadalmilag felelős vállalatokba való befektetés	X	X	+	X	+	X
	korruptió megelőzése, szabályzatok végrehajtása és betartatása	✓	✓	+	+	X	+
	beszállítói szabályzatok végrehajtása	✓	✓	+	✓	✓	+
	rendszeres haladás és célkitűzések értékelése	✓	✓	+	✓	✓	✓
	működési hatékonyságnövelés	✓	✓	+	✓	✓	✓
	kutatási és fejlesztési programok támogatása	X	X	+	✓	+	+
	korszerűsítések, új szolgáltatások és programok fejlesztése	✓	X	+	✓	✓	+
	munkaerőtoborzási programok	✓	X	+	✓	✓	X
társadalmi aspektusban végzett CSR tevékenységek	jótékonyági szervezetek létrehozása	✓	X	X	✓	+	X
	önkéntesség	X	✓	X	✓	✓	+
	eljárások az emberi jogok megsértésének megelőzésére az ellátási láncban	X	X	X	✓	X	X
	önkéntes munkalehetőségek vállalásának biztosítása	X	X	+	✓	X	X
	helyi közösségek támogatása	✓	✓	+	✓	✓	+
	együttműködés helyi vállalatokkal	✓	✓	+	✓	+	+
	helyi iskolák támogatása	✓	✓	+	+	✓	+
	felelős vásárlói szemlélet kialakításában segítség	X	+	X	X	✓	✓
	emberi jogok betartása és tisztességes kereskedelem előmozdítása	✓	✓	+	✓	✓	+
	díjak, elismerések létrehozása	✓	X	X	✓	+	+
	egész életen át tartó tanulási, képzési programok	X	X	+	✓	✓	X
	karriermentozás	✓	X	+	✓	+	✓
	gyakornoki és szakmai gyakorlati programok	✓	+	+	✓	✓	✓

Forrás: saját szerkesztés

3.5.6. A vállalati attitűd és vélemény a fenntarthatósággal, a társadalmi felelősségvállalással és a válsághelyzetekkel kapcsolatosan

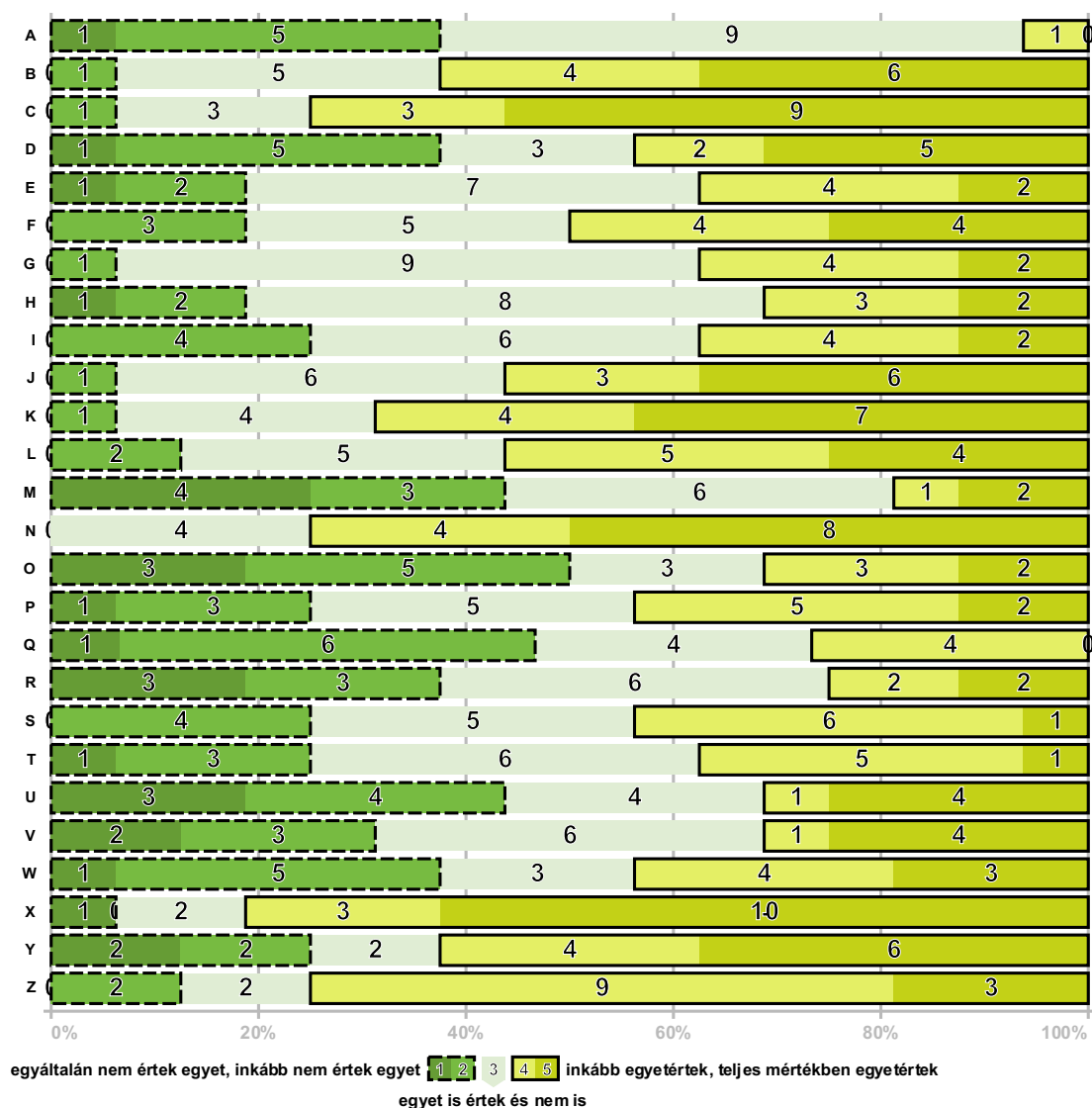
A vállalatok a kérdőív részeként 26 állításról fejezhették ki véleményüket öt pontos Likert értékelési skálán. A 34 és 35. kérdésben feltüntetett állítások és eredményei a következők:

5. táblázat: A 34 és 35. kérdések állításainak listája

(A) Az építőipari vállalatok nem vállalnak megfelelő felelősséget tevékenységükért.
(B) Egy KKV nem rendelkezik elegendő finanszírozási forrással CSR eszközök alkalmazásához.
(C) A KKV-k nincsenek abban a helyzetben, hogy fennmaradásuk elé helyezhessék a felelősségvállalást.
(D) A vállalat partnerei nem várják el a CSR alkalmazását.
(E) A KKV-k számára fontos, hogy megvalósított tevékenységeik az eredménykimutatásokban is megjelenjenek.
(F) A KKV-k számára a társadalmi felelősségvállalás nehezebben elérhető.
(G) Elengedhetetlen, hogy a KKV-k is felelősséget vállaljanak.
(H) A KKV-k felelősségvállalási hatékonyságát hátráltathatja, hogy a vállalati irányítás és tulajdon egy személyre vagy csoportra hárul.
(I) A KKV-k számára "láthatatlan" a CSR koncepció alkalmazásából fakadó előny.
(J) A piac nem ismeri el a CSR alkalmazását.
(K) A CSR koncepció alkalmazása a menedzsment elkötelezettségét kívánja meg.
(L) A CSR koncepció alkalmazásához szükséges a munkavállalók érdeklődése is.
(M) A CSR kapcsán sok képmutató vállalatról hallhatunk.
(N) A vállalat szívesebben foglalkozik a működési területéhez közeli, telephely környezetében adódó problémákkal
(O) A vállalat CSR tevékenységei jórészt követik a nagyvállalatok által megvalósítottakat.
(P) Az építőipari problémák (munkaerőhiány, munkahelyi balesetek) hátráltatják a CSR koncepció alkalmazásának elterjedését.
(Q) A vállalat olyan tevékenységeket is végez, melyek segítenek felszámolni a társadalmat károsító felelőtlen gyakorlatokat.
(R) Fontos a vállalat számára, hogy az alkalmazott CSR tevékenységek hatásai megjelenjenek a pénzügyi kimutatásokban.
(S) Az építési tevékenységekhez kapcsolódó általában negatív környezeti kép átalakításában a CSR hatékony lehet.
(T) A CSR koncepcióban a környezeti aspektus jelentősen fontosabb, mint a gazdasági vagy társadalmi aspektus.
(U) A CSR tevékenységeket végző vállalatokat díjakkal szükséges elismerni.
(V) A COVID-19 veszélybe sodorta a vállalat működését.

(W) A COVID-19 következtében fejlesztésekről mondott le a vállalat.
(X) A növekvő rezsiárak erőteljes hatást gyakorolnak a vállalat működésére.
(Y) A növekvő rezsiárak miatt a vállalat korszerűsít (pl. megújuló energia hasznosítása) tervez megvalósítani.
(Z) Az ellátási lánc problémái hatással vannak a vállalat működésére.

Forrás: saját szerkesztés

7. ábra Vállalatok válaszainak Likert-skála-ábrázolása

Forrás: saját szerkesztés

A vállalatok véleményei alapján elmondható tehát, hogy erőteljes hatással van az ellátási lánc akadozása és a növekvő rezsiár a vállalati működésre, továbbá utóbbi következtében számos vállalat tervez megvalósítani korszerűsítéseket. A vállalatok válaszai

alapján a korábbi évek pandémiás időszakai alacsonyabb hatást gyakoroltak a vállalati működésre, mint az idei év.

Jelentős problémának tűnik, hogy sem *a piac nem ismeri el* a CSR-tevékenységek végzését, sem *a vállalat partnerei nem várják el* a CSR alkalmazását a vállalatoktól. A vállalati társadalmi felelősségvállalás alkalmazásának motivációival összeegyeztethető a B állítás eredménye, ami szerint *a KKV-k nem rendelkeznek elegendő finanszírozási forrással a CSR eszközök alkalmazásához*, mellyel a válaszadók többsége inkább, vagy teljes mértékben egyetért. A korábbiak alapján a motivációknál megfigyelhető, hogy a kisebb vállalatok számára nagyobb motiváló erőt jelent a költségmegtakarítás és profitnövelés.

A vállalatok tevékenységeinek áttekintésekor a korábbi fejezetekben is láthatóvá vált már, továbbá a vállalatok nagy része egyetértésével tovább erősíti, hogy a megvalósított tevékenységeit *a vállalat szívesebben végzi a működési területéhez közel*, a telephelye közelében.

Az állítások közül a vállalatok nagy része azzal az állítással nem értett egyet, mely szerint *a vállalati CSR-tevékenység a nagyvállalatok CSR részeként megvalósított tevékenységeit követi*. A másik leginkább elvetett állítás pedig, hogy *a CSR-tevékenységeket végző vállalatokat díjakkal* szükséges jutalmazni. Az előbbi állítás vélhetően két dolgot fejezhet ki: az egyik, hogy a kisebb vállalatok számára *nehezebben megvalósíthatók* a grandiózus projektek (pl. újfajta beton „feltalálása”), a másik, hogy a kisebb vállalatok vélhetően *más jellegű tevékenységeket kapcsolnak a társadalmi felelősségvállaláshoz*. Ahogy az előző bekezdés is ismertette, a vállalatok számára különösen fontos, hogy a megvalósított tevékenység a telephelyhez/működési környezethez közel valósuljanak meg, ez pedig önmagában jelenthet bizonyos korlátot a tevékenységek megvalósításában (például földrajzi korlátok, stb).

A vállalatok azzal is inkább egyetértettek, hogy a társadalmi felelősségvállalás koncepciójának megvalósításához mind *a menedzsment elkötelezettsége kívánatos*, mind pedig *a munkavállalók érdeklődése is fontos*. Azzal, hogy hátráltatja a koncepció hatékonyságát az *egy személyre vagy csoportra korlátozódó vállalati irányítás és tulajdon* a vállalatok nagyrészt egyet is értettek és nem is (8 vállalat), 3 vállalat nem értett egyet az állítással és 5 vállalat pedig igen.

A 2.2.-ben említésre került, hogy egyes kutatók úgy gondolják, hogy *az építőipari vállalatok nem vállalnak megfelelő felelősséget tevékenységeikért*. A vállalatok közül 1 vállalat egyáltalán nem ért egyet, 5-en inkább nem értenek egyet az állítással, 9-en egyet is értenek és nem is, míg egy vállalat inkább egyetért vele. Ugyanakkor az S állításban

foglaltak alapján 6 vállalat inkább, míg egy vállalat teljes mértékben úgy gondolja, hogy a társadalmi felelősségvállalás koncepciója *hatékony lehet az építési tevékenységekhez kapcsolódó negatív környezeti kép átalakításában*. Négy inkább nem ért egyet, míg 5 vállalat egyet is ért és nem is.

A vállalatok közül 5 inkább és egy teljes mértékben egyetért azzal, hogy *a környezeti aspektus a társadalmi felelősségvállalásban hangsúlyosabb*, mint a gazdasági vagy társadalmi aspektus. Egy vállalat egyáltalán és 3 inkább nem ért egyet, míg 6 vállalat egyet is ért és nem is.

3.6. EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE, VÁLLALATI TEVÉKENYSÉGEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Az előző fejezetekben látható, hogy a vállalati társadalmi felelősségvállalás hagyományosan a nagyvállalati szektor területéként volt ismert, de napjainkra a KKV-kra is jellemző *a koncepció jelentőségének növekvő felismerése és a társadalmi, környezeti hatások hangsúlyozása, jó tevékenységek megvalósítása* (Jenkins, 2006; Fuller, 2003).

3.6.1. Hazánk teljesítménye európai kitekintésben

Hazánk építőipari vállalatainak társadalmi felelősségvállalási teljesítménye összehasonlítva nem marad el a régió országaitól, *például Ausztria teljesítményétől*. Ugyanakkor eltérő hatások befolyásolják a teljesítményt a két országban, például Ausztriában a szociális és környezetvédelmi intézkedések mindig is nagy jelentőséggel bírtak: *magas szintű a szociális védelem, kimagasló szinten tart az ökológiai/organikus és fenntartható gazdálkodás, magasak a környezetvédelmi követelmények (például felhagytak az atomerőművek használatával) és speciális oktatási módszerek is elterjedtek, például a kettős gyakornoki képzési rendszer (iskolai oktatás és munkahelyi képzés)* (Forster et al., (Heid & Hofbauer, 2020)2021). Forster és szerzőtársai (2021) kutatása alapján elmondható, hogy sok osztrák KKV vállalja a környezet és társadalom iránti felelősségét, továbbá sok KKV erős helyi gyökerei lévén szorosan integrálódik a régiójába, így munkaadóként és termelőként hozzájárul a regionális értékteremtéshez. Azonban a kutatás egyik megállapítása, amely hazánkról is elmondható, hogy *a KKV-k gyakran felelősségteljesen cselekednek anélkül, hogy CSR-nak címkéznék a tevékenységüket* (Forster et al., 2021). Hazánkra is jellemző a KKV-k között, hogy a társadalmi felelősségvállalás aspektsaiban végzett tevékenységek tudattalan CSR-tevékenységként kerülnek kivitelezésre. A tanulmányt készítőik szerint számos akadály figyelhető meg, amelyek nehezítik a tevékenységek CSR-hoz rendelését. Ezek például *az univerzális, KKV-kra vonatkozó szabvány hiánya a nem pénzügyi teljesítményük jelentésére; a nem meghatározott*

holisztikus keret a hatások mérésére, feldolgozására és jelentésére; a CSR akadályként vagy többletforrásokat igénylő eszközként való felfogása. Forster és társai Fembek (2019) mérései alapján kutatásukba foglalják, hogy az osztrák KKV-k magas számának ellenére (nagyjából 249 000 KKV van Ausztriában) mindössze 286 vállalat tesz aktívan a CSR-hoz kapcsolódó erőfeszítéseket, így mindössze 0,1%-uk tevékenykedik a CSR szektorban (Forster et al., 2021; Fembek, 2019).

200 osztrák építőipari vállalat internetes elérhetőségét, ott fellelhető információkat tekintetem át a dolgozat részeként. A vállalatok általánosságban *nagyon hasonlóan teljesítenek a magyar vállalatokhoz*, főként fenntarthatósággal kapcsolatos információkat közölnek nyilvánosan. Kilenc vállalat közöl *szponzorációval vagy jótekonysággal* kapcsolatos információkat weboldalán, és tíz további vállalat cselekszik a már említett felelősségteljes módon anélkül, hogy a CSR-hoz rendelné azt. Az áttekintett osztrák vállalatok weboldalai közül *egy sem tartalmazott közvetlenül a társadalmi felelősségvállaláshoz* köthető adatokat, információkat.

Az áttekintés alapján tehát látható, hogy a magyar építőipari vállalatok nemhogy elmaradnak az osztrák vállalatoktól, azonban *látszólag jobban is teljesítenek* azoknál a CSR-tevékenységek vállalásának tekintetében. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy az osztrák szabályozások, vállalati mentalitás, a környezettel való kapcsolat és hozzáállás ugyanakkor nem azonos, ahogy az ismertető elején is megjegyzésre került (Forster et al., 2021). A 3.2.1-es pont alapján látható, hogy a svájci vállalatok is jelentős mennyiségű, tudattalanul a társadalmi felelősségvállalás részeként végzett tevékenységeket valósítanak meg és hasonló a lengyelországi helyzet is ehhez, ahol a KKV-k szintén a CSR elveinek megfelelően cselekednek, de a vállalatok kétharmada a társadalmi felelősségvállalás kifejezését sem ismeri (Looser & Wehrmeyer, 2014; Skibińska, Sukiennik, & Szczepanik, 2015).

3.6.2. A kérdőíves megkérdezés eredményeinek összegzése

A kérdőíves felmérés eredményeként elmondható, hogy a vállalatok társadalmi felelősségvállalás iránti érdeklődése és a felelősségvállalás részeként végzett tevékenységeik száma csekély, melyet az alacsony kitöltőszámon túl a *vállalatok válasza is megerősítenek*. Úgy tűnik, hogy a vállalatok a fenntarthatóság fogalomkörének definiálásában sem biztosak, illetve a társadalmi felelősségvállalás koncepciójának ismeretét is csak kilenc vállalat jelölte biztosnak. Lévén, hogy a CSR nem rendelkezik egy

univerzálisan mindenki által elismert definícióval a vállalatok is különbözően értelmezik azt.

A kérdőív a dolgozatban foglalt definíciót jelölte *a CSR definíciójaként*, melyet a kérdőívet kitöltők olvashattak. A vállalatok online felületein olvasható CSR definíciók többségében nem fedik le a teljes fogalomkört, néhányan csak egy bizonyos aspektusát tekintik a CSR-nak. Az önálló megfogalmazások és elgondolások ugyan jó kezdeményezésnek tűnnek, azt mutatják, hogy a vállalatok foglalkoznak a CSR-konceptióval, azonban a helytelen megfogalmazások és definíciók eredményeként nem hatékonyan kerülhetnek a CSR-tevékenységek megvalósításra, de akár a zöldre festés vádja is érheti a vállalatot. Összességében azonban látható, hogy a zöldre festés problémájának eluralkodása a vállalatok között alacsonynak tekinthető, hiszen *egy fontosabb problémát jelent a vállalatok számára a tevékenységeik CSR-ral való összekapcsolása*. A kérdőíves megkérdezésből és a vállalatok nyilvános elérhető adataiból is látható, hogy sok vállalat végez olyan tevékenységeket, melyet a társadalmi felelősségvállalás részeként végzett tevékenységek köré sorolhatunk, azonban ezek azonosítására és összekötésére nem kerül sor, a már korábban használt szavakkal élve, nem tudatos (legalábbis nem a CSR tekintetében) felelősséggel végzett tevékenységek ezek. A koncepció és a definíciók ismeretének hiányán vagy pontatlanságán túl további problémák gátolják a társadalmi felelősségvállalás koncepciójának szélesebb körű használatát, terjedését.

A KKV-k többsége úgy gondolja, hogy a hozzájuk hasonló szervezeteknek jelentős figyelmet kell fordítaniuk a társadalmi és környezeti felelősségeikre (Southwell, 2004), a tendenciák is a részvételük emelkedését mutatja (Jenkins, 2006). Úgy tűnik azonban a kérdőíves megkérdezés eredményei alapján, hogy a vállalatok részvételének emelkedését két probléma továbbra is gátolja, lassítja. Az egyik probléma, hogy *a vállalatok partnerei nem várják el a CSR alkalmazását*, a másik pedig, hogy *a piac nem ismeri el a CSR alkalmazását* kellően.

Jenkins (2004) szerint továbbá a KKV-kat CSR-be bevonó motiváció nem azonos a nagyvállalati motivációval. A nagyvállalatok és márkák növekvő láthatósága és globális hatása nagyobb átláthatóságra és elszámoltathatóságra kötelezi őket. A KKV-k nagy része továbbra is „láthatatlan”, nem valószínű, hogy a CSR-t a márka imázsára vagy hírnevére gyakorolt kockázatként fogják fel. A KKV-k esetében sokkal nagyobb valószínűséggel foglalkoznak *az otthonukhoz közelebbi kérdésekkel, a telephely környezetében adódó problémákkal és lehetőségekkel, a helyi közösségek bevonásával*. A kérdőíves megkérdezés ezeket az állításokat és megerősítette. A nagyvállalatok motivációja erősen eltér a kisebb

vállalatokétól. Ahogy látható volt a nagyvállalatoknál kisebb vállalatok számára kevésbé fontos a vállalati márka imázsának növelése vagy a tiszta filantrópia, számukra a stakeholder-ek igényeinek kielégítése, a profitnövelés és költségmegtakarítás fontosabb szempont, motiváló erő. Az 5. ábrával együttesen látható, hogy a vállalatok mérete és az, hogy miért fontos a CSR-tevékenységek megvalósítása, szintén összefügg. A különböző méretű vállalatok eltérő eredményeket várnak a kivitelezett tevékenységektől.

Az előző fejezetekben láthatóvá vált, hogy a nagyon nagy vállalatok számos és jelentős tevékenységet valósítanak meg a társadalmi felelősségvállalásuk során, míg a KKV-k inkább a környezetükben előforduló problémákra fókuszálnak, a helyi közösségekkel együttműködve. Egy hazai KKV, aminek székhelye is hazánkban van és a forrásokat is helyileg szerzi be, nem rendelkezik akkora befolyási körrel, mint egy multinacionális vállalat, amely számos országban működik és gyűjti be forrásait. A társadalmi felelősségvállalásból részüket kivéve is eltérő hatásuk lesz, például a nagyvállalat erőteljesebben előmozdíthatja az emberi jogi megfontolásokat vagy környezetvédelmi gyakorlatokat (Jenkins, 2006).

A nagyvállalatok jellemzően stratégiát dolgoznak ki a CSR megvalósítására és eszközöket alkalmaznak a megvalósítás érdekében, míg a KKV-k esetenként alkalmaznak CSR eszközöket, azonban ezen eszközök alkalmazásának alapul szolgáló stratégiájuk hiányozhat. A stratégiák hiánya miatt előfordulhat, hogy az alapvetően CSR eszköz valójában felismerésre sem kerül, így a korábbiakban ismertetett nem tudatosan végzett CSR-tevékenységek dilemmája lép fel. A dilemma abból adódik, hogy a vállalat által végzett tevékenység társadalmi felelősségvállalási mivolta nem kerül azonosításra, így annak egyéb vagy mélyebb és tovagyűrűző hatásának megismerése, mérése sem kerülhet megvalósításra. A CSR-jelentések közzététele is javarészt a *nagyvállalatok hatásköre*, a KKV-k sok esetben nem rendelkeznek a szükséges finanszírozási forrásokkal. Ennek következtében pedig a vállalat által nyújtott pozitív *CSR-előnyök észrevétlenek maradnak*. Így tehát célszerű lenne, a magyar gazdaságban is túlnyomó többségben levő, KKV-k számára kidolgozni kis- és középvállalati specifikus eszközöket és stratégiákat (Csigéné Nagypál, 2008).

A kérdőíves megkérdezés eredménye alapján elmondható, hogy a vállalatok több mint fele, 56,3%-a nyitott a CSR-ra és Csáfor (2009) empirikus kutatási eredménye szerint a KKV-k közel 40%-a tervezte fejleszteni a CSR-tevékenységeit, ami azt mutatja elvi síkon, hogy nagy a társadalmi felelősségvállalási elköteleződés, azonban ellentmondásos módon az erre fordítandó kiadások növelését kicsivel több mint 10%-uk tervezi. Az említett

kutatásból az is kiderül, hogy a vizsgált régióban (észak-magyarországi régió) a KKV-k számára főként a „kézzel fogható” és az eredménykimutatásokban megjelenő elemek motiválják, a nagyvállalati CSR-tevékenységek szándékai valósabb elköteleződést mutatnak és a hosszú távú fennmaradást célozzák (Csáfor, 2009). A „kézzel foghatóságot” és a kimutatásokban való megjelenés fontosságát a kérdőíves megkérdezés is alátámasztja: a vállalatok 37,5%-a úgy gondolja, hogy a KKV-k számára fontos, hogy a társadalmi felelősségvállalási tevékenységeik megjelenjenek az eredménykimutatásokban, 43,75% pedig egyet is ért és nem is az eredménykimutatásokban való megjelenés fontosságával.

Egy kutatás, mely a KKV-k CSR implementációjának és hatékony alkalmazásának akadályait vizsgálta azt találta, hogy főbb akadályok lehetnek: *a felső vezetés elköteleződésének-, a pénzügyi forrásoknak-, a társadalmi felelősségvállalás megértésének-, a stratégiai tervezésnek a hiánya és a tevékenységek megvalósításának bonyolultsága vagy akár a szabályozási keret hiánya* (Mahmood et al., 2021).

A kérdőíves megkérdezés alapján kijelenthető, hogy a vállalatok, akik a társadalmi felelősségvállalás részeként tevékenységeket végeznek szerteágazó, a társadalmi, gazdasági és környezeti részeket lefedő tevékenységeket valósítanak meg. Látható, hogy a vállalatok által végzett tevékenységek *kevésbé formálisak és stratégiailag megtervezettek*, például a formalizálással járó jelentések kiadása vagy üzleti etikára vonatkozó szabályzatok írása a környezetvédelmi politikákkal együtt ritkán kerülnek megvalósításra. Valószínűleg ezek a formális tevékenységek és tervezések olyan pénzügyi forrásokat igényelnének, melyeket a KKV-k inkább elkerülnek. A beszállítók felé támasztott CSR-ral vagy fenntarthatósággal kapcsolatos elvárások és követelmények, illetve a felelős alapanyag-beszerezést illető elvárásokkal együtt nem túl népszerűek, a CSR-t alkalmazó vállalatok körében is szinte új, „idegen” a két jelenség. Ezek összefügghetnek azzal, hogy a vállalatok elmondása alapján nem elvárt egymástól a CSR alkalmazása, illetve a piac sem ismeri el kellőképp. A probléma megoldásához elengedhetetlen *a társadalmi felelősségvállalás fontosságának, jelentőségének erősítése és bizonyítása*. Ezért volna szükség a magyar szakirodalomban is azokra a kutatásokra és publikációkra, amelyek a KKV-k körében megvalósuló CSR tevékenységeket vizsgálják és rávilágítanak, hogy a vállalatok *milyen hatásokkal kötik össze a koncepciót és milyen motivációk vezérlik őket a megvalósításkor, esetleg mit tekintenek korlátnak a vállalatok*.

Az építőiparra jellemző, hogy a piac élén viszonylag kis számú nagyon nagy vállalat gyakorolja és jelenti a társadalmi felelősségvállalási tevékenységét, miközben a KKV-k ezek hiányában nem szembetűnők (Brown J., 2012). A megvalósítások előmozdításának

érdekében érdemes lenne a CSR-orientáció és a fenntarthatósági beavatkozások újrafogalmazása. A társadalmi felelősségvállalás *minden vállalat számára elérhető, függetlenül a vállalkozás vagy ágazat méretétől* (Mahmood et al., 2021).

4. ÖSSZEGZÉS

A világnak olyan nagy kihívásokkal kell szembenéznie, mint az éghajlatváltozás, a fenntartható fejlődés kérdésköre, a gazdasági tevékenységünk árnyoldalai. Az együttműködést, mint potenciális megközelítést azonosítják a kihívások kezelése során. Ahhoz, hogy az emberiség a kihívásokat sikeresen vegye, minden szinten elengedhetetlen és fontos az együttműködés, ebből pedig a vállalatoknak méretüktől függetlenül részt kell vállalniuk.

A CSR tekintetében legvalószínűbben megvalósuló foratókönyv az Archie B. Caroll által 2015-ben bemutatott foratókönyv, mely előrevetíti a növekedését: *az érintetteknek, az etikailag érzékeny fogyasztók elterjedésének és hatalmának, a nem kormányzati szervezetek (NGO-k) fejlettségi szintjének, az alkalmazottaknak (mint a CSR hajtóerejének), és a CSR-aktivitásának a teljes globális ellátási láncon keresztül* (Carroll A., 2015; Agudelo et al., 2019).

A CSR-t kezdetben kritizálták és a vállalat céljaival ellentétes politikának tartották azok, akik a profitmaximalizálást vélték az üzlet kizárólagos felelősségének, majd a millennium idején stratégiai elemként *az üzlet magjába integrálódott* a CSR (Lee, 2007; Porter & Kramer, 2006). Alapvetőnek kell lennie, hogy a vállalatok a nyereség megszerzésének útja alatt figyelembe veszik a döntéshozataluk megfelelését az etikai normáknak, kielégítik valamennyi érdekelt fél igényét és előtérbe helyezik, előnyben részesítik a környezettel való törődést (Teixeira et al., 2018; Agudelo et al., 2019). A CSR integrálása nem csak a társadalmi szereplők iránti elkötelezettséget fejezi ki, hanem elemzi a pozitív hatásokat, melyek érintik a pénzügyi teljesítménymutatókat, a javuló munkavállalói motivációt, a tehetség bevonásának képességét, a jobb erőforrás-gazdálkodást, a versenyképesség javulását, megbízhatóságot (Kao et al., 2018), továbbá proaktívan fellépnek és tiszteletben tartják az erőforrások és a környezet fenntarthatóságát, támogatják az ökoinnovációt (Galvão et al., 2019).

Az építőipari vállalatok számára is egyre fontosabb a társadalmi felelősségvállalás, és a példákön keresztül látható, hogy jelentős erőfeszítéseket tesznek többek között a környezeti aspektus megvalósításában. A CSR-célok alkalmazása új kutatási területeket nyit meg, eredményei olyan menedzsment eszközöket adnak a vállalatok számára, melyek lehetővé teszik a tudományterületek előrehaladását és gyakorlati alkalmazását az üzleti világban (Rodriguez-Gomez et al., 2020). Az építőipari társadalmi felelősségvállalás jelenlegi állapotát áttekintve azonban elmondható, hogy hosszú még az út, hogy minden

vállalat ugyanazon magas hatékonysággal alkalmazza a CSR-eszközöket, a vállalatok erőteljesebb elköteleződése és szemléletváltása szükséges a megvalósuláshoz. A nagyvállalatok CSR-tevékenységei *példaként, motiváló eszközként* szolgálhatnak a vetélytársak, vagy KKV-k számára.

IRODALOMJEGYZÉK

- Agudelo, M., Jóhannsdóttir, L., & Davídsdóttir, B. (2019). A literature review of the history and evolution of corporate social responsibility. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 4(1), 1-23.
- Aquaprofit. (2022). A 21. század kihívása: megfelelni a környezeti fenntarthatóságnak!
- Archibona. (2022). Társadalmi felelősségvállalás.
- Azis, A., Memon, A., Rahman, I., Nagapan, S., & Latif, Q. (2012). Challenges faced By Construction Industry in Accomplishing Sustainability Goals. *2012 IEEE Symposium on Business, Engineering and Industrial Applications (ISBEIA)* (old.: 628-633). Hyatt Regency Bandung: ISBEIA.
- Baker, M. (2003). Doing it Small. *Ethical Corporation Magazine*.
- Barthorpe, S. (2010). Implementing corporate social responsibility in the UK construction industry. *Property Management*, 28(1), 4-17.
- Bernaciak, A., Bernaciak, A., & Halaburda, M. (2021). The Construction Industry as the Subject of Implementing Corporate Social Responsibility (the Case of Poland). *Sustainability*, 13(9728), 1-18.
- Boros, A. (2019). A magyar építésügy és építésgazdaság összefüggései. *Polgári Szemle*, 15(4-6), 100-119.
- Bossink, B., & Brouwers, H. (1996). Construction Waste: Quantification and Source Evaluation. *Journal of Construction Engineering and Management*, 122(1), 55-60.
- Bourdeau, L. (1999). Agenda 21 for Sustainable Construction in Developing Countries. *CIB Report Publication 237*. Rotterdam: International Council for Building Research Studies and Documents.
- Bouygues. (2021). CSR & Sustainable development. Megtekintve: 2022.04.21 Elérhető: <https://www.bouygues.com/en/csr-sustainable-development-at-a-glance/>
- Brown, J. (2012). *Corporate Responsibility in the UK Construction Industry: A Study of Activities and Reporting*. Doctoral dissertation, University of Nottingham, Nottingham.
- Buamann-Pauly, D., Wickert, C., Spence, L., & Scherer, A. (2013). Organizing Corporate Social Responsibility in Small and Large Firms: Size Matters. *Journal of Business Ethics*, 115(4), 693-705.
- Cadbury, A. (2006). Corporate Social Responsibility. *Twenty-First Century Society*, 1(1), 5-21.
- Carroll, A. (1999). Corporate Social Responsibility. *Business & Society*, 38(3), 268-295.
- Carroll, A., & Shabana, K. (2010). The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Review of Concepts, Research and Practice. *International Journal of Management Reviews*, 12(1), 85-105.
- Carroll, A. (2015). Corporate social responsibility: The centerpiece of competing and complementary frameworks. *Organizational Dynamics*, 44(2), 87-96.
- Close, R., & Loosemore, M. (2014). Breaking down the site hoardings: attitudes and approaches to community consultation during construction. *Construction Management and Economics*, 32(7-8), 816-828.

- Colas. (2022). Rólunk - Társadalmi Felelősségvállalás. Hozzáférés dátuma: 2022.10.14
Elérhető: <https://colas.hu/colas-eszakko/rolunk-eszakko/>
- Constructing Excellence. (2004. 12. 16). Corporate Social Responsibility. Megtekintve: 2022.04.18 Elérhető: https://constructingexcellence.org.uk/wp-content/uploads/2015/03/social_responsibility.pdf
- Construction Review Online. (2021). Top 10 Construction companies in Europe in 2021. Megtekintve: 2022.04.21 Elérve: <https://constructionreviewonline.com/top-companies/top-10-construction-companies-in-europe-in-2021/>
- Coppa, M., & Sriramesh, K. (2013). Corporate social responsibility among SMEs in Italy. *Public Relations Review*, 39(1), 30-39.
- Cristopher, R. (2007). Telford's Highland roads—a new way of life for Scotland. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers*, 160(5), 36-42.
- Csigéné Nagypál, N. (2008). *A vállalatok társadalmi felelősségvállalása és kapcsolódása a fenntarthatósághoz*. Doktori értekezés, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Budapest.
- Csáfor, H. (2009). *VÁLLALATOK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA, REGIONÁLIS VIZSGÁLAT AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓBAN*. Doktori értekezés, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Doktori Iskola Környezetmenedzsment specializáció, Budapest.
- Demuijnck, G., & Ngnodjom, H. (2013). Responsibility and informal CSR in formal Cameroonian SMEs. *Journal of Business Ethics*, 112(4), 653-665.
- Dex, S., & Scheibl, F. (2002). Flexible and Family-Friendly Working Arrangements in UK-Based SMEs: Business Cases. *British Journal of Industrial Relations*, 39(3), 411-431.
- Duna Aszfalt Kft. (2019). Támogatások. Megtekintve: 2022.04.21 Elérve: <https://www.dunaaszfalt.hu/hu/duna-aszfaltrol/fenntarthato-fejlodes/tamogatások>
- Edwards, B. (2010). *Rough guide to sustainability*. London: RIBA Publishing.
- Eiffage. (2020). *Climate report 2020: Our commitment for the future*. Vélizy-Villacoublay: DejaLink. Megtekintve: 2022.04.21 Elérve: https://www.eiffage.com/files/live/sites/eiffage-v2/files/Publication/Plaquettes/Anglais/Rapport%20climat_2020_En.pdf
- Eurostat. (2020). Construction sector. Megtekintve: 2022.04.18 Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/housing/bloc-3a.html?lang=en>
- Európai Bizottság. (2017). *User guide to the SME definition*. Publications Office.
- Európai Bizottság. (2019). *Az európai zöld megállapodás COM/2019/640 final*. Brüsszel: Európai Unió Kiadóhivatala.
- Európai Bizottság. (2019). *Corporate Social Responsibility, Responsible Business Conduct, and Business & Human Rights: Overview of Progress SWD(2019) 143*. Brüsszel.
- Európai Bizottság. (2020a). *A BIZOTTSÁG (EU) 2020/1563 AJÁNLÁSA (2020. október 14.) az energiaszegénységről*. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Bizottság. (2020b). *Európai épületkorszerűsítési program – épületeink környezetbarátabbá tétele, munkahelyteremtés, javuló életminőség COM(2020) 662 final*. Brüsszel: Európai Bizottság.
- Európai Parlament, Európai Tanács, Európai Bizottság. (2017). *A szociális jogok európai pillére*. Brüsszel: Európai Kiadóhivatal.

- Épszer. (2022). Társadalmi felelősségvállalás. Hozzáférés dátuma: 2022.10.15 Elérhető: <http://www.epszer.hu>
- FIEC. (2021a). *FIEC 2021 Statistical Report European Union*. Bruxelles: FIEC. Hozzáférés dátuma: 2022.10.03 Elérhető: <https://fiec-statistical-report.eu/european-union>
- FIEC. (2021b). *FIEC 2021 Statistical Report Austria*. Bruxelles: FIEC. Hozzáférés dátuma: 2022.10.03 Elérhető: <https://fiec-statistical-report.eu/austria>
- FIEC. (2021c). *FIEC 2021 Statistical Report Hungary*. Bruxelles: FIEC. Hozzáférés dátuma: 2022.10.03 Elérhető: <https://fiec-statistical-report.eu/hungary>
- FSIN, G. N. (2022). *Global Report on Food Crisis - 2022*. Rome: Global Network Against Food Crises. Hozzáférés dátuma: 2022.10.03 Elérve: https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000138913/download/?_ga=2.238322951.664381507.1665917645-626835586.1665917645
- Fembek, M. (2019). *CSR Guide: Jahrbuch für Unternehmerische Verantwortung*. Wien: Medianet Verlag.
- Flanders Investment & Trade Market Survey. (2017). *Construction Sector in Hungary*. Budapest.
- Forsberg, A., & Saukkoriipi, L. (2007). Measurement of waste and productivity in relation to lean thinking. *Proceedings IGLC-15* (old.: 67-76). Michigan: IGLC-15.
- Forster, F., Knieling, D., Martinuzzi, A., & Schönherr, N. (2021). Corporate Social Responsibility in Austria. In S. Idowu, *Current Global Practices of Corporate Social Responsibility. CSR, Sustainability, Ethics & Governance* (old.: 21-43). Springer, Cham.
- Freeman, E., Harrison, J., Wicks, A., Parmar, B., & Colle, D. (2010). *Stakeholder Theory: The State of the Art*. Cambridge University Press.
- Freeman, R., & McVea, J. (2001). A Stakeholder Approach to Strategic Management. *SSRN Electronic Journal*.
- Fuller, T. (2003). Small Business Futures in Society. *Futures*, 35(4), 297-304.
- Galvão, A., Mendes, L., Marques, C., & Mascarenhas, C. (2019). Factors influencing students' corporate social responsibility orientation in higher education. *Journal of Cleaner Production*(215), 290-304.
- Geoffee, R., & Scase, R. (1995). *Corporate Realities: The Dynamics of Large and Small Organisations*. London: International Thomson Business Press.
- Green, S. (2008). The evolution of corporate social responsibility in construction: defining the parameters. In A. Murray, & M. Dainty, *Corporate Social Responsibility in the Construction Industry* (old.: 24-53). Abingdon: Taylor & Francis.
- Győri, Z. (2010). *CSR-on innen és túl*. Ph.D. értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástani Doktori Iskola.
- HBM. (2022). Fenntarthatóság. Hozzáférés dátuma: 2022.10.14 Elérhető: <https://www.hbm.hu/vallalatunk/fenntarthatosag/>
- HSBC. (2022). Társadalmi szerepvállalás. Hozzáférés dátuma: 2022.10.12 Elérhető: <https://hsbcbau.hu/hu/szerepvallalas/>
- Handayani, R., Wahyudi, S., & Suharnomo, S. (2017). THE EFFECTS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ON MANUFACTURING INDUSTRY PERFORMANCE: THE MEDIATING ROLE OF SOCIAL COLLABORATION AND GREEN INNOVATION. *Business: Theory and Practice*, 18, 152-159.

- HÉP. (2022). Társadalmi Felelősségvállalás. Hozzáférés dátuma: 2022.10.16 Elérhető: <https://hepzrt.hu/tarsadalmi-felelossegvallalas>
- IEA. (2019). 2019 Global Status Report for Buildings and Construction. Megtekintve: 2022.04.20 Elérhető: <https://www.gbpn.org/report-2019-global-status-report-buildings-and-construction/>
- IPCC. (2018). Intergovernmental Panel on Climate Change Global Warming of 1.5 °C.
- IPCC. (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA: Cambridge University Press.
- Idemudia, U., Amaeshi, K., Adegbite, E., & Ogbechi, C. (2015). Corporate Social Responsibility in SMEs: A Shift from Philanthropy to Institutional Works? *Journal of Business Ethics*, 138(2), 385-400.
- Jamali, D., Zanhour, M., & Keshishian, T. (2009). Peculiar strengths and relational attributes of SMEs in the context of CSR. *Journal of Business Ethics*, 87(3), 355-367.
- Jamali, D., Lund-Thomsen, P., & Jeppesen, S. (2017). SMEs and CSR in Developing Countries. *Business & Society*, 56(1), 11-22.
- Jenkins, H. (2004). A Critique of Conventional CSR Theory: An SME Perspective. *Journal of General Management*, 29(4), 37-57.
- Jenkins, H. (2006). Small Business Champions for Corporate Social Responsibility. *Journal of Business Ethics*, 241-256.
- Jiang, W., & Wong, J. (2016). Key activity areas of corporate social responsibility (CSR) in the construction industry: a study of China. *Journal of Cleaner Production*, 113, 850-860.
- Jones, C., & W. Richardson, H. (2014). Housing markets and policy in the UK and the USA: A review of the differential impact of the global housing crisis. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 142.
- KPMG. (2021a). Corporate Sustainability Reporting Directive What the new CSRD means for you. Megtekintve: 2022.04.19 Elérhető: <https://home.kpmg/ie/en/home/insights/2021/04/corporate-sustainability-reporting-directive-csrd.html>
- KPMG. (2021b). *INDEPENDENT ASSURANCE REPORT ON THE NON-FINANCIAL REPORTING*. Linz: KPMG.
- KPMG. (2022). *Independent Assurance Report on the Consolidated Non-Financial Information Statement of ACS Actividades de Construcción y Servicios, S.A. and subsidiaries for 2021*. Madrid: KPMG. Megtekintve: 2022.04.21 Elérve: https://www.grupoacs.com/ficheros_editor/File/03_accionistas_inversores/03_informe_anual/2021/INFORME%20INTEGRADO%202021_ENG.pdf
- KSH. (2018). Helyzetkép az építőiparról, 2018. Megtekintve: 2022.04.16 Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelepit/jelepit18.pdf>
- KSH. (2020). Helyzetkép az építőiparról, 2020. Megtekintve: 2022.04.16 Elérhető: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jelepit/2020/index.html#sszefoglals>
- Kalácska-Nagy, N. (2021). *Faültetéssel csökkenti karbonlábnyomát a Merkbau*. Forrás: Magya Építők: <https://magyarepitok.hu/aktualis/2021/05/faültetessel-csokkenti-karbonlabnyomat-a-merkbau>
- Kao, E., Yeh, C.-C., Wang, L.-H., & Fung, H.-G. (2018). The relationship between CSR and performance: Evidence in China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 155-170.

- Kolinek, N. (2022. 05 31). Fontos része Dunaföldvár életének a Soltút.
- Kész Csoport. (2021. 05 14). Zöldebbé válhat az építőipar. Hozzáférés dátuma: 2022.10.16
Elérhető: <https://www.kesz.hu/hirek/zoldebbe-valhat-az-epitoipar>
- Kész Csoport. (2022a. 07 20). Kész Next! Készülőben a cégcsoport fenntarthatósági stratégiája! Hozzáférés dátuma: 2022.10.16 Elérhető: <https://www.kesz.hu/hirek/kesz-next-keszuloben-a-cegcsoport-fenntarthatosagi-strategiaja>
- Kész Csoport. (2022b). Tiszta Kéz Program. Hozzáférés dátuma: 2022.10.17 Elérhető: <https://www.kesz.hu/tiszta-kez-program>
- LGA. (2022). House building in England. Westminster. Hozzáférés dátuma: 2022.10.03
Elérhető: <https://www.local.gov.uk/topics/housing-and-planning/house-building-england>
- Lee, M.-D. (2007). A review of the theories of corporate social responsibility: Its evolutionary path and the road ahead. *International Journal of Management Reviews*, 10(1), 53-73.
- Lepoutre, J., & Heene, A. (2006). Investigating the impact of firm size on small business social responsibility: A critical review. *Journal of Business Ethics*, 67(3), 257-273.
- Lim, B., & Loosemore, M. (2017). How socially responsible is construction business in Australia and New Zealand? *Procedia Engineering*, 531-540.
- Lin, F., & Gallagher, M. (2020. 01 14). Closing the housing gap: how industry can help.
- Lindab. (2019). Annual Report and Sustainability Report. Hozzáférés dátuma: 2022.10.14
Elérhető: [https://www.lindabgroup.com/api/cision/GetReleasePdf?releaseId=01ADF1A6D867C4B5&name=Lindab%20International%20AB%20\(publ\):%20Lindab%27s%20Annual%20Report%20for%202019](https://www.lindabgroup.com/api/cision/GetReleasePdf?releaseId=01ADF1A6D867C4B5&name=Lindab%20International%20AB%20(publ):%20Lindab%27s%20Annual%20Report%20for%202019)
- Loosemore, M., & Phua, F. (2010). *Responsible Corporate Strategy in Construction and Engineering: Doing the Right Thing?* London: Routledge.
- Looser, S., & Wehrmeyer, W. (2014). Swiss stakeholder salience, concerns, and ethics. *Social Science Research Network*.
- Looser, S., Clark, P., & Wehrmeyer, W. (2017). To (Crafts) Man Up: How Swiss SMEs Cope with CSR in Harsh Times. In S. Idowu, S. Vertigans, & A. Schiopoiu Burlea, *Corporate Social Responsibility in Times of Crisis. CSR, Sustainability, Ethics & Governance* (old.: 3-34). Cham: Springer.
- Lu, W., Ye, M., Flanagan, R., & Ye, K. (2015). Corporate Social Responsibility Disclosures in International Construction Business: Trends and Prospects. *Journal of Construction Engineering and Management*, 142(1), 04015053-01 - 04015053-14.
- Lukovics, M. (2006). Az építőipar helyezete és az építési piac térbelisége. In I. Lengyel, & J. Rechnitzer, *Kihívások és válaszok: a magyar építőipari vállalkozások lehetőségei az Európai Unió csatlakozás utáni időszakban* (old.: 15-47). Győr: NOVADAT Kiadó.
- Magyar Építők. (2019). Mi hozhatja a fellendülést az építőiparban? Hozzáférés dátuma: 2022.10.05 Elérhető: <https://magyarepitok.hu/mi-hozhatja-fellendulest-az-epitoiparban>
- Mahmood, A., Naveed, R., Ahmad, N., Scholz, M., Khalique, M., & Adnan, M. (2021). Unleashing the Barriers to CSR Implementation in the SME Sector of a Developing Economy: A Thematic Analysis Approach. *Sustainability*, 13, 12710.

- Miller, R., & Lessard, D. (2001). *The Strategic Management of Large Engineering Projects: Shaping Institutions, Risks, and Governance*. The MIT Press.
- Morsing, M., & Perrini, F. (2009). CSR in SMEs: do SMEs matter for the CSR agenda? *Business Ethics: A European Review*, 18(1), 1-6.
- Murray, M., & Dainty, A. (2009). Corporate social responsibility: challenging the construction industry. In M. Murray, & A. Dainty, *Corporate social responsibility in the construction industry* (old.: 10). London: Taylor & Francis.
- Nasaruddin, F., Ramli, N., & Ravana, S. (2008). E-construction waste exchange in Malaysia: A preliminary study. *2008 International Symposium on Information Technology* (old.: 1-7). Kuala Lumpur: IEEE.
- Ness, K. (2010). The discourse of 'Respect for People' in UK construction. *Construction Management and Economics*, 481-493.
- OECD. (2013). *Working Party on SMEs and Entrepreneurship (WPSMEE) - GREEN ENTREPRENEURSHIP, ECO-INNOVATION AND SMEs CFE/SME(2011)9/FINAL*. OECD.
- Olanipekun, A., Oshodi, O., Darko, A., & Omotayo, T. (2020). The state of corporate social responsibility practice in the construction sector. *Smart and Sustainable Built Environment*, 9(2), 91-111.
- Ozorhon, B. (2013). Response of Construction Clients to Low-Carbon Building Regulations. *Journal of Construction Engineering and Management*, 139(12), 423-444.
- Óbuda Group. (2022). Rólunk - Társadalmi felelősségvállalás. Hozzáférés dátuma: 2022.10.15 Elérhető: <https://obudagroup.hu/rolunk/>
- PERI. (2022). PERI vállalati profil. Hozzáférés dátuma: 2022.10.15 Elérhető: <https://www.peri.hu/vallalat/profil.html>
- Pearce, D. (2003a). *The Social and Economic Value of Construction: The Construction Industry's Contribution to Sustainable Development*. London: nCRISP Management Support Unit.
- Pharos95. (2022). Társadalmi Felelősségvállalás. Hozzáférés dátuma: 2022.10.15 Elérhető: <https://pharos95.hu/kornyezetvedelem/>
- Porter, M., & Kramer, M. (2006). Strategy and Society: The Link between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review*, 84(12), 78-92.
- Project, H. (2022). Szponzoráció. Hozzáférés dátuma: 2022.10.14 Elérhető: <https://hungarianproject.hu/szponzoracio/>
- Pósfai, Z., Jelinek, C., & Czirfusz, M. (2018). *Éves jelentés a lakhatási szegénységről 2018*. Budapest: Habitat for Humanity Magyarország.
- RNE. (2021. 06). Társadalmi felelősségvállalás.
- Rodriguez-Gomez, S., Arco-Castro, M., Lopez-Perez, M., & Rodríguez-Ariza, L. (2020). Where Does CSR Come from and Where Does It Go? A Review of the State of the Art. *Administrative Sciences*, 3(60), 1-19.
- Roodman, D., & Lenssen, N. (1994). Our Buildings, Ourselves. *World Watch*, 7(6), 21-29.
- Röck, G. (2010). *Az egészség természetes előfeltételei és a vegetarianizmus*. (I. 9789638860347, Szerk.) Miskolc: Hermit Könyvkiadó Bt.

- S.I.K. (2022. 04 04). Társadalmi felelősségvállalás a Colasnál. Hozzáférés dátuma: 2022.10.15 Elérhető: https://www.innoteka.hu/cikk/tarsadalmi_felelossegvallalas_a_colasnal.2485.html
- Sahari, S. (2018). Corporate Social Reporting: Construction Industry in Malaysia. *Journal of Global business and Social Entrepreneurship*, 4(21), 139-150.
- Shen, L., & Tam, V. (2002). Implementation of environmental management in the Hong Kong construction industry. *International Journal of Project Management*, 20(7), 535-543.
- Skibińska, W., Sukiennik, K., & Szczepanik, T. (2015). "Unconscious" CSR as a Strategic Tool to Enhance the Enterprise's Competitiveness. *Management, Enterprise and Benchmarking in the 21st Century*, 101-110.
- Soken-Huberty, E. (2021). Top 20 Current Global Issues We Must Address.
- Southwell, C. (2004). Engaging SMEs in Community and Social Issues. In L. Spence, A. Habisch, & R. Schmidpeter, *Responsibility and Social Capital: The World of Small and Medium Sized Enterprises* (old.: 96-111). Hampshire: Palgrave MacMillan.
- Spence, L. (2007). CSR and small business in a European policy context: The five C's of CSR and small business research agenda. *Business and Society Review*, 112(4), 533-552.
- Statista. (2019). Total number of employed persons in the building construction industry in the European Union (28 countries) from 2008 to 2019. Megtekintve: 2022.04.20 Elérve: <https://www.statista.com/statistics/763219/total-employed-persons-in-building-construction-industry-eu/>
- Statista Research Department. (2021). Number of homes built in the U.S. 1900-2021. Hozzáférés dátuma: 2022.10.03 Elérhető: <https://www.statista.com/statistics/1041889/construction-year-homes-usa/>
- Swietelsky AG. (2021). *SUSTAINABILITY REPORT 2020/21*. Linz: Swietelsky AG.
- Sza-Bi Qualit. (2022). Sport - szabadidő szponzoráció. Hozzáférés dátuma: 2022.10.14 Elérhető: http://www.szabiqualit.hu/SPOR_SZABADIDo_SZPONZORaCIo.html
- Szabó, Á. (2021. 04 21). Több mint 20 magyar építőipari cég támogatja a horvát földrengés károsultjait. Hozzáférés dátuma: 2022.10.16 Elérhető: <https://magyarepitok.hu/iparagi-hirek/2021/04/tobb-mint-20-magyar-epitoipari-ceg-tamogatja-a-horvat-foldrenges-karosultjait>
- Szimetrik. (2022). Társadalmi felelősségvállalás. Hozzáférés dátuma: 2022.10.13 Elérhető: <https://szimetrik.hu/felelossegvallalas/>
- Szlávik, J. (2005). *Fenntartható környezet- és erőforrás-gazdálkodás*. KJK-KERSÖV.
- Sztranyák, J. (2020). *Bérlakás ügyek, avagy Jövőnk kötelezettségei, a jelen lehetőségei*. Budapest: BKIK.
- Teixeira, A., Ferreira, M., Correia, A., & Lima, V. (2018). Students' perceptions of corporate social responsibility: evidences from a Portuguese higher education institution. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 15, 232-252.
- Triman. (2022). Minőségpolitika. Hozzáférés dátuma: 2022.10.12 Elérhető: <https://triman.hu/tarsasagunk/>
- Triveno, L., & Nielson, O. (2021. 06 16). Can new technology solve the global housing crisis?
- Tóth, J. (2016. 05 03). Itthon is egyre több a felelős vállalat. Hozzáférés dátuma: 2022.10.14 Elérhető: <http://ecolounge.hu/nagyvilag/itthon-is-egyre-tobb-a-felelos-vallalat>

- UN. (2021). *#Housing2030 Effective policies for affordable housing in the UNECE region*. Geneva: United Nations publication issued by the United Nations Economic Commission for Europe.
- Uzhegova, M., Saarenketo, S., & Torkkeli, L. (2019). Corporate Social Responsibility in SMEs: Implications on Competitive Performance. *Management Revue*, 30(2-3), 232-267.
- Vinci Construction. (2021). Protecting our environment. Megtekintve: 2022.04.24 Elérve: <https://www.vinci-construction-projets.com/en/our-commitments/protect-our-environment/>
- Vinci Energies. (2021). "Corporate Social Responsibility is a fundamental component of our all-round performance!". Megtekintve: 2022.04.21 Elérve: <https://www.vinci-energies.nl/en/sustainability/#>
- Vinci Energies. (2022). Corporate Social Responsibility. Megtekintve: 2022.04.24 Elérve: <https://www.vinci-energies.nl/en/corporate-social-responsibility-fundamental-component-round-performance/>
- WHB. (2022). Jónak lenni jó. Megtekintve: 2022.04.21 Elérve: <https://www.whb.hu/hu/hirek/karitativ-tevekenyseg/jonak-lenni-jo>
- WHB. (2021). Újabb alapítványon keresztül támogatja a WEST HUNGÁRIA BAU Kft. a hátrányos helyzetű gyermekeket. Megtekintve: 2022.04.22 Elérve: <https://www.whb.hu/hu/hirek/karitativ-tevekenyseg/ujabb-alapitvanyon-keresztuel-tamogatja-a-west-hungaria-bau-kft-a-hatranyos-helyzetu-gyermekeket>
- Weinberg 93. (2021). *Weinbergről*. Forrás: Weinberg 93 Építő Kft.: <https://www.weinberg93.hu/weinbergrol/>
- Wilkinson, A. (1999). Employment Relations in SMEs. *Employee Relations*, 21(3), 206-217.
- Xella. (2022). Erőfeszítéseink egy fenntartható vállalat felépítésére. Hozzáférés dátuma: 2022.10.15 Elérhető: https://www.xella.hu/hu_HU/Fenntarthatosag
- Xia, B., Olanipekun, A., Chen, Q., Xie, L., & Liu, Y. (2018). Conceptualising the state of the art of corporate social responsibility (CSR) in the construction industry and its nexus to sustainable development. *Journal of Cleaner Production*, 195, 340-353.
- ZÁÉV. (2022). Társadalmi felelősségvállalás. Hozzáférés dátuma: 2022.10.16 Elérhető: <https://www.zaev.hu/hu/csr>
- Zhao, Z.-Y., Zhao, X.-J., Davidson, K., & Zuo, J. (2012). A corporate social responsibility indicator system for construction enterprises. *Journal of Cleaner Production*, 29, 277-289.
- Zou, P., & Couani, P. (2012). Managing risks in green building supply chain. *Architectural Engineering and Design Management*, 8(2), 143-158.

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: AZ EMPIRIKUS KUTATÁS KÉRDŐÍVE

Már

Tisztelt Válaszadó!

A nevem Vajda Péter István, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem harmadéves műszaki menedzser hallgatója vagyok. Jelen kérdőív kitöltésével a vállalatok társadalmi felelősségvállalás témájában írt szakdolgozatom elkészítésében nyújt segítséget.

A szakdolgozatom áttekinti a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának *kialakulását és fejlődését*, illetve az *építőipari vállalatok által* végzett társadalmi felelősségvállalási tevékenységeket vizsgálom. A kutatásom célja felmérni, hogy *mennyire ismert* a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának koncepciója a hazai kis- és középvállalatok körében, *milyen tevékenységeket végeznek* a koncepció részeként és *milyen tényezők nehezítik* a koncepció terjedését és alkalmazását, illetve a tevékenységek *hogyan járulhatnak hozzá* a környezetvédelemhez, a gazdasági növekedéshez és a társadalom jólétének növeléséhez. A kérdőív magyar és osztrák vállalatoknak (főként KKV-knak) egyaránt megküldésre kerül, hogy *összehasonlíthatóvá váljon* a magyar vállalatok *hozzáállása és előrehaladásának állapota* az osztrák vállalatok helyzetével.

A kérdőív kitöltése körülbelül 20-25 percet vesz igénybe.

Kérem, töltsse ki a kérdőívet **2022. október 16-ig**, abban az esetben is, ha csak részben tud a kérdésekre válaszolni. A válaszokat bizalmasan kezelem és csak szakdolgozatom megírásához használom fel.

Kérem, a kérdőív kitöltésével járuljon hozzá munkám elkészítéséhez!

Amennyiben kérdése merülne fel a kérdőív kitöltése közben, keressen a pvajda@edu.bme.hu e-mail címen.

Előre is köszönöm a segítségét!

Tisztelettel: Vajda Péter István

1. Mely területen végez tevékenységet a vállalat? (Több válasz megjelölése lehetséges)

• lakó épületek építése	• mns egyéb építmény építése
• nem lakóépületek építése	• egyéb:
• út, vasút építése	

2. Értékelje az építőipar fő problématerületeit relevanciájukat tekintve! (1 – nem releváns; 5 – nagyon releváns)

• a minőségi előírások betartásának elmulasztása	• ügyfél/megrendelő késlekedése, „időhúzása”
• a beosztás szerinti munkavégzés (working on a schedule)	• megbízható alvállalkozók hiánya
• lassú kommunikációból adódó problémák	• nem valóságos elvárások kivitelezéseket vagy kivitelezések határidejét illetően
• dokumentáció kezelése	• a biztonsági előírások elmulasztása
• pénzforgalmi problémák	• az anyagok emelkedő ára
• egymásra mutogatás problémája	• az együttműködések hiánya
• szakképzett munkaerő hiánya	• a változásrezisztencia
• helyszíni rongálás/lopás	• az ellátási lánc akadozása
• berendezések rendszertelen karbantartása	

3. Melyeket tartja az építőipar fenntarthatósági kihívásainak? (Több válasz megjelölése lehetséges)

• globális felmelegedés	• károsanyag kibocsátás
• biodiverzitás csökkenése	• vizek szennyezése

- erdőirtás
- egyéb:
- 4. Fogalmaz-e meg a vállalat víziót és magatartási kódexet?**
- igen, mindkettőt
- csak magatartási kódexet
- csak vállalati víziót
- egyiket sem

Vállalati vízió / Magatartási kódex / Vállalati vízió és magatartási kódex – Írja le röviden mit tartalmaz a vízió és a magatartási kódex

5. Rendelkezik-e a vállalat hivatalos fenntarthatósági programmal?

- igen
- nem

Fenntarthatósági program – Fejtse ki, hogyan definiálja a vállalat a fenntarthatóságot, miképp tekint rá!

6. Mely megújuló energiaforrásokat hasznosítja a vállalat működése során? (hasznosításra kerül – nem kerül hasznosításra)

- napelemek, napkollektorok
- vízi erőművek (helyzeti vagy mozgási energia hasznosítása)
- biodízel, bioetanol
- geotermikus energia
- biogáz
- szélenergia, szélmalom
- biomassza

Vállalatok társadalmi felelősségvállalása - A dolgozatom alapját képező CSR definíció azt az üzleti magatartást jelenti: „...amely során olyan juttatásokhoz és előnyökhöz juttatja a vállalat a dolgozóit, ill. a szűkebb és tágabb környezetét – a természeti környezetet is ideértve –, amelyekkel azok jólétét pozitív irányba befolyásolja.” Hozzáteve továbbá, hogy ez a jólét pozitív irányú eltolódása nem kizárólag pénzben fejezhető ki, nem csak az érintettek materiális támogatását jelenti. A vállalatok társadalmi felelősségvállalása angolul Corporate Social Responsibility, rövidítve és a továbbiakban CSR.

7. Mennyire ismeri a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának koncepcióját?

- Nem hallottam még róla a kérdőív kitöltéséig.
- Ismerem a koncepciót, de nem tudom, hogyan alkalmazhatná a vállalat.
- Hallottam már róla, azonban nem ismerem igazán.
- Ismerem a koncepciót és a vállalat alkalmaz társadalmi felelősségvállalási tevékenységeket.
- Ismerem és el is tudnám magyarázni valakinek, aki még sosem hallott róla.

8. Mit gondol, mi tesz egy vállalatot felelős vállalattá? (Több válasz megjelölése lehetséges)

- betartja a törvényi előírásokat
- munkahelyi egészségügyi és biztonsági programot készít és betartat
- jó minőségű terméket kínál
- értékrendben azonos beszállítókat alkalmaz
- környezetbarát
- adományoz
- bekapcsolódik közösségi kampányokba
- tanúsítványokat, öko címkéket alkalmaz
- megfelelően bánik az alkalmazottaival
- fogyatékkal élőket foglalkoztat
- etikai kódexet alkalmaz

9. Véleménye szerint a CSR... (Több válasz megjelölése lehetséges)

- PR fogás
- környezetvédelem
- ügymarketing
- közösségi szerepvállalás

10. Véleménye szerint miért fontos, hogy egy vállalat CSR tevékenységeket valósítson meg? (Több válasz megjelölése lehetséges)

- a vállalati imázs javítása miatt
- az alkalmazottak bevonása miatt
- a bevételek növelése miatt

- a társadalom és a környezet fejlesztése miatt
- a tudatos fogyasztói szemlélet terjesztése miatt
- a fogyasztók figyelmének felkeltése miatt
- költségmegtakarítás miatt

- versenyelőnyhöz jutás miatt
- a fogyasztói elköteleződés növelése miatt
- az alkalmazottak előnyökhöz való juttatása miatt
- nem fontos

11. A saját vállalatot aktívan... (1 – egyáltalán nem; 5 – teljes mértékben igen)

- jótékony célra adományoz
- közreműködik a társadalmi jólét növelését célzó kampányokban és projektekben
- támogatja a helyi közösségeket
- együttműködik a helyi vállalatokkal, intézményekkel
- szervez munkaerő-toborzási programokat
- alkalmazotti-önkéntes programokkal rendelkezik
- képzési programokat biztosít

- társadalmilag felelős vállalatokkal dolgozik együtt
- segíti a felelős vásárlói szemlélet kialakítását
- környezetvédelmet támogató programokban vesz részt vagy indít
- vizsgálja, hogyan csökkentheti karbonlábnyomát
- nem vesz részt semmilyen társadalmilag felelős kezdeményezésben

12. Alkalmazásra kerül-e a CSR koncepció a vállalat működésében?

- Igen, a vállalat számos területén alkalmazásra kerül a CSR koncepció.
- Igen, a vállalat néhány területén alkalmazásra kerül a CSR koncepció.

- Nem, a vállalat még nem alkalmazza a CSR koncepciót, de nyitott a CSR felé.
- Nem, a vállalat nem alkalmazza a CSR koncepciót és nem is tervezi.

13. Az alábbiak közül mely területen tartalmaz vállalásokat a vállalat CSR kezdeményezése? (Tartalmaz – Tervben van – Nem tartalmaz)

- egészségügy
- környezetvédelem
- mezőgazdaság
- pénzügy
- rehabilitáció és átépítés
- nyomornegyed feljavítás
- katasztrófavédelem
- megélhetési támogatás
- jótékonyági rendezvények
- oktatás
- továbbképzések, tanácsadások
- korrupció ellenes intézkedések
- segítségnyújtás vis maior esetén
- ügyfelek és szolgáltatók felelősségteljes magatartásának ösztönzése

- helyi munkavállalók előnyben részesítése
- szakmai fejlődést támogató képzések támogatása
- fogyatékkal élők integrálása a vállalati munkaerőbe
- esélyegyenlőség és egyenlő bérezés nemtől függetlenül
- helyi közösségek bevonása a döntésekbe, konzultációk
- tisztességes kereskedelem
- energiahatékonysági fejlesztések
- környezeti fenntarthatóságot támogató hiteles tanúsítványok bevezetése

14. Ki felelős a CSR vezetéséért és felügyeletéért a vállalatnál? (Több válasz megjelölése lehetséges)

- CSR igazgató/menedzser

- nincs rögzítve, évente változik

- adminisztráció
- HR osztály
- egyéb:

15. Mennyire fontosak az alábbiak a CSR stratégia alkalmazásának szempontjából? (1 – nem fontos; 5 – nagyon fontos)

- tiszta filantrópia (etikai motiváció)
- a vállalati márka imázsának reklámozása
- fogyasztóvédelmi hivatal és média nyomása
- kormányzati ösztönzők
- alkalmazottak teljesítményének növekedése
- megtakarítás
- profitnövelés
- ügyfelek elégedettsége

16. Hogyan kerülnek megvalósításra a vállalat CSR-kezdeményezései? (Több válasz megjelölése lehetséges)

- a vállalat saját CSR projektmenedzsmentjén keresztül
- közvetlenül a közösség anyagi támogatásával
- jótékonyági rendezvények szervezésével minden évben
- kormányzati támogatással
- közösség alapú szervezetek anyagi támogatásával
- önkéntes szervezeteken keresztül
- egyéb

17. Mely célcsoportokat fedi le a vállalat CSR-kezdeményezése? (Több válasz megjelölése lehetséges)

- a vállalat telephelyének közelében élő emberek
- civil szervezetekkel együttműködve kerülnek kiválasztásra
- a terület vagy közösség véletlenszerű módon kerül kiválasztásra
- átlagtól alacsonyabb életszínvonalú csoportok
- egyéb

18. Mely CSR iránymutatást, irányelvet vagy szabványt adaptálta a vállalat? (Több válasz megjelölése lehetséges)

- OECD irányelvek
- ISO 26 000 szabvány
- UN Global Compact
- Universal Declaration on Human Rights
- UN Guiding Principles on Business and Human Rights
- Instruments of the ILO
- ILO MNE Declaration
- Global Reporting Initiative
- Envision rating System

19. Publikál-e a vállalat CSR vagy fenntarthatósági jelentést?

- nem
- igen, önálló keretek között
- igen, megfelelően valamely globálisan elismert standardnak

Fenntarthatósági jelentés – Amennyiben a vállalat weboldalán elérhető, kérem másolja be az URL-t a válaszmezőbe

20. Rendelkezik a vállalat hivatalos üzleti etikára vonatkozó szabállyal?

- igen
- nem

21. A következő területek közül melyekre vonatkozik a vállalat üzleti etikai szabályzata? (Több válasz megjelölése lehetséges)

- korrupció, zsarolás és vesztegetés
- magánélet
- pénzügyi felelősség (nyilvántartások)
- információk közzététele
- tisztességes verseny és trösztellenesség
- összeférhetetlenség
- hamisított alkatrészek / eszközök
- szellemi tulajdon

- exportellenőrzés és gazdasági szankciók
 - a személyazonosság védelme és a megtorlás tilalma
- 22. Rendelkezik-e a vállalat hivatalos környezetvédelmi politikával, amely magába foglalja a jogszabályi megfelelés, a folyamatos mérés és a környezeti teljesítmény folyamatos javítása iránti elkötelezettséget?**
- igen
 - nem
- 23. A következő területek, kapcsolódó folyamatok vagy munkaeljárások melyikére vonatkozik a vállalat környezeti politikája? (Több válasz megjelölése lehetséges)**
- energiafogyasztás és üvegházhatású gázkibocsátás
 - felelős vegyi anyag használat
 - vízminőség és fogyasztás
 - egyéb szennyezés (hang, rezgés, stb.)
 - levegőminőség
 - biológiai sokféleségek, ökoszisztémák védelme
 - természeti erőforrások kezelése és hulladékcsökkentés
 - egyéb
- 24. Vannak-e a vállalkozásnak megfelelő éves célkitűzései és tevékenységei a környezetvédelmi politika által lefedett területeken?**
- igen
 - nem
- 25. Mely tanúsított környezetirányítási rendszer működik a vállalatban? (Több válasz megjelölése lehetséges)**
- nem működik környezetirányítási rendszer a vállalatban
 - PAS 2060 – szénsemlegesség
 - ISO 14 001
 - BS/EN/ISO 14 006 és 14 004 környezetirányítási rendszerek
 - EMAS
 - BS8555 tanúsítvány
 - ISO 14 064 – ÜHG
 - PAS2050 – szénlábnyom
- 26. Rendelkezik-e a vállalat tanúsított energiagazdálkodási rendszerrel?**
- Igen, ISO 50 001 rendszerrel.
 - nem
 - Nem, de végeztek energiahatékonysági auditokat a vállalatnál

Vállalatok társadalmi felelősségvállalása – környezet – célkitűzések – Kérem írjon példát a vállalat környezetvédelmi célkitűzései közül.

27. Vannak-e a vállalatnak CSR/fenntarthatósági követelményei a beszállítókat illetően?

- igen
- nem

28. Mely területeket fedik le a követelmények a beszállítókat illetően? (Több válasz megjelölése lehetséges)

- gyermekmunka és fiatal munkavállalók
- információk közzététele
- bérek és juttatások
- tisztességes verseny és trösztellenesség
- munkaórák
- összeférhetetlenség
- kényszer- vagy kötelező munkavégzés és embercsempészet
- hamisított alkatrészek/eszközök
- egyesülési szabadság és kollektív tárgyalás
- szellemi tulajdon
- egészség és biztonság
- exportellenőrzés és gazdasági szankciók
- zaklatás
- a személyazonosság védelme és a megtorlás tilalma
- megkülönböztetés-mentesség
- energiafogyasztás és üvegházhatású gázok kibocsátása
- magánélet biztonsága
- víz minősége és fogyasztása
- pénzügyi felelősség

- levegőminőség
 - természeti erőforrások és hulladékcsökkentés
 - felelős vegyszer és vegyi anyag használat
- 29. Milyen folyamatokkal biztosítja a vállalat, hogy a beszállítók a CSR/fenntarthatósági követelményeket hatékonyan végrehajtsák? (Több válasz megjelölése lehetséges)**
- önértékelő műveletek
 - vállalati auditok
 - harmadik fél által végzett auditok, tanúsított ellenőrző szervezetek
 - szállítói értekezletek
 - egyéb
- 30. Rendelkezik-e a vállalat szabállyal a felelős alapanyag-beszerzést illetően?**
- igen
 - nem
- 31. A vállalat környezetet támogató CSR tevékenységei között megvalósulnak-e... (Igen – Tervben van – Nem)**
- biodiverzitás-gazdálkodási programok
 - szennyezőanyag kibocsátás monitoring
 - veszélyes anyagok kibocsátásának csökkentése
 - hulladékminimalizálási és újrahasznosítási kezdeményezések
 - zöldenergia-felhasználási és energiahatékonysági kezdeményezések
 - tisztább termelés előmozdítása
 - környezetvédelmi programokban való részvétel
 - életminőséget és jólétet javító tervezések, kivitelezések
 - erőforrás-használat optimalizálása
 - fosszilis energiahordozók használatának csökkentése
 - alapanyagok minősítése
 - talajvédelem
 - természeti katasztrófák mérséklését célzó tevékenységek
 - bioszféra elemeket támogató tevékenységek
- 32. A vállalat gazdasági aspektusban végzett CSR tevékenységei között megvalósulnak-e ... (Igen – Tervben van – Nem)**
- társadalmilag felelős vállalatokba való befektetés
 - korrupció megelőzése, szabályzatok végrehajtása és betartatása
 - beszállítói szabályzatok végrehajtása
 - környezetirányítási rendszerek alkalmazása
 - rendszeres haladás és célkitűzések értékelése
 - működési hatékonyságnövelés
 - kutatási és fejlesztési programok támogatása
 - korszerűsítések, új szolgáltatások és programok fejlesztése
- 33. A vállalat társadalmi aspektusban végzett CSR tevékenységei között megvalósulnak-e... (Igen – Tervben van – Nem)**
- munkaerő-toborzási programok
 - jótékonyági szervezetek létrehozása
 - önkéntesség
 - eljárások az emberi jogok megsértésének megelőzésére az ellátási láncban
 - önkéntes munkalehetőségek vállalásának biztosítása
 - helyi közösségek támogatása
 - együttműködés a helyi vállalatokkal
 - helyi iskolák támogatása
 - felelős vásárlói szemlélet kialakításában segítség
 - emberi jogok betartása és tisztességes kereskedelem előmozdítása
 - díjak, elismerések létrehozása
 - ökocímkék létrehozása

- egész életen át tartó tanulási, képzési programok
- karriermenedzsment

- gyakornoki és szakmai gyakorlati programok

34. Kérem fejezze ki véleményét az állításokkal kapcsolatban. (1 – egyáltalán nem értek egyet; 5 – teljes mértékben egyetértek)

- Az építőipari vállalatok nem vállalnak megfelelő felelősséget tevékenységükért.
- Egy KKV nem rendelkezik elegendő finanszírozási forrással CSR eszközök alkalmazásához.
- A KKV-k nincsenek abban a helyzetben, hogy fennmaradásuk elé helyezhessék a felelősségvállalást.
- A vállalat partnerei nem várják el a CSR alkalmazását.
- A KKV-k számára fontos, hogy a megvalósított tevékenységeik az eredménykimutatásokban is megjelenjenek.
- A KKV-k számára a társadalmi felelősségvállalás nehezebben elérhető.

- Elengedhetetlen, hogy a KKV-k is felelősséget vállaljanak.
- A KKV-k felelősségvállalási hatékonyságát hátráltathatja, hogy a vállalat irányítás és tulajdon egy személyre vagy csoportra hárul.
- A KKV-k számára „láthatatlan” a CSR koncepció alkalmazásából fakadó előny.
- A piac nem ismeri el a CSR alkalmazását.
- A CSR koncepció alkalmazása a menedzsment elkötelezettségét kívánja meg.
- A CSR koncepció alkalmazásához szükséges a munkavállalók érdeklődése is.
- A CSR kapcsán sok képmutató vállalatról hallhatunk.

35. Vállalatával kapcsolatosan kérem fejezze ki véleményét az állításokról. (1 – egyáltalán nem értek egyet; 5 – teljes mértékben egyetértek)

- A vállalat szívesebben foglalkozik a működési területhez közeli, telephely környezetében adódó problémákkal.
- A vállalat CSR tevékenységei jórészt követik a nagyvállalatok által megvalósítottakat.
- Az építőipari problémák (munkaerőhiány, munkahelyi balesetek) hátráltatják a CSR koncepció alkalmazásnak elterjedését.
- A vállalat olyan tevékenységeket is végez, melyek segítenek felszámolni a társadalmat károsító felelőtlen gyakorlatokat.
- Fontos a vállalat számára, hogy az alkalmazott CSR tevékenységek hatásai megjelenjenek a pénzügyi kimutatásokban.
- Az építési tevékenységekhez kapcsolódó általában negatív

- környezeti kép átalakításában a CSR hatékony lehet.
- A CSR koncepcióban a környezeti aspektus jelentősen fontosabb, mint a gazdasági vagy társadalmi aspektus.
- A CSR tevékenységeket végző vállalatokat díjakkal szükséges elismerni.
- A COVID-19 veszélybe sodorta a vállalat működését.
- A COVID-19 következtében fejlesztésekről mondott le a vállalat.
- A növekvő rezsiárak erőteljes hatást gyakorolnak a vállalat működésére.
- A növekvő rezsiárak miatt a vállalat korszerűsítést (pl. a megújuló energia hasznosítása) tervez megvalósítani.
- A globális felmelegedés hatásai már érzékelhetőek a vállalat számára.
- Az ellátási lánc problémái hatással vannak a vállalat működésére.

Vállalat neve és kitöltő személy(ek)/kapcsolattartó neve

Vállalat alapításának éve

Kitöltő vállalatnál betöltött pozíciója

- vállalatvezető
- környezetvédelmi vezető
- egyéb

A vállalat működésének színtere

- telephely településén
- helyi szinten (működési terület közelében, megyében)
- regionális szinten
- országos szinten
- globális szinten

Vállalat telephelye

Foglalkoztatottak száma (2022)

Évente lebonyolított projektek száma

Mely csoportba tartozik a vállalat?

- túlélésért küzd
- átmenetileg veszteséges
- profitábilis
- magas profitabilitású

Szeretné megkapni a felmérés eredményét

- igen
- nem

2. MELLÉKLET: A MEGKÉRDEZÉSBEN

RÉSZTVEVŐK LISTÁJA

A megkérdezésben résztvevő mikro méretű vállalatok listája

1. MARUSA Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
2. EGP ÉPÍTŐ Építőipari Szolgáltató Kft.
3. ADRIA Építő és Szervező Kft.
4. GARÉPSZER 93 Garázsipari Építő és Szerelő Kft.
5. AQUAPOL-3000 Ipari és Kereskedelmi Kft.
6. Alpakka A-tól Z-ig Építő, Beruházó és Szolgáltató Kft.
7. Seidl és Társa Kereskedelmi és Tanácsadó Kft.

8. ARCHI-BALD Mérnöki Iroda Bt.
9. "THEGE-BAU" Kereskedelmi, Vagyongazdálkodó és Szolgáltató Kft.
10. METOPE 2000 Tervező, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
11. RIZALIT Építőipari és Szolgáltató Kft.
12. ÉPUNIÓ KANIZSA Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
13. Csiszár Építési Vállalkozás Kft.
14. ZAKAR Építőipari és Kereskedelmi Kft.
15. "NAZOKI" Építőipari Tervező és Szolgáltató Kft.
16. LR BÁDOG Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
17. Kunics-Terv Tervező és Szolgáltató Kft.
18. Amrein Kft
19. BUILDTON Kft.

20. ZOMBOR és Társai Építőipari és Kereskedelmi Kft.
21. "NYÍR-SL" Építőipari Kft.
22. Széles Mélyépítő Építőipari Kft.
23. SiKomplex Kft.
24. Musa és Musa Építőipari és Szolgáltató Bt.
25. Füred Építőipari Kivitelező és Szolgáltató Kft.
26. Schmidt Építőipari Kft
27. KUBIK Építész Kft.
28. Marotin Airless Kft
29. Varga Építőipari Bt.
30. Horváth Ferenc Építőipari Vállalkozás
31. VALD-ING Építőipari Kft.
32. "OTTHONSZÉPÍTŐ" ÉPÍTŐIPARI, KERESKEDELMI, KIVITELEZŐ, SZAKTANÁCSADÓ ÉS SZOLGÁLTATÓ Kft.
33. GyB-Bau Kft.
34. BUR-BAU Építőipari Kft.
35. PITKÓ és TÁRSA Építőipari és Szolgáltató Bt.
36. Kárpáti Aszfalt Útépitő Kft.
37. "KELET-BER" Építőipari Fővállalkozási Kft.
38. CPDC Engineering Kft.
39. BAU-VITA Építőipari-fővállalkozó és Ingatlanforgalmazó Kft.
40. BaucO/Ál Kft

A megkérdezésben résztvevő kis méretű vállalatok listája

1. FŐVÁROSI ÉPÍTŐ Zrt.
2. ARCHINVEST 97. ÉPÍTŐIPARI, SZOLGÁLTATÓ, TANÁCSADÓ ÉS KERESKEDELMI Kft.
3. NÉMETH Térburkoló, Útépitő és Építőipari Kft.
4. FINTA és Társai Építész Stúdió Kft.
5. VS LIGET Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
6. "DEZAMICS" Építőipari és Kereskedelmi Kft.
7. SCHATZ-HÁZ Építőipari Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
8. DÁVIDBAU Építő és Faipari Kft.
9. TriGranit Fejlesztési Kft.
10. CZAKÓ és TÁRSAI Épületgépészeti Kivitelező és Szolgáltató Kft.
11. SILVER-VEND Kereskedelmi és Vendéglátóipari Kft.
12. REC-PLUS Mélyépítő és Hulladékhasznosító Kft.
13. BIT-ÉP Építőipari és Kereskedelmi Kft.
14. FÖLDESI Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
15. MIN-TECH Építőipari, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
16. "Czinege-Huba" Építőipari tervező, kivitelező és Szolgáltató Kft.
17. "GENERÁLÉP- 3 " Fa- Fém és Építőipari Kft.
18. Movie City Korlátolt Felelősségű Társaság

19. ALPOK Építőcentrum Építőipari és Kft.
20. Krausz és fiai Kft.
21. NAGY TŰZÉP Kft.
22. HA-VI-ÉP. Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
23. Nyírségi Építőipari Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
24. REX-BAU Építőipari Tervező, Kivitelező és Bonyolító Kft.
25. Perfect Construct Építőipari Kft.
26. NOVIENT Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
27. KELET-ÚT Építőipari, Beruházó és Szállítmányozó Kft.
28. BARNA BAU Építőipari Kft.
29. KALEVALA Kft.
30. LAKI-SZIG Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
31. RENOVATO BAU Építőipari és Kereskedelmi Kft.
32. Kökény és Társa Építőipari és Szolgáltató Kft.
33. Mozaik Építőipari Kereskedelmi Szolgáltató Kft.
34. ÉKISZ Építőipari Kft.
35. PLÁR Építőipari Kft.
36. CSAPODY Építőipari Kft.
37. TISZA Építőipari Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
38. SOKON Építőipari és Kereskedelmi Kft.
39. SZA-BI-QUALIT Építőipari és Ingatlanforgalmazó K Kft.
40. BELOTTI Ipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
41. HR-BAU Építőipari és Szolgáltató Kft.
42. LE-KO Építőipari Kft.
43. TERC-CO. Építőipari Kft.
44. FISCHER-BAU Építőipari K Kft.
45. BOBICO Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
46. ÓVÁR Építőipari Kft.
47. BAU Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
48. Pest-Bau Kereskedelmi Ipari és Szolgáltató Kft.
49. HSBC-Bau Korlátolt Felelősségű Társaság
50. Imottherm Építőipari és Épületgépészeti Kft.
51. Pesti Építő Zrt.
52. TURA-Terv Mérnökiroda Kft.
53. "ART VITAL" Tervező, Építő és Kereskedelmi Kft.
54. HUNGARIAN PROJECT Kereskedelmi és Építőipari Szolgáltató Kft.
55. Bamax Work Építőipari Kft.
56. AMBRUS Acélszerkezet Gyártó és Építő Kft.
57. SZABADOS Építőipari és Szolgáltató Kft.
58. G-PLAN ÉPÍTŐ Ipari és Kereskedelmi Kft.
59. Pesti Építő Zrt.

60. GLOBÁL 21 Építőipari és Szolgáltató Kft.
61. Gedi Szerkezetépítő Kft.
62. MAGISZTER-S Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
63. PROVIX HÍD Építőipari és Szolgáltató Kft.
64. KÖHÁZ Építőipari és Beruházási Zrt.
65. FK System Építő Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
66. SZIMETRIK Építőipari Kft.
67. DRY-TEAM Építőipari, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
68. Archibona Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
69. TEGA-BAU Építőipari Kft.
70. HVAC Építőipari Kivitelező Kft.
71. Perfect Construct Építőipari Kft.
72. REVCOLOR Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
73. PRÍM ÉPÍTŐ Építőipari Kft.
74. BÖJTÖS-BAU Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
75. ACO Kereskedelmi Kft.
76. Swedsteel-Metecno Építőipari és Kereskedelmi Kft.
77. TRIMAN Építőipari Kft.
78. NAPÉP Építő Kft.
79. Károlyház Kft.
80. SZIN-KER ÉPÍTŐ Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
81. "PALLÉR" Építő és Vállalkozó Kft.
82. Éberhardt Ház Építőanyag Értékesítő és Teherfuvarozó Kft.
83. QDAM Építőipari és Kereskedelmi Kft.
84. DOMINÓ Építőipari Kft.
85. KÉPES ÉS TÁRSA Építőipari Kft.
86. MOBIL.COM-BAU Építőipari Kft.
87. SZIB-ÉP Építőipari Kft.
88. FRENYÓ ÉS TÁRSAI Építőipari Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
89. Kozmotech Építőipari Kft.
90. TIA 2002 Építőipari Tervező, Kivitelező és Kereskedelmi Kft.
91. "FER-3331" Építőipari és Kereskedelmi Kft.
92. BÁTÉPKER Építőipari és Kereskedelmi Kft.
93. F4 BAU Építőipari és Szolgáltató Kft.
94. MARANELLO-2001 Építőipari és Szállítmányozási Kft.
95. TÁVTÉK Távközléstechnikai tervező,- építő,- és kereskedelmi Kft.
96. HÉB Hungária Építő és Befektetési Kft.
97. GÓTIKA Balatonfüred és Környéke Építőipari Kft.
98. Hello Ház Építőipari Generál Kivitelező Kft.
99. B-SYSTEM Könnyűszerkezet-építő és Kereskedő Kft.
100. Royal Nexus Építő Kft.
101. Leveller Építőipari Kft.

102. DINETT Építőipari és
Kereskedelmi Kft.

103. Wrecker Kft.

104. Színvonal-Bau Építőipari,
Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.

**A megkérdezésben résztvevő
közepes méretű vállalatok listája**

1. COLAS-HUNGÁRIA Építőipari
Zrt.

2. Bagó és Társa Építőipari Tervező,
Kivitelező és Szolgáltató Kft.

3. INTEGRÁL Építő Zrt.

4. MÉLYÉPÍTŐ LABOR Műszaki,
Szolgáltató Kft.

5. Lindab Építőipari Kft.

6. ALISCA BAU Építőipari Zrt.

7. PowerQuattro Egyesült
Teljesítményelektronikai Zrt.

8. GOMÉP Ipari és Kereskedelmi Kft.

9. EURO GENERÁL Építő és
Szolgáltató Zrt.

10. HE-DO Építő Zrt.

11. Hídépítő - Soletanche Bachy
Mélyalapozó Kft.

12. Knauf Építőipari Kft.

13. ÓBUDA-ÚJLAK Immobilien Kft.

14. DÉLÚT Építő és Bányászati Kft.

15. FÖBER Nemzetközi
Ingatlanfejlesztő és Mérnöki Zrt.

16. Horváth Építőmester Építőipari Zrt.

17. PERI Zsalukölcsönző, Értékesítő és
Technológiai Szolgáltató Kft.

18. ZEMPLÉNKŐ Kelet-
magyarországi Építőipari

Fővállalkozó és Bányászati Kft.

19. PENTA Általános Építőipari Kft.

20. AQUA-GENERAL
Szennyvíztechnológia-építő,
Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.

21. Xella Magyarország
Építőanyagipari Kft.

22. EB HUNGARY INVEST
Ingatlanfejlesztő és Építőipari Kft.

23. KÖTIVIÉP" B Közép-Tisza Vidéki
Vízépítő és Telekommunikációs
Kft.

24. DÖMPER Kft.

25. ÉPSZER Építő-és Szerelőipari Zrt.

26. PEKA BAU 2000 Építőipari,
Ingatlanforgalmazó, Kereskedelmi
és Szolgáltató Kft.

27. ORSZAK-BORSOD Szakipari és
Építőipari Kivitelező Kft.

28. KV Építőipari Kereskedelmi és
Szolgáltató Kft.

29. MESTER-ÉPÍTŐ Fővállalkozó és
Kivitelező Kft.

30. Equiscorp Építőipari Kft.

31. TÉRVÁZ Építőipari Kft.

32. Dairy-Ép Építőipari, Kereskedelmi
és Szolgáltató Kft.

33. "PHAROS "95"
SPORTPÁLYAÉPÍTŐ Kft.

34. INTER-ALP Építőipari és
Szolgáltató Kft.

35. Előregyártó-Szerelő és Építőipari Fővállalkozó Kft.
36. ÚTKORONA Építő és Szolgáltató Kft.
37. CENTERVILL Építőipari Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
38. VASI ÁRCSI Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
39. PSN Építőipari Kft.
40. LAVINAMIX Építő Kft.
41. BMP Építőipari Zrt.
42. AQUAPROFIT Tervező és Építő Zrt.
43. SHS-ÉPÍTŐ Tervező és Kivitelező Kft.
44. Újlaki Építő Korlátolt Felelősségű Társaság
45. Tiszaújváros Transz Építőipari és Szállítmányozó Kft.
46. betonEPAG Építőanyag-gyártó Kft.
47. HETTYEI-ÉPTECH Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
48. SPECIÁLTERV Építőmérnöki Kft.
49. SZILVÁSI Építő, Beruházó, Kereskedő és Szolgáltató Kft.
50. BETON-STAR Univerzális Betonszerkezet Gyártó és Kivitelező Kft.
51. FEHÉREP Építőipari és Kereskedelmi Fővállalkozó Kft.
52. "MAGASÉPÍTŐ"99" Építőipari, Generálkivitelező és Szolgáltató Kft.
53. DAT-Építők Építőipari Kft.
54. "SZ-L" BAU Építőipari és Kereskedelmi Kft.
55. VASI OPUS Építőipari Kft.
56. GALÉRIA INVEST Építőipari és Kereskedelmi Kft.
57. SCHÖCK Hungária Építőipari és Kereskedelmi Kft.
58. HEXASTEEL Építő és Szerelő Kft.
59. Nyírépszer Hungária Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
60. ÉPTAK "95 Építőipari Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
61. HAJDU-ALU Építőipari és Fémszerkezetgyártó Zrt.
62. Zengő Alföld Építőanyag Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
63. HSP Hídépítő Speciál Építőipari Kft.
64. D-PROFIL Építő, Kereskedő és Szolgáltató Kft.
65. GEDI Építő Kft.
66. "KE-VÍZ 21" Építőipari Zrt.
67. NYÍR-KOMPLETT Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
68. FORT-BAU Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.
69. BAUSZER Építő, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
70. Orha Művek Építőipari, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
71. BOLAX Építőipari és Kereskedelmi Kft.
72. "TAM-BAU" Építőipari, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.

73. NÁDÉP Építőipari és
Kereskedelmi, Szolgáltató Kft.
74. Belvárosi Építő és Szolgáltató Kft.
75. Wolf System Építőipari Kft.
76. ISO-SZER Építőipari,
Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
77. SZÉPÍTÉSZ EGER Építőipari és
Kereskedelmi Kft.
78. FUGRO Consult Építőmérnöki és
Szakértői Kft.
79. "HÁSZ" Építőipari Kivitelező és
Tervező Kft.

**A megkérdezésben résztvevő nagy
méretű vállalatok listája**

1. KÉSZ Építő és Szerelő Zrt.
2. Market Építő Zrt.
3. "SOLTÚT" Útépítő, Fenntartó és
Kereskedelmi Kft.
4. MAPEI Kereskedelmi Kft.

A vizsgált osztrák vállalatok listája

1. Pro-Bau e.U.
2. EZ-Bau & Bauträger GmbH & Co
KG
3. Residence Bau GmbH
4. HO-Bau GmbH
5. GTB Bau GmbH
6. Baya Bau & Fenster GmbH
7. SPS Bau GmbH
8. AURA BAU GmbH
9. MN Bau GmbH
10. Lisi-Bau GmbH
11. Residential-Bau GmbH
12. SARA BAU GmbH

5. Leier Hungaria Építőanyaggyártó
Kft.
6. BAYER CONSTRUCT Építőipari
és Szolgáltató Zrt.
7. EuroAszfalt Építő és Szolgáltató
Kft.
8. Épkar Zrt.
9. A-Híd Építő Zrt.
10. Hódmezővásárhelyi Útépítő Kft.
11. SZABADICS Építőipari Zrt.
12. FEJÉR-B.Á.L. Építő és Szolgáltató
Zrt.
13. AKTUÁL BAU Építőipari és
Kereskedelmi Kft.
14. ZEMPLÉN CHRIS-TOM
Szolgáltató Kft.
15. ZÁÉV Építőipari Zrt.
16. Magyar Építő Zrt.
13. Basha Bau Generalunternehmer
GmbH
14. Szabo Josef GesmbH
15. LAR-BAU GmbH
16. BS BAU GmbH
17. Hongar Bau GmbH
18. EW-BAU GmbH
19. Heinrich Bau GmbH
20. Herzog Bau GmbH
21. Hoamat Bau Ges.m.b.H.
22. Bau.Werk Projektentwicklung &
Bauträger GmbH
23. Hollaus Bau GmbH
24. Bagi-Bau Vermittlung

25. Ingenieure Maurer Wallnöfer
GmbH & Co KG	53. HW Planung Inh.
26. Bevab Bau GmbH	54. Holzhaider Bau GmbH
27. Fair-Bau GmbH	55. Hirtenlehner Bau GmbH
28. Ing. Hans Lang GmbH	56. Gabl Bau GmbH
29. Alpenbau Tirol GmbH	57. Edel-Bau GesmbH
30. Pichler Bau GmbH	58. EVCI-Bau GmbH
31. Baumir – Haus Ges.m.b.H.	59. SeE-Bau GmbH
32. BAT Bau, Abbruch und
Teilsanierung GmbH	60. Blindeneder-Mitterbacher GmbH
33. Wohnbau Brunner –
Projektentwicklung GmbH	61. Bernhard Gritsch Holzbaumeister &
Baumanagement
34. GA Bau GmbH	62. Aksa GmbH
35. FS Bau e.U.	63. 2G Bau GmbH
36. ZÖFA Baubüro GmbH	64. GAD Bau-GmbH
37. ZG Bau GmbH	65. Exakt am Bau GmbH & Co KG
38. Wunschhaus Architektur &
Baukunst	66. Euromont GmbH
39. Bauunternehmen Leigl Helmut	67. Wohlschlager Redl
40. Fracasso-Vi GmbH	68. Tokalic Bau GmbH
41. Baumgartner Gesellschaft m.b.H	69. Vision Plan GmbH
42. Bad Zeller Bauunternehmen
Gesellschaft m.b.H.	70. Tutic Bau GmbH
43. LN2 Baumanagement GmbH	71. Turm Bau Immobilien AY GmbH
44. HP-Bau Polsterer GmbH	72. TREX GmbH
45. Has Bau GmbH	73. WK-ISOSTAHL GmbH
46. PM1 Projektmanagement, Planen
und Bauen GmbH	74. Weichel Bau GmbH
47. Böhm-Bau GmbH	75. Weber Generalbauunternehmen
GmbH
48. Ekohaus GmbH	76. Tower Ilic Bau GmbH
49. HS-Bau Josef Hauser GmbH	77. topHouse GmbH
50. ABAG Bau GmbH	78. RS & Partner Bau GmbH
51. Fadil-Bau GmbH	79. smartIMMO Beauftragter und
Projektentwicklungs GmbH
52. Industriebauzone GmbH	80. RHZ Bau GmbH
	81. Beutechnik Green BmGH
	82. Bauag GmbH
	83. SAW Bau GmbH

84. Bast – Schosser Thomas	113. HSBAU Ges.m.b.H.
85. Symb Bauplanung GmbH	114. Projektmanagement Holzger
GmbH
86. Sema Bau GmbH	115. Weingerl & Co Bau GmbH
87. Schoißwohl Baugesellschaft mbH	116. Haslinger CBLOCK GmbH
88. S&P Bauservice e.U.	117. Greil Bau GmbH
89. RHA Immo GmbH	118. Fellner Bau GmbH
90. RENOVIT Engineering GmbH	119. Fatestone GmbH
91. Rego Bau Ganglbauer GmbH	120. Fachbau Sanel Poturovic
e.U.
92. Rauscher Bau GmbH	121. Stockler Bau GmbH
93. Punktvier Baumanagement GmbH	122. Bautechniker Projektierung
GmbH
94. Projektmanagement GLANZER
Bauunternehmen GmbH	123. Burgmann R-Baugesmbh
95. Andrea Poglonik Dachdeckerei -
Spenglerei	124. TK Sicherheit, Energie, Bau
GmbH
96. PME Bauservice GmbH	125. Brunold GmbH Verputz u.
Trockenbau aus Meisterhand
97. IMMOTTEAM Immobilien GmbH	126. DDO GmbH
98. O.Mirwald BaugmbH	127. Doma Bau GmbH
99. Mitterlehner Bau GmbH	128. EMKO – Verkauf u. Verleih
von Baumaschinen u. Baugeräten
100. Meissl Baumanagement
GmbH	129. FERRUM GmbH
101. Max Fix Bau GmbH	130. Stampfl Bau GmbH
102. Matzinger Bau GmbH	131. A&S-Bau GmbH
103. LBGroup GmbH	132. Zhuta Bau GmbH
104. LAMI Bau GmbH	133. Wimberger Bau GmbH
105. KronHaus GmbH	134. Zani Bau GmbH
106. KE-WE Bau
Bauunternehmungen GmbH	135. Baumont KG
107. Keim Bauservice GmbH	136. Buildmeister Florian
Hasenauer
108. Kammel Ges.m.b.H.	137. BM die 3 GmbH
109. Kainrath Bau GmbH	138. Baumeister Ing. Robert Graf
110. ISO-TEK Bauunternehmen
Ges.m.b.H.	
111. Mirzet Rogovic Innenausbau	
112. Firma Ing. Christian Bucher	

139.	Bauschutz	Simon	163.	Kraina Bau & Sanierung
	Wechselberger			GmbH
140.	Baumeister	Ing. Michael	164.	Kanzler Bau GmbH
	Neuberger GmbH		165.	FORSTER Brunnen- und
141.	Bauleitung	&		Grundbau,
	Baumanagement	Andreas Siess		Wasserversorgungsanlagen GmbH
	GmbH		166.	FETAJ Bau & Immobilien
142.	Avega Bau e.U.			GmbH
143.	Armex GmbH		167.	A.Enzminger Sanitär- und
144.	Altrichter Bau GmbH			Heizungsinstallationen GmbH
145.	Afrim Ademaj e.U.		168.	die kalkputzer – Ronald
146.	A.D. DAMBAU GmbH			Patsch & Andreas Wanger
147.	Scharinger	Hoch- und	169.	Greil Bau GmbH
	Tiefbau GmbH		170.	Delta Holding GmbH
148.	Rumpf Bau GmbH		171.	Peter Bitschnau GmbH
149.	Baustark GmbH		172.	NCA Container- und
150.	Bmstr. Ing. Günter Steurer			Anlagenbau Gesellschaft m.b.H.
	BaugmbH		173.	OHAN-BAU GmbH
151.	RBBS	GmbH Harald	174.	bfp Brandstetter Feigl
	Rafetseder			Pfleger Rechtsanwälte GmbH
152.	Rame Bau Abazaj GmbH		175.	Wildburger & Partner Bau
153.	QUABUS GmbH			GmbH
154.	Project & Bautechnik GmbH		176.	NT Bauservice e.U.
155.	OTERIK Bau GmbH		177.	PM Riedel GmbH
156.	PB Protect Baumanagement		178.	Bauer Baugesellschaft
	GmbH			m.b.H.
157.	Markovic	Immobaufinanz	179.	"gb-direkt" Finanzberatung
	GmbH			& Immobilienhandel GmbH
158.	Manhart Bau GmbH		180.	4immobilien OG
159.	Lungaubau GmbH		181.	A&K Facilitymanagement
160.	ICO	Gerüstbau &		GmbH
	Gerüstverleih GmbH		182.	AGERA Global GmbH &
161.	Holzbau Salrechter GmbH			Co KG
162.	Kronbichler GmbH			

- 183. Agree-D Project
Management GmbH
- 184. Beiskammer GmbH
- 185. Betonestrich Gietl Günther
- 186. NEUWOG
Immobilientreuhand und
Liegenschaftserrichtungs GmbH
- 187. Pod Bau GmbH
- 188. Projekt Wohnen Gruppe
GmbH
- 189. Reiter Bau und Fenster
GmbH
- 190. Sägewerk DAX KG
- 191. Schütz - Fliess Erdbau
GmbH
- 192. Bad Hofgasteiner
Marktladen
- 193. Basic Bautechnik
- 194. Bauernladen Stocker
- 195. Baumeister Ing. Robert Graf
- 196. Schoisswohl
- 197. Baugesellschaft mbH
- 198. SCHREIER GmbH
- 199. SecoSan GmbH
- 200. Sema Bau GmbH

